

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ»**

(14-15 лютого 2020 р.)

Ужгород
2020

УДК 37.014.3(063)
П 78

Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Ужгород, 14-15 лютого 2020 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. – 156 с.
ISBN 978-966-992-018-8

У збірнику представлені матеріали II науково-практичної конференції «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти». Розглядаються загальні питання теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти, дошкільної педагогіки та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 37.014.3(063)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Люлька Г.А.

ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА
ТОЛЕРАНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ8

Макарчук Т.Ф.

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE CLASSROOM ЯК ІНСТРУМЕНТУ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЙОГО
РЕЗУЛЬТАТІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ ЗЗСО, ВИХОВАТЕЛІВ ГПД, ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО 11

Паньків Б.І.

МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ДРОГОБИЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ 15

Рябокін А.О.

СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ФОРМ НАВЧАННЯ:
ВІД ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ АЛКУЇНА ЙОРСЬКОГО
ДО СИСТЕМИ П'ЄРА АБЕЛЯРА (778-1142 РР.) 19

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Бельмега М.Г.

ЗАСТОСУВАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ
НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА22

Булах О.І.

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ
В КОНТЕКСТІ РОБОТИ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ З ФІЗИКИ27

Гапоненко Н.В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ПРОБЛЕМНОЇ ТЕМАТИКИ31

Глазунова А.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ
ДО ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ35

Іванічева Р.В., Буяло Т.Є.

ГРУПОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ХІМІЇ У 7-9 КЛАСАХ
ЯК СУЧАСНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ..... 38

Малая А. Р.

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НУШ 41

Малая О.А.

ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ART ОСВІТИ..... 44

Овчаренко З.П.

ЗНАЧЕННЯ СЛОВНИКІВ У ВИКЛАДАННІ
ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВУЗАХ..... 48

Огарь Ю.В.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО НОРМАТИВНОГО
МОВЛЕННЯ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА ЗАСАДАХ
ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ 50

Пак А.

МЕТОДИКА ОБУЧЕННЯ УКРАїнСКИХ СТУДЕНТОВ
КОРЕЙСКОМУ ХУДОЖЕСТВЕННОМУ ТЕКСТУ 54

Попова О.В.

НАВЧАННЯ УСНОГО ПРОДУКУВАННЯ ТЕКСТУ УЧНІВ
СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАїнСЬКОЇ МОВИ 58

Tykhonova I.Yu., Konstantynova T.M.

ORGANIZATION OF THE DANUBE INSTITUTE
OF THE NATIONAL UNIVERSITY “ODESSA MARITIME
ACADEMY” CADETS’ INDEPENDENT WORK
WHEN DEVELOPING ENGLISH SPEAKING..... 64

Ярошенко О.В.

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ 67

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Kazachiner O.S., Zhadan O.M.

FORMING LIFE VALUES OF CHILDREN
WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS..... 70

Маргаріт В.А.

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ.
КРИЗЬ ПРИЗМУ КОЛАБОРАТИВНОГО ПІДХОДУ73

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Арістархова М.С.

КРИТЕРІЇ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВВНЗ.....77

Орду К.С., Осипова Т.Ю.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ.....79

Попович Т.А.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ ПРОФЕСІЇ «КРАВЕЦЬ» ШЛЯХОМ МІЖПРЕДМЕТНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ ТА СПІВПРАЦІ З ХОРЕОГРАФІЧНИМ
КОЛЕКТИВОМ НАРОДНОГО ТАНЦЮ83

Скопа В.А.

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА НА УРОКАХ
ИСТОРИИ ПРИ РАБОТЕ С ИСТОРИЧЕСКИМИ ДОКУМЕНТАМИ..88

Тесленко Т.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ
З ПРОЯВАМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ92

Хміль І.Ю.

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ СТРУКТУРИ
ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ96

Хохлова О.А.

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
ТА ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ, ВАЖЛИВИХ
ДЛЯ ОСОБИСТІСНОЇ ТА ФАХОВОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ99

Цицюра К.В.

АЛЬТЕРНАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ FLIPPED CLASSROOM ЯК
ТЕНДЕНЦІЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ
В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.....101

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Курляк І.Є.

ВІЛ/СНІД У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ ПОЛЬЩІ 104

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Єфименко Г.А.

НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ

ВИЩИМ ВІЙСЬКОВИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ 108

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Береза Р.П.

ВИХОВНИЙ ІДЕАЛ ВОІНА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

(БАЗИС, СКЛАДОВІ, ПОСТУП) 111

Галацин К.О.

СУТНІСТЬ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ

КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ 116

Маргаріт В.А.

ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА РОБОТА

У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ 119

Самофал А.О.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ

У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ 124

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Захарчук Н.О., Камінчук М.В.

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР

ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВПЛИВУ

НА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ

ТА ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДИТИНИ 129

Калугіна Ю.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ

ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ

В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 133

Нерух Т.О., Тесленко Т.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ
КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ..... 137

Павленко Т.М.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ
ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 140

Перхулин С.Р.

ГЕНДЕРНІ ОРІЄНТИРИ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 143

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Василиків І.Б.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД 147

Дейніченко О.В.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ..... 150

Скворцова Е.В.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ 152

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Люлька Г.А.

аспірант,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА ТОЛЕРАНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Толерантність як педагогічна категорія характеризує якості педагога як особистості і як фахівця, оскільки інтолерантний вчитель не зможе створити умови для формування толерантності у своїх вихованців. С.О. Казакова розуміє під педагогічною толерантністю здатність і готовність до співпраці з учасниками освітнього процесу на основі розуміння, визнання і прийняття їх індивідуальних соціально-психологічних особливостей [2, с. 5].

Успішність реалізації названих характеристик проявляється в безпосередньому спілкуванні педагога і школярів, тобто в самому педагогічному процесі. Формуванню педагогічної толерантності сприяє педагогіка співробітництва, в межах якої виховання розглядається не як вплив на дитину, а як діалог педагога і учня. Її ціннісна орієнтація передбачає три особистісні установки педагога:

- прийняття дитини такою, якою вона є;
- емпатичне розуміння іншого;
- установка на відкрите і довірче спілкування із суб'єктами освітнього процесу [4, с. 23].

Установка на прийняття дитини є умовою прямого звернення педагога до учня, відкритого діалогу з ним, дієвої допомоги дитині у становленні її як особистості. Особистісна установка на емпатичне розуміння іншого є протилежною оціночній. В основі останньої лежить схематичний образ, що формується в свідомості педагога в ході взаємин зі школярами. При емпатичному розумінні педагогу необхідно вміти співпереживати, тобто переживати ті ж емоційні стани, що відчуває інша людина, через ототожнення з нею і співчувати – переживати власні

емоційні стани у зв'язку з почуттями партнера по взаємодії. Емпатія виступає емоційною складовою толерантності. Установка на відкрите і довірче спілкування із суб'єктами освітнього процесу виникає завдяки здатності вчителя відійти від стереотипного сприйняття не стільки школярів, як себе і свого статусу.

Способами подолання інтолерантності є творче мислення, відсутність стереотипності, схематичності і упередженості. З необхідністю долати стереотипність мислення для досягнення толерантності з'являється установка на прояв емпатії. Така необхідність виникає в зв'язку з вимогою сприймати партнера по взаємодії в його актуальному стані на даний момент, а не з урахуванням минулих помилок, завдяки яким і складається стереотип сприйняття особистості та її поведінки [1, с. 20].

Педагогіка співробітництва розглядає спільну діяльність суб'єктів освітнього процесу як спілкування двох рівноправних партнерів, кожен з яких є індивідуальністю. Провідна роль у взаємодії вчителів та учнів повинна належати педагогу і проявлятися в активній педагогічній позиції, особистісній зацікавленості у партнерстві.

У педагогіці співробітництва Е.А. Подкопаєва виділяє чотири напрямки, які на сучасному етапі повинні бути визначальними у процесі навчання:

- гуманно-особистісний підхід до дитини, який передбачає комплексний розвиток якостей особистості в освітньому середовищі навчального закладу, підтримку здібностей дитини, становлення особистості як головної мети освіти, створення ситуації успіху. В цьому випадку пріоритетними якостями особистості є вищі етичні цінності: доброта, любов, працьовитість, гідність, громадянськість.

Гуманне ставлення до дітей – це зацікавленість у долі дитини, віра в неї, майстерність спілкування за відсутності примусу, позитивне стимулювання. Демократичне ставлення до процесу навчання і виховання розкривається у зрівнянні значення прав дитини і вчителя, надання права на помилку, направляючий, переконуючий, організовуючий стиль спілкування;

- дидактичний напрямок розглядає зміст навчання як засіб розвитку особистості, а не як самодостатню мету освітнього закладу. Він включає узагальнення знань, умінь і навичок, способів мислення через інтеграцію шкільних дисциплін, позитивну стимуляцію, варіативність і диференціацію навчання, вдосконалення методів і форм освітнього процесу;

– концепція виховання передбачає переміщення особистості дитини в центр освітнього процесу, формування загальнолюдських цінностей, розвиток творчих здібностей дитини, її індивідуальності, а також поєднання індивідуального і колективного виховання;

– педагогізація навколишнього середовища, коли для освітньої установи характерне провідне, відповідальне становище відносно решти інститутів виховання, діяльність яких розглядається та організовується з позицій педагогічної доцільності [4, с. 23].

Отже, сучасні умови розвитку суспільства висувають нові вимоги до педагога, що передбачають формування педагогічної толерантності. Педагогіка співробітництва розглядає толерантність професійно важливою якістю вчителя, що впливає на ефективність його праці, а також на взаємини з усіма суб'єктами освітнього процесу з точки зору професійного становлення і розвитку особистості педагога.

Список використаних джерел:

1. Гражданцева В.А. Педагогика сотрудничества как условие развития личности. *Начальная школа*. 2017. № 6. С. 19-21.
2. Казакова С.О. Педагогічна толерантність учителя початкових класів. *Педагогічна майстерня*. 2019. № 4. С. 5-8.
3. Калошин В. Педагогіка співробітництва: необхідність, сутність, практика. *Управління школою*. 2018. № 13/15. С. 46-63.
4. Подкопаєва Е. Педагогіка співтворчості та співробітництва. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2015. № 5. С. 22-24.

Макарчук Т.Ф.

магістрант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE CLASSROOM ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЙОГО РЕЗУЛЬТАТІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ЗЗСО, ВИХОВАТЕЛІВ ГПД, ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

В сучасній системі організації навчання в закладах освіти застосування технологій дистанційного навчання є невід'ємною складовою забезпечення якісної освіти. Навчання з використанням платформ Google Classroom надає нові можливості для більш активного залучення учасників в освітній процес, підвищення рівня вмінь та можливостей майбутніх фахівців, зокрема вчителів ЗЗСО, вихователів ГПД, вихователів ЗДО.

Сутність дистанційного навчання й особливості його використання у процесі підготовки фахівців у ЗВО розглянуто у роботах В.Ю. Бикова, А.В. Хуторського, В.М. Кухаренко, Н.Г. Сиротенко, О.В. Рибалки. Проблеми застосування дистанційного навчання обґрунтовано в роботах В.В. Дивака, Н.О. Думанського, Т. Г. Крамаренка, В.В. Попова та ін. [1].

Для належної організації та дистанційного навчання існує спеціалізоване програмне забезпечення – платформи підтримки дистанційної освіти. Яскравим прикладом полегшення роботи як викладачів, так і слухачів є Google Classroom [2] – це інструмент, в якому поєднуються Google Drive для створення, зберігання та розповсюдження завдань, Google Docs, Sheets and Slides для написання звітів, Gmail для спілкування та Google Calendar для планування діяльності, а також пошукова система Google для допомоги під час проектування.

Тому, в Classroom поєднуються всі переваги попередників та надзвичайна простота організації дистанційної роботи та зручного програмного інтерфейсу, що є значною перевагою навіть перед системою LMS Moodle [3], оскільки щоб приєднатися до Класів необхідно мати тільки електронну поштову скриньку на сервісі Gmail.

Використання Google Classroom забезпечує ефективне спілкування зі слухачами в режимі дистанційного навчання; зручність системи як для викладачів, так і для слухачів курсів підвищення кваліфікації вимагає мінімальної підтримки з боку технічних фахівців для використання і адміністрування. Для вчителів ЗЗСО, вихователів ГПД, вихователів ЗДО, які в своїй більшості недостатньо володіють технологіями ІКТ – це надзвичайно зручний та надійний засіб для організації самостійної роботи, дистанційної освіти, online проектів, що розвиває навички роботи в ІКТ-середовищі.

Використання вкладки Завдання є зручним для тестування слухачів (рис. 1).

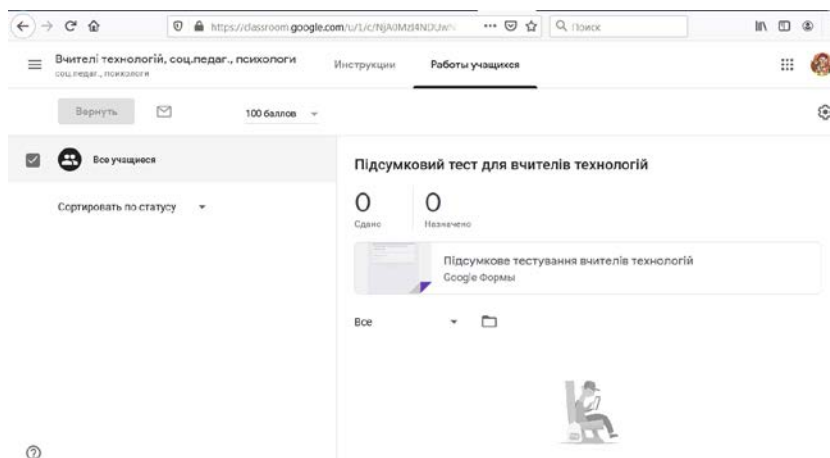


Рис. 1. Підсумкове тестування слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів технологій в Google Classroom

Методист дуже легко може перевірити успішність слухача, який з якихось причин (наприклад, хвороби) не з'явився на вихідне тестування, скинувши йому посилання для проходження даного тесту через будь-який месенджер. Результати (відповіді) слухачів за очною та дистанційною формами навчання швидко опрацьовуються в Google Classroom та надаються статистичні звіти, діаграми (рис. 2). Результати тестування можна перевести з Google форм до Таблиць в форматі Excel та роздрукувати (рис. 3).

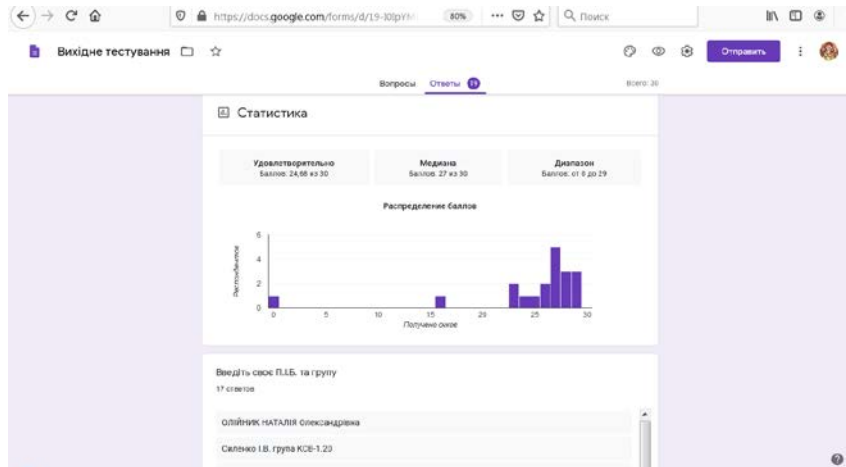


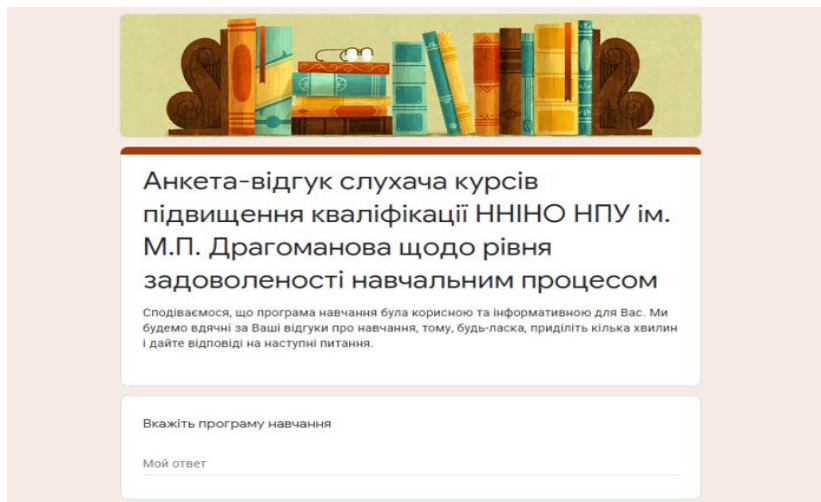
Рис. 2. Результати тестування слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів технологій

[illegible]

Рис. 3. Результати тестування слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів технологій, переведені в таблиці

Типові тестові завдання, що перевіряють знання дисциплін обов'язкових модулів освітніх програм можна використовувати і для інших груп підвищення кваліфікації за відповідними напрямками.

додаючи до них тестові завдання, що перевіряють знання з вибіркових модулів кожної освітньої програми. На завершення варто провести анкетування слухачів (рис. 4) щодо задоволеності навчальним процесом, якістю роботи викладацького складу, побажань в організації курсів:



Анкета-відгук слухача курсів
підвищення кваліфікації ННІНО НПУ ім.
М.П. Драгоманова щодо рівня
задоволеності навчальним процесом

Сподіваємося, що програма навчання була корисною та інформативною для Вас. Ми
будемо вдячні за Ваші відгуки про навчання, тому, будь-ласка, приділіть кілька хвилин
і дайте відповіді на наступні питання.

Вкажіть програму навчання

Мой ответ

Рис. 4. Анкета-відгук слухача курсів підвищення кваліфікації

Таким чином, застосування Google Classroom дозволяє зручно працювати як викладачам, так і методистам, одночасно задовольняючи потреби слухачів в змішаному навчанні, оскільки «Класи» забезпечують користувачів універсальним робочим апаратом, зі зручним інтерфейсом та засобами, необхідними учасникам освітнього процесу. Проте не варто відкидати певні недоліки цієї системи щодо адміністрування курсу, але в цілому завдяки своїй простоті Google Classroom має більше переваг перед «громіздкими» системами, де сама реєстрація та ознайомлення з системою роботи потребує досить багато часу.

Список використаних джерел:

1. Войтович І.С., Трофименко Ю.С. Особливості використання Google Classroom для організації дистанційного навчання студентів. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/21861/1/Voitovych_Trofymenko.pdf (дата звернення: 01.02.2020).

2. Google Classroom та можливість його використання для змішаного навчання // e-learning!co [сайт]. Київ, 2020. URL: <https://e-learning.co.ua/zmishane-navchannya/nash-poglyad-nagoogle-classroom-ta-mozhlivist-yogo-vikoristannya-dlya-zmishanogo-navchannya-v-shkoli/> (дата звернення: 01.02.2020).

3. Сергієнко В.П., Франчук В.М., Кухар Л.О., Галицький О.В., Микитенко П.В. Методичні рекомендації зі створення тестових завдань та тестів у системі управління навчальними матеріалами MOODLE 2.5.x. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 100 с.

Паньків Б.І.

студент,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ В ДРОГОБИЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

Стрімкі зміни, що відбуваються в політичному та соціально-економічному житті України, вимагають перебудови системи освіти. У наш час, коли обсяг знань подвоюється кожні десять років, традиційна інформаційна модель освіти втрачає свою актуальність. Входження України до цивілізованого світового співтовариства неможливе без структурної реформи національної освітньої системи, спрямованої на забезпечення мобільності, конкурентноспроможності майбутніх фахівців з вищою освітою. Однією із передумов входження до Єдиного Європейського освітнього простору «є реалізація системою вищої освіти України ідей Болонського процесу» [4]. Тому на здійснення цього завдання спрямовано проведення педагогічного експерименту щодо впровадження модульно-рейтингової системи організації навчального процесу у педагогічному ліцеї.

Метою статті є узагальнення та систематизація досвіду роботи з впровадження модульно-рейтингової системи організації навчання на уроках історії.

Модульно-рейтингова система контролю знань учнів з історії націлена на забезпечення ритмічної роботи. Зокрема, вивчення історії в 10 класі розбито на чотири модулі:

Історія: Україна і світ (1914–1945 рр.). Інтегрований курс

I модуль: Переддень світової війни. Перша світова війна;

II модуль: Соціальні й національні революції в Європі. Українська революція. Повоєнний світ: між демократією й авторитаризмом;

III модуль: *Тоталітарні режими як виклик людству;*

IV модуль: *Україна і світ напередодні Другої світової війни. Друга світова війна.*

Модульна технологія цікава й ефективна для старшої школи тим, що вона дозволяє вдало сполучити нові підходи до навчання й стандартні методичні рецепти традиційної системи.

Працюючи на уроках за блочно-модульною технологією, учитель повинен здійснювати контроль за результатами навчання.

До кожного модуля передбачені різні види контролю у балах. Уся традиційна і нетрадиційна система роботи (класна і позакласна робота, контрольні види робіт, індивідуальна робота учня) стимулюється відповідно кількістю балів. Як підсумок, учень набирає суму балів, яку зумовлює його рейтинг. Рейтингова система оцінювання знань на уроках історії охоплює різноманітні види контролю: тестові завдання, самостійні та контрольні роботи, індивідуальні завдання, заліки. А це дає інформацію про глибину осмислення навчального матеріалу, вміння застосовувати знання в конкретних ситуаціях.

Послідовна пошукова робота вчителя історії вибудована в систему, що складається з 3-х етапів:

1. Стартовий етап.

2. Базовий етап.

3. Доповнюючий етап.

Кожний з цих етапів містить окремі аспекти роботи вчителя. Стартовий етап в основному складається з таких напрямків діяльності вчителя:

1) профорієнтаційна робота серед учнів 9 класів;

2) проведення заочно-очних олімпіад з історії;

3) проведення підготовчих курсів для абітурієнтів ліцею.

Базовий етап включає в себе систему напрямків діяльності:

- 1) проведення діагностичних контрольних робіт та проведення тестування на визначення рівня нестандартності мислення учнів;
- 2) модульно-рейтингова система організації навчального процесу;
- 3) лекційно-практичний метод проведення занять з відмовою від поурочного балу;
- 4) використання різних видів нестандартних уроків;
- 5) підбір індивідуальних завдань згідно тематики для самостійної роботи;
- 6) організація та проведення різного виду позаурочних заходів з історії (брейн-ринг, КВК, тиждень історії тощо);
- 7) підготовка учнів до участі у різних видах конкурсів;
- 8) дворівневий перевірний тестовий іспит з історії на першому курсі;
- 9) система роботи при підготовці учнів випускних класів до зовнішнього незалежного оцінювання;

Доповнюючий етап системи роботи вчителя охоплює наступні ланки:

- 1) система роботи ліцеїстів при підготовці до олімпіад з історії;
- 2) керівництво виконанням учнями творчих робіт;
- 3) підготовка учнів до участі у різних турах заочно-очних олімпіад, що проводять вищі навчальні заклади, історичних конкурсах.

Вивчення історії ведеться за модульно-рейтинговою системою, а саме – весь навчальний матеріал розбивається на окремі модулі:

- під час вивчення кожного навчального модуля сплановані кількість самостійних робіт, індивідуальних занять, контрольних робіт;
- кожен модуль завершується модульною контрольною роботою;
- оцінюється модуль за певною формулою;
- семестрова оцінка виставляється на основі модульних, а річна – на основі семестрових.

Аналіз результатів впровадження модульно-рейтингової системи організації навчання у педагогічному ліцеї дає значний педагогічний ефект та забезпечує раціональну організацію навчальної діяльності. Дієвість та ефективність її підтверджують наступні факти:

- 1) висока результативність учнів при проведенні моніторингів рівня навчальних досягнень ліцеїстів;
- 2) аналіз результатів зовнішнього незалежного оцінювання з історії України;
- 3) ліцеїсти щороку є переможцями та призерами II та III етапу Всеукраїнських олімпіад з історії;

4) постійна участь та високі результати учнів ліцею у різноманітних творчих конкурсах (захисті науково-дослідницьких робіт МАН, обласних історичних турнірах);

5) моніторинг випускників ліцею – студентів вищих навчальних закладів;

6) стимулюється творча та науково-пошукова робота серед учнів.

Досвід запровадження модульно-рейтингової системи навчальної діяльності ліцеїстів дає підстави стверджувати:

– навчальний рейтинг активізує самостійну роботу учнів під час вивчення історії, робить її ритмічною і систематичною впродовж семестру;

– формується позитивна мотивація навчальної діяльності;

– стимулюється самостійність, ініціативність, відповідальність, творчість, змагальність, дбайливість;

– ліцеїст зорієнтований на самостійний науковий пошук, що сприяє інтелектуальному розвитку особистості;

– підвищується об'єктивність оцінювання знань, збільшується ймовірність уникнення випадковостей;

– зменшується навантаження учнів під час екзаменів та заліків;

– здобуті знання більш глибокі та міцні;

-отримується особисте задоволення від процесу навчання.

Отже, модульно-рейтингова система організації навчання, аналізу й оцінювання навчальної діяльності учнів – це важливий крок у напрямку інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу у ліцеї.

Список використаних джерел:

1. Горохівський П.І. Методика викладання історії. – Умань, 2013.
2. Носаченко І. Модульно-рейтингова система організації навчання у вищій школі // Проблеми освіти: Науковий збірник. – К., 2007. – Вип. 54. – С. 32-36.
3. Різні види нетрадиційних уроків. Дидактика. Навчальний посібник / Малафійк І.В. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.
4. Сікорський П. Принципи кредитно-модульної технології навчання // Вища школа. – 2004. – № 4. – С. 69-76.

Рябокін А.О.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

**СТАНОВЛЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ФОРМ
НАВЧАННЯ: ВІД ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ
АЛКУЇНА ЙОРСЬКОГО ДО СИСТЕМИ П'ЄРА АБЕЛЯРА
(778-1142 РР.)**

Наприкінці раннього Середньовіччя Церква стала єдиним інститутом, де в умовах занепаду політичної та адміністративної влади, слабкості міст і не визначення нових суспільних станів, лише вона відігравала об'єднавчу функцію, що полягала у формуванні єдиного культурного простору. Саме в таких умовах монастирі й стали центрами вченості й обителями культури. Із поширенням церковних повноважень на материковій Європі, папа і єпископи стали піклуватися про забезпечення молодих королівств вчителями й наставниками в христовій вірі. Лише монастирі мали такий необхідний потенціал для організації подібної освітньої діяльності [3, с. 33-34].

Римська освіченість в першу чергу збереглася в монастирях Англії, Ірландії та Шотландії. Тут на належному рівні продовжували вивчати грецьку мову, читали й переписували латинських прозаїків і поетів, викладали математику й музику. За своїм культурним рівнем ірландська Церква IV–VIII столітті займала перше місце в Європі, зберігаючи найбільшу спадщину римської Античності. Межі монастирського навчання значно розширилися за Карла Великого, який став покровителем шкіл і науки. У IX столітті відбувся певний «прорив» ученості до світських кіл, коли Карл Великий заснував школу-палаціум та «Академію» в Ахені, яку очолив Алкуїн Йоркський. Завдяки активній діяльності Алкуїна Йоркського на материковій Європі відбулося становлення нових культурних центрів, які стали своєрідною проміжковою ланкою між монастирською культурою та університетом. Саме в них отримали чітке методологічне оформлення основні принципи християнського віровчення, зародився образ науки як вченості. Алкуїн Йоркський був швидше викладачем, ніж мислителем, збирачем і транслятором, створювачем знання, як найкраще відповідало

інтелектуальним потребам Каролінгської епохи. Алкуїн засвоїв і передав континентальній Європі сукупність знань від спадщини римо-ірландського минулого, яке на певний час було занедбаним після варварських вторгнень. Проте девізом Алкуїна і найвищою цінністю життя стало – вивчати, щоб викладати [2, с. 71-85].

Не викликає жодних сумнівів той факт, що саме Алкуїн Йоркський став основною й визначальною фігурою в процесі формування середньовічної вченості. Саме завдяки його діяльності на континенті відбулося формування центрів християнської вчительської культури. Справа, що була розпочата Алкуїном, а саме – освіта як «навчання навчати», правильно навчати в межах християнської віри, стала смыслом усього його наступного життя. Проте цьому сприяли й певні обставини. У попередньому розділі ми виділили основні причини, котрі сприяли тому, що на всій території Франкської імперії стали з'являтися школи: по-перше, імператор Карл був зацікавленим у наявності освіченого апарату у службовців, який би сприяв зростанню його авторитету як просвітителя. Окрім того, він не міг не акцентувати свою увагу на інтересах Церкви, яка йому давала всіляку підтримку; по-друге, на той час Церква вже потребувала всезагальної системи освіти, в умовах якої християнам уже б з дитинства прививали любов до Істини (тобто, до Бога); за умови вирішення цього завдання стало б можливим виховати покоління, яке було б здатне відстоювати істинність поглядів католицької Церкви в умовах існування різноманітних церковних єресей з одного боку, загрози розповсюдження ісламу – з іншого. Саме ці причини в першу чергу обумовили й напрям і зміст монастирської освіти. Карл потребував Алкуїна, а Алкуїн – Карла. Щаслива доля їх звела.

Наводячи цей фрагмент із листа Алкуїна, ми користувалися перекладом А.П. Левандовського. В ньому, щоб схарактеризувати Карла як другого Давида, Алкуїн вживав усі можливі величальні епітети: «І я не один, останній і маленький раб нашого Господа, повинен радіти успіху й прославленню вашої найсвітлішої влади, вся Свята Церква в одному-єдиному пориві повинна буде віддати шану Спасителю нашому, який у своєму милосерді послав нам настільки благочестивого, мудрого й розумного правителя та захисника в ці останні часи світу, коли загрожують християнському народові; ти виправиш злих, підтримаєш справедливих, піднесеш святість, розповсюдиш з радістю ім'я Всевишнього Господа Бога в усі кінці світу та запалиш світло католицької віри навіть в останніх межах Всесвіту. Ось, о найсолодший

Давиде, твоя слава й твоя нагорода в день Страшного суду й на вічне перебування зі святими: ти турботливо намагаєшся виправити народ, увірений Богом вашій Величності, вивести на світло справжньої віри ті душі, які залишалися довгий час сліпими в пітьмі невігластва. Вірую в це від усієї душі». У цьому довгому й патетичному тексті Алкуїн відобразив основу основ концепції християнської імперії та влади християнського монарха. Він показує Карла Великого як монарха, в чій обов'язки має увійти подальше хрещення тією частини європейських народів, котрі ще залишалися язичниками, та ствердження католицизму у всій Європі. Окрім місії володаря-хрестителя, Алкуїн зобов'язує Карла бути й володарем просвітителем, який має за допомогою освіти виховати справжніх християн, вірних католицизму [4, с. 49-81].

Цікаво тут простежується й мотив «виправлення злих», тобто безпосередньої відповідальності монарха за те, щоб дії та вчинки народу, який знаходиться під його владою, відповідали християнським нормам. Ця ідея прослідковується в усій творчості Алкуїна. Відтворюючи образ ідеального правителя, який наділений всіма можливими доброчинностями, Алкуїн називає Карла «найсолодшим Давидом», «найпрекраснішим і всякої похвали достойним королем» [1, с. 56-58].

Таким чином, саме біблійська складова, що була успадкована ще з Старого Заповіту й у працях християнських істориків і педагогів Пізньої Римської імперії, виступає тут домінуючою в алкуїнівській концепції «просвіченого правителя» та значення освіти для зміцнення християнства. Таким чином, епістолярний жанр, написаний по риторико-діалектичним правилам із великим значенням у ньому Слова-Логоса, також наголошував на створенні серйозної системи християнської освіти.

Список використаних джерел:

1. Алкуин. Письмо к Карлу Великому 796 года // Левандовский А.П. Карл Великий: через Империю к Европе. Москва : Молодая гвардия, 1999. С. 182.
2. Антонова Е.В. Формирование средневековой системы образования (Каролингское Возрождение). Западноευропейская средневековая школа и педагогическая мысль : [пособ.] ред. Г.Ф. Губанова. Москва : Наука, 1989. С. 71–85.
3. Балакин В.Д. Творцы Священной Римской империи. Москва : Молодая гвардия, 2004. 356 с.
4. Бессмертный Ю.Л. Об изучении массовых социально-культурных представлений Каролингского времени. Культура и искусство западноевропейского средневековья. Москва : Искусство, 1989. С. 49–81.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Бельмега М.Г.

вчитель мистецтва,

Іспаська ЗОШ І–ІІІ ст. ім. М. Марфієвича

ЗАСТОСУВАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Модель сучасного вчителя передбачає готовність до застосування нових освітанських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Існує безліч способів йти в ногу з часом: використовувати на своїх уроках презентації, відео, сторінки спеціальних навчальних порталів, купувати спеціальні диски з навчальними програмами, які рекомендовані Міністерством освіти.

На сьогоднішній день, однією із сучасних методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати і вирішувати поставлені задачі є методика квестів. Проведення квестів допомагає розвивати творчу особистість як учня, так і вчителя.

Квест – це інтелектуально-динамічна гра, яка полягає в проходженні командою вказаного маршруту за умови виконання спеціальних завдань. Квест є не лише формою навчання, а й містить потужний виховний потенціал.

Застосування квесту на уроках мистецтва приносить позитивні результати, адже у процесі проходження квесту, учні послідовно виконують усі етапи цифрового залучення, задовольняючи власні освітні потреби.

Для створення мистецьких квестів можна застосовувати як інноваційні форми і методи навчання так і традиційні.

Квест-технологія визначає нове завдання сучасної освіти, що пов'язане з активізацією самостійної роботи учнів. Продовжуючи роботу над квестом у домашніх умовах, учні свідомо продовжують дослідження теми, але не у форматі традиційного навчального матеріалу, а з використанням електронних ресурсів, які поглиблюють здобуті на занятті знання.

Головне, щоб у квесті зберігалась послідовність та логічність завдань. Щоб коефіцієнт корисної дії навчального заняття був максимальним, квест має відповідати психолого-педагогічним особливостям учасників квесту. Тому краще його створювати власноруч.

Для створення цікавих завдань можна застосовувати Інтернет-ресурси:

- Для створення кросвордів – <https://crosswordlabs.com/>
- Хмари слів – <https://wordart.com/>
- Складання пазлів – <https://www.jigsawplanet.com/>
- QR-коди – <https://www.qr-code.com.ua/>
- Інфографіки – <https://www.easel.ly/>

Під час проходження квестів учні самостійно, використовуючи деякі підказки, повинні знайти відповіді на ті чи інші завдання, які в кінцевому результаті принесуть успіх.

Наприклад:

Ми неодноразово переконуємося, що українці сильний, щирий та талановитий народ. Хоч чимало випало горя на його долю, та тільки люди, які мають український дух – дійсно міцні душею. Саме про таких відчайдухів та їх творіння піде і мова. Склавши пазли, що знаходяться за цим посиланням <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=006749806737> спробуйте розгадати:

1. Що об'єднує цих відомих українських діячів.
2. Фото якого українського письменника не вистачає на цьому зображенні
3. Вкажіть інші варіанти назв цієї повісті.
4. В якому році відбулася прем'єра цього українського шедеву

Завдяки використанню квест-технологій учні отримують можливість вибирати і структурувати матеріал, аналізувати отриману інформацію, вчитися самостійно приймати рішення у виборі теми та її представленні для обговорення. Оскільки діти проявляють зацікавленість до всього незвичайного, яскравого, то неординарність завдань сприяє переключенню уваги, змінює хід думок, учень починає мислити не тільки логічно, а й абстрактно, творчо, що, сприяє розвитку вищих форм мислення.

Застосування такого методу змінює заняття. Учні мають можливість більше спілкуватися, висловлювати власну думку, в них розвивається уміння не тільки працювати самостійно, а й у команді.

Слід зауважити, що необхідно чітко розробити правила квесту, критерії оцінювання, пам'ятки або інструкції...

Що таке QR-код

QR-код (quickresponse) - це новий вид штрих-коду, в якому кодується різна інформація (адреси, номери і т.д.). Його використовують для компактного кодування певної інформації, яку можна швидко зчитати за допомогою спеціальних сканерів.

На телефоні QR-код зчитується за допомогою мобільних додатків, після чого телефон діє в залежності від типу закодованої інформації.

QR-код дозволяє

Автоматично зчитувати різні дані, поміщати велику кількість інформації в невелику картинку .

Як розпізнати QR-код

1. Встановіть програму-розпізнавач на свій телефон і запустіть її
2. Наведіть об'єktiv камери на картинку QR-коду. Код розпізнається автоматично.
3. Інформація, зашифрована в QR-кодi з'явиться на екрані мобільного телефону.

<https://help.mob.org.ua/post/725/>

Анаграма

АНАГРАМА – безладна перестановка букв у слові, що створює інше слово.

Іноді анаграма називають також просто перемішування букв і звуків у слові (що не є головоломкою). Наприклад, такий прийом часто використовують для придумування псевдонімів. Саме слово походить від грецької мови і в дослівному перекладі означає «перебуква».

Логічно, що для того, щоб вирішити анаграму, потрібно правильно переставити букви місцями і отримати зашифроване слово (наприклад, ОКАШЛ – ШКОЛА). Анаграми – хороший спосіб привернути інтерес до читання.

Розгадайте анаграми та запишіть відповіді у спеціально відведеному місці.

<http://yaktotak.in.ua/shho-take-anagrama-yak-pravylny-vyrishuvaty-literni-ta-tsyfrovi-anagramy.html>

Що таке «хмара слів» та як із нею працювати?

Під «хмарою слів» розуміється візуальне подання певного переліку одиниць. Ними можуть бути мітки, ярлики, слова тощо. Так, наприклад, у хмарі слів може бути зашифровано цитату чи визначення, які необхідно відновити. При цьому треба мати на увазі, що розмір та колір слів, як правило, вказують на їх важливість, частотність уживання тощо.

Нагороджувати учнів слід не лише високими балами за проходження квесту, а й підготувати грамоти / дипломи, чи навіть солодкі призи.

Після проходження квесту учні можуть поділитися своїми враженнями: що сподобалося, а що ні; що було легко, з чим виникли труднощі. Чи сподобалася така форма роботи? Можливо, вони самі запропонують тему наступного квесту.

Квест дозволяє розвивати активне пізнання на уроках або заняттях, сприяє розвитку мислення, допомагає долати проблеми та труднощі, а саме: вирішити, розплутати, придумати, уміти застосовувати свої знання

на практиці в нестандартних ситуаціях, тобто актуалізувати знання, учить мислити логічно, розвиває інтерактивні здібності.

Можна відзначити, що впровадження технології квестів в навчально-виховний процес сприяє підвищенню якості навчання, зацікавленості учнів і вчителів, розвитку професійних компетенцій і є важливою стадією процесу реформування традиційної системи освіти в контексті глобалізації. Створення та проведення квестів є не складним процесом, що не потребує завантаження додаткових програм або одержання специфічних технічних знань та навичок – необхідним є лише бажання вчителів та учнів.

Отже, квест можна розглядати як нову технологію навчання, що має свої специфічні методи, форми, засоби роботи та може оптимально поєднуватися з традиційними технологіями навчання та виховання дітей.

Список використаних джерел:

1. Гриневич М. С. Медіаосвітні квести... // Вища освіта України. 2009. № 3. Дод. 1. Тем. Вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Київ : Гнозис, 2009. – 630 с.
2. Нечитайло Л.Г. Квест-технологія в контексті інноваційного навчання: практичний посібник. – Балаклія, 2017. – 99 с.
3. Педрада портал освітян України. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1409-use-dlya-ekologchnogo-vihovannya-dtey-doshklnogo-vku> (дата звернення: 12.12.2017).
4. Сокол І.М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник / І.М. Сокол. – Запоріжжя : Акцент Інвест-трейд, 2014. – 108 с.
5. Сокол І.М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівенського державного гуманітарного університету. Випуск 7(50). – Рівне : РДГУ, 2013. – 168 с.

Булах О.І.

вчитель фізики,

Запорізький багатoproфільний ліцей № 99

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ В КОНТЕКСТІ РОБОТИ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ З ФІЗИКИ

На сьогоднішній день, тенденція реформування освіти є такою, що висуває на одне з провідних місць в роботі вчителя фізики розвиток пізнавальних та творчих здібностей учня, формування в них креативного мислення, наукового підходу до явищ та процесів природи. Тому вчитель повинен якимось чином будувати навчальний процес з фізики так, щоб учні мали змогу набувати певний досвід застосування отриманих ними теоретичних знань і вмінь для розв'язування конкретних практичних проблем.

Однак, перед молодим вчителем, в процесі професійної діяльності, постає ряд труднощів, подолання яких вимагає від нього використання різноманітних прийомів навчання, поступового формування певної «власної» методики викладання та здатності миттєво реагувати на зміну навколишнього освітнього середовища.

Проблемі розвитку пізнавальних та творчих здібностей в навчальному процесі приділена досить значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Основоположником теорії розвиваючого навчання вважається Л.С. Виготський [1]. Вчений вважав, що навчання і розвиток два незалежних, але пов'язаних процеса: «навчання просуває розвиток, а розвиток готує і робить успішним навчання». За В.Г. Розумовським велике значення для розвитку творчих здібностей учнів відіграє демонстраційний експеримент [2]. Ролі експериментальної роботи учнів при навчанні фізики також присвячені роботи С.П. Величко, А.А. Давиденко, Є.В. Коршака [3-5]. Питаннями формування понять в експерименті і в шкільному навчанні займалися психологи: Л.С. Сахаров, Н.А. Менчинська [6-7]. Роль винахідницької діяльності в розвитку вмінь розв'язувати експериментальні задачі висвітлена в роботах А.М. Андрєєва [8].

Закони фізики засновані на фактах, встановлених дослідним шляхом. Факти накопичуються в результаті спостережень. Але при цьому тільки ними обмежуватися не можна. Далі йде експеримент, вироблення

понять, що допускають якісні характеристики. Вивчивши експериментально кількісні зв'язки між величинами, можна виявити закономірності. На основі цих закономірностей в учнів розвивається загальна теорія явищ, а асоціативне мислення дозволяє, при необхідності встановити зв'язок між окремими факторами, поняттями, або фізичними явищами, закріпленими в їх візуальній пам'яті. Асоціативне сприйняття та мислення людини призводять до того, що поява одного елемента, в певних умовах, викликає образ іншого, пов'язаного з ним.

Тому, навчальний процес з фізики повинен передбачати широке використання експерименту, обговорення особливостей його постановки та спостережуваних результатів. Однак, опис досліду повинен проводитися з використанням певного алгоритму, від вибору якого залежить його ефективність. Крім того, сам процес постановки демонстрації чи досліду вимагає від учня усвідомлення проблеми та мети досліду, розуміння послідовності дій, обґрунтованого вибору умов проведення та обладнання. На рисунку 1 представлено один з можливих алгоритмів організації та проведення демонстраційного експерименту.



Рис. 1. Ключові етапи постановки демонстраційного експерименту

У шкільному курсі демонстраційний експеримент реалізується у формі демонстрацій на уроках, лабораторних робіт, фізичного практикуму чи навчальних проєктів. Однак, виникає ситуація, коли

багато явищ не можна продемонструвати в умовах шкільного фізичного кабінету. Тому вчитель часто змушений придумувати експериментальні завдання з використанням саморобних приладів, або звертатись за допомогою до ІТ-технологій чи комп'ютерного моделювання та візуалізації.

Сьогодні в Україні створено чимало оригінальних педагогічних програмних засобів з фізики для вчителів та учнів середньої загальноосвітньої школи. У результаті розроблена структура і зміст таких педагогічних програмних засобів з фізики, як: «Бібліотека електронних наочностей. Фізика. 7-9 клас», «Віртуальна фізична лабораторія. 7-9 клас» та «Віртуальна фізична лабораторія. 10-11 клас»; «Фізика-7», «Фізика-8» тощо. Використання комп'ютера в якості ефективного засобу навчання істотно розширює можливості педагогічних технологій. Віртуальна лабораторія – спосіб реалізації демонстраційного експерименту чи досліду, без безпосереднього контакту з реальною установкою або при повній її відсутності. Можна виділити такі зарубіжні проекти як VirtualLab, PhET або Wolfram Demonstrations Project (рис. 2) [9; 10].



Рис. 2. Сучасні віртуальні лабораторії

В свою чергу, одночасне використання наявних демонстраційних установок та віртуальних дослідів дає змогу учням краще засвоїти теоретичні та практичні аспекти фізичного явища, підвищити їхню мотивацію. Так, на рисунку 3 представлена демонстрація досліду з дифракційними решітками (а) та його віртуальна симуляція (б). Симуляція дозволяє змінювати амплітуду та частоту коливань, кількість дифракційних щілин та їх діаметр, що робить даний дослід більш змістовним та наочним.

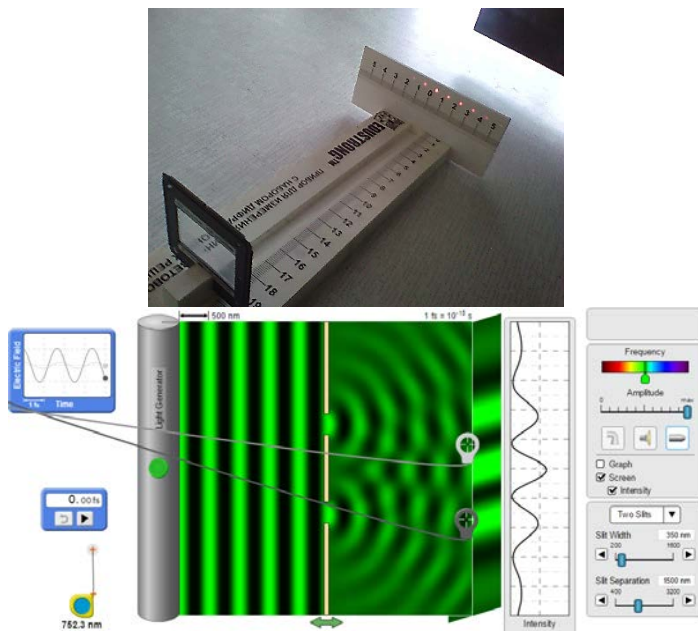


Рис. 3. Демонстрація дослідів з дифракційними решітками:
а – лабораторний стенд; б – симуляція віртуальної лабораторії PhET

Таким чином, в умовах стрімкої інформатизації, вчитель фізики повинен бути сучасним, образним, та що не мало важливо, уміти імпровізувати. З професійної точки зору, володіти відповідною методичною базою та уміти нею оперувати. Використовувати демонстраційний експеримент як найактуальніший елемент навчання фізики, адже він підвищує зацікавленість до предмета, активізує розумові здібності, розвиває спостережливість. При цьому слід вибирати такі умови, які забезпечують найбільший ефект демонстраційного дослідів і його найкраще безпосереднє сприйняття учнями.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. Москва : Педагогика-Пресс, 1995. 536 с.
2. Разумовский В.Г. Развитие творческих способностей учащихся в процессе обучения физике. Москва : Просвещение, 1975.

3. Величко С.П., Вовкотруб В.П. Педагогічні принципи та ергономічні вимоги до шкільного фізичного експерименту. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. 128 с.

4. Давиденко А.А. Творчість як процес гармонізації системи. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2011. № 4(73). С. 78–85.

5. Коршак Є.В., Миргородський Б.Ю. Методика і техніка шкільного фізичного експерименту. Київ : Вища школа, 1981. 278 с.

6. Бугаёв А.И. Методика преподавания физики в средней школе : Учеб. пособие. Москва : Просвещение, 1981. 288 с.

7. Менчинская Н.А. Обучение и развитие младших школьников. Москва : Педагогика, 1970. 72 с.

8. Андреев А.М. Винахідницька діяльність як «полігон» для розвитку вміння формулювати і розв'язувати експериментальні задачі з фізики. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Випуск 43. Херсон : Видавництво ХДУ, 2006. С. 71–76.

9. Сайт освітнього проекту «На Урок»: Всеукраїнські лабораторні роботи. URL: <https://naurok.com.ua/labs>.

10. Сайт Phet: інтерактивні симуляції для науки і математики. URL: <https://phet.colorado.edu/>

Гапоненко Н.В.

викладач,

Коледж ракетно-космічного машинобудування

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ПРОБЛЕМНОЇ ТЕМАТИКИ

Теоретичні заняття мають важливе значення, вони дають орієнтир у вивченні досліджуваної тематики, допомагають зосереджувати увагу на необхідному. Викладач змінює акцент з наставництва на організацію діалогових взаємовідносин зі студентами, для чого можуть бути використані активні та інтерактивні форми проведення занять як такі, що найкраще розвивають необхідні для майбутньої професії уміння та навички.

Відмінні риси активних форм проведення занять:

- цілеспрямована активізація мислення, студент змушений бути активним;
- досить тривалий час активності учнів (протягом всього заняття);
- самостійне творче знаходження рішень, підвищена ступінь мотивації;
- взаємодія учнів будується викладачем за допомогою прямих і зворотних зв'язків [1, с. 14].

Завдяки використанню активних форм навіть пасивний студент залучається до творчого обговорення, що має розвиваючий потенціал. Задача викладача полягає в тому, щоб це обговорення спрямовувати в потрібному напрямку з метою висвітлення вмісту теми заняття. Інтерактивне навчання можна розглядати як один із напрямів активного, при якому викладач стає організатором і помічником в діалогах студент-викладач, студент-студент.

Характер навчально-пізнавальної діяльності студентів докорінно змінюється. Студенти не тільки слухають і записують, а ще й спільно розмірковують разом з викладачем. Проблема ситуація, створювана викладачем, виступає початковою ланкою мислення, сприяє формуванню стійких мотивів навчальної діяльності [1, с. 33].

Сучасна лекція виконує функції, серед яких:

- інформаційна, мотиваційна, яка стимулює інтерес до пошуково-пізнавальної діяльності і практичної значущості досліджуваної теми;
- організаційно-орієнтаційна, яка орієнтує в інформаційних джерелах, надає рекомендації з організації самостійної роботи;
- виховна в плані професійних компетентностей;
- методологічна, що виховує уміння аналізу, висунення гіпотез;
- розвиваюча, що формує відповідні уміння, розвиває стосунки.

На відміну від традиційного пасивного навчання, де надається інформація, а потім приклади для закріплення матеріалу, тут викладач створює проблемну ситуацію до наведення всієї необхідної інформації, щоб зумовити появу питання у студентів і активізувати їх діяльність. Спілкування може відбуватися у формі діалогу, де це доцільно, або як форма самостійного мислення, при якій викладач разом зі студентами формулює питання і організовує пошук відповіді на нього або виносить його на самостійну роботу.

Структура проблемної лекції:

- створення проблемної ситуації через постановку навчальних проблем;

- конкретизація проблем, висунення гіпотез щодо їх вирішення;
- перевірка гіпотез, підбір аргументів для їх підтвердження;
- формулювання висновків;
- питання для зворотного зв'язку, що допомагають коригувати розумову діяльність студентів на лекції [1, с. 28].

Важливо при конструюванні курсу, щоб лекції проблемного викладу знань перевищували за обсягом інформаційні, а також наявність взаємозв'язку між лекціями, що забезпечує системність і логічність розглянутого матеріалу.

Візуалізація є формою використання принципу наочності, що сприяє кращому сприйняттю навчального матеріалу і активізує розумову діяльність. Навчальна інформація перетворюється в матеріали у візуальній формі (схеми, малюнки і т.п.), які коментує викладач, розкриваючи досліджувану тему.

Бесіда проводиться у формі діалогу з аудиторією, що активно залучає студентів до процесу і дозволяє привертати увагу до головних питань. Студенти, продумуючи відповідь на поставлене запитання, отримують можливість самостійно прийти до тих висновків і узагальнень, які викладач повинен був повідомити їм в якості нових знань [1, с. 40].

Вживання запланованих помилок використовується для розвитку у студентів умінь аналізувати професійні ситуації, серед яких виявлення невірної або неточної інформації. Викладач закладає в зміст матеріалу певну кількість прихованих помилок різного характеру. Студенти мають виявити помічені помилки, що викликає підвищену активність і виконує контролюючу функцію для студента, який має можливість перевірити свої знання.

Доцільно розглянути особливості проведення теоретичного заняття проблемної тематики на прикладі дисциплін з програмування:

- ознайомлення з передумовами виникнення проблеми;
- пошук шляхів вирішення проблеми;
- ранжування методів вирішення проблеми в залежності від ситуації;
- пошук спільного досвіду вирішення тих чи інших проблем;
- залучення до дослідження відмінностей у вирішенні проблеми, пов'язаних з використанням інших версій програмного забезпечення тощо;
- висвітлення матеріалу не в повному обсязі для самостійної підготовки;
- формулювання проблемних питань на початку лекції, по ходу лекції;

- формулювання питань або створення ситуацій, що мають декілька варіантів вирішення; наведення несумісних фрагментів програмного коду;

- залучення студентів до наведення частин програмного коду або схем.

На прикладі теми «Перевантаження функцій» дисципліни «Об'єктно-орієнтоване програмування» обговорення проблемних питань доцільно спрямувати до розгляду неоднозначності при:

- перетворенні типу;
- використанні параметрів-посилань;
- використанні аргументів за замовчуванням [2, с. 83].

При самостійному засвоєнні матеріалу здебільшого у студента не виникає проблемних питань, але під час практичного використання можуть виникнути помилки вказаного характеру. Студенти, які мають більш слабку базу, як правило, виявляють пасивність, тому доцільно їх мотивувати формулюванням конкретних елементарних завдань. В результаті такого підходу до навчання студенти формують навички з аналізу, здатність шукати рішення, що дає більш довготривалі знання, збільшує мотивацію до обраної професії.

Традиційна схема отримання освіти в першій половині життя морально застаріла і потребує заміни безперервною освітою і навчанням протягом усього життя. Метою використання сучасних освітніх технологій є не тільки надання відповідних знань, а і виховання професійних компетенцій майбутнього фахівця з урахуванням сучасних бізнес-практик. Людина зі сформованими навичками критичного мислення завжди відчуває внутрішню потребу опановувати нові знання, розвиватися й самовдосконалюватися.

Список використаних джерел:

1. Мухина Т. Активные и интерактивные образовательные технологии (формы проведения занятий) в высшей школе: учебное пособие / сост. Т.Г. Мухина. – Н.Новгород: ННГАСУ, 2013. – 97 с.
2. Павловская Т.А. C/C++. Программирование на языке высокого уровня [Текст] / Т.А. Павловская. – М.–СПб. : ПИТЕР, 2004. – 460 с.

Глазунова А.В.

викладач вищої категорії,

Фаховий коледж мистецтв та дизайну

Київського національного університету технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ ДО ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Графічний дизайн уявляє собою художньо-проектну діяльність, яка створює гармонійне та ефективне візуально-комунікативне середовище. Існує думка, що графічний дизайн це мистецтво візуалізації сенсів, надання їм зорової образності для встановлення комунікації, зв'язку між виробником та споживачем. Складно знайти сферу життя, де б графічний дизайн не був задіяний. Все, що оточує нас на вулиці, в супермаркетах, в офісах та учбових закладах, на телебаченні та в мережі Інтернет – скрізь можна побачити результат роботи графічних дизайнерів. Дизайнер постає носієм іраціонального засобу мислення, яке ще називають візуальним.

Виникає питання як навчити майбутніх фахівців з графічного дизайну грамотно розв'язувати всі проблеми комунікації, створюючи зрозумілі, прості візуальні образи. Для цього викладач повинен відповісти на питання що таке дизайн та яким повинен бути сучасний графічний дизайнер? Всесвітньо відомий дизайнер Пол Ренд писав: «Якість у дизайні– це ідея, а не техніка, точність, а не безлад, простота, а не беззмістовність, витонченість, а не крикливість, чуттєвість, а не вульгарність» [1, с. 108-115].

Але хто визначає якість дизайну? В першу чергу це споживач, який вірить, чи не вірить створеному візуальному образу. Вдалий дизайн це коли споживач контактуючи з об'єктом дизайну роздивляється його, осмислює зміст візуального повідомлення, при цьому у споживача виникають позитивні емоції та з'являється бажання придбати даний товар. Тому професіоналізм у графічному дизайні це володіння візуальною мовою, вміння створити дизайн який легко сприймається та є цілком зрозумілим цільовій аудиторії, дизайн який викликає лише позитивні враження. Затребуваність фахівця з графічного дизайну на ринку праці на пряму пов'язано з очікуванням у споживачів якісних

продуктів дизайнерської діяльності. Виходячи з цього зростає необхідність в оновленні смислового наповнення фахової підготовки майбутніх фахівців з графічного дизайну, розвитку їх творчого потенціалу з подальшою самореалізацією в професійній діяльності.

Американський дизайнер Массімо Віньєллі сказав: «Гарний дизайн – дизайн дисципліни. Він починається з аналізу проблеми та збору всієї доступної інформації. Якщо ви розумієте проблему, то у вас є рішення. Це більше логіка, ніж уява».

Для здійснення якісної підготовки майбутніх фахівців з графічного дизайну викладачам дизайн дисциплін потрібно звернути увагу на розвиток абстрактного мислення та творчої уяви у студентів, шляхом знаходження креативних рішень при розв'язанні творчих завдань. Креативність – це не тільки вміння мислити нестандартно, це можливість доводити ідеї до практичного втілення.

Перед викладачем постає завдання навчити майбутніх графічних дизайнерів грамотно організовувати креативний процес мислення та розвинути у студентів здатність втілювати свої креативні ідеї в майбутній діяльності. Під час освітнього процесу, для розкриття здібностей кожного студента, потрібно більше приділяти увагу індивідуальному підходу. Є потреба змінити вимоги до освітнього середовища та надавати більшої самостійності студентам, дати можливість користуватись масштабною інформаційною базою, аналізувати і вивчати передові світові зразки художньо-проектної діяльності, активізувати пошукову діяльність студентів.

Всесвітньо відомі дизайнерські школи Баугауз та ВХУТЕМАС визначали такі основні цілі в системі освіти: «Вивільнити творчі сили і завдяки цьому пробудити художнє дарування учнів. Справжня творча діяльність може спиратися тільки на власні відчуття та знання. Тому учень повинен звільнитися, передусім, від вантажу мертвих традицій і мати сміливість зайнятися своєю справою» [2, с. 13]. Гропіус В. писав: «Мова форм не повинна відтворюватись учнем, а повинна формуватися ним самостійно, як би важко це не було». Майбутній дизайнер повинен розуміти, чого він хоче досягти в професійній проектній діяльності та прагнути до постійного наукового поглиблення своїх знань.

Взагалі, художньо-проектна діяльність досліджується багатьма вченими, такими, як А. Король, С. Пашенко, В.Даниленко. Вони зазначають, що художньо-проектна діяльність спрямована на пошук інформації з подальшим її творчим перетворенням в об'єкт дизайну, це

метод і процес створення продукту який відповідає потребам людини – як утилітарним, так і естетичним [3, с. 23-27].

Основним завданням викладача спеціальності «Графічний дизайн» є підготовка всебічно творчо-розвиненого майбутнього графічного дизайнера здібного до наукової, дизайнерської, проектної діяльності [4, с. 70-72]. Навчання графічному дизайну активізує інтерес студентів до всіх навчальних дисциплін які тематично пов'язані між собою і вимагають не лише технічних умінь, але і спонукають до творчості. Наприклад, при вирішенні навчальної задачі з дисципліни «Художнє проектування», студенту знадобляться знання із області рисунку, композиції, кольорознавства, історії мистецтв. Поєднання знань з різних дисциплін допоможе студентам розширити коло знань, знайти свій стиль, розкрити власний творчий потенціал, сприяти формуванню гармонійно розвиненої особистості графічного дизайнера – людини проектної культури.

Список використаних джерел:

1. Пол Ренд. Дизайн: форма і хаос. Вид-во Студія А. Лебедева. 2013. С. 108–115.
2. Клименко В.В. Психологія творчості : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». Київ : Центр навч. літератури, 2006. 480 с.
3. Вітчінкіна К.О. Обґрунтування дизайну як творчої проектно-художньої діяльності. *Вісник ХДАДМ*. 2009. № 8. С. 23–27.
4. Тимченко М. Художньо-проектна діяльність як провідний засіб розвитку творчих здібностей майбутніх дизайнерів. *Освітні обрії*. 2019. № 1(48). С. 70–72.

Іванічева Р.В.

студент;

Буяло Т.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ГРУПОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ХІМІЇ У 7-9 КЛАСАХ ЯК СУЧАСНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ

Однією з десяти ключових компетентностей, що формуються в учнів у процесі навчання у сучасній школі, є комунікативна. Сутність її полягає у «вмінні усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти і погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування» [2].

На значенні цієї компетентності наголошує навчальна програма з хімії. У ній зазначається, що учень, володіючи у тій чи іншій мірі сформованою компетентністю спілкування рідною мовою, здатний «використовувати в мовленні хімічні терміни, поняття, символи, сучасну українську наукову термінологію і номенклатуру; формулювати відповідь на поставлене запитання; аргументовано описувати хід і умови проведення хімічного експерименту; обговорювати результати дослідження і робити висновки; брати участь в обговоренні питань хімічного змісту, чітко, зрозуміло й образно висловлювати свою думку; складати усне і письмове повідомлення на хімічну тему, виголошувати його... цінувати наукову українську мову; критично ставитись до повідомлень хімічного характеру в медійному просторі; популяризувати хімічні знання» [3, с. 3].

На нашу думку, формуванню і розвитку цієї компетентності є використання комунікативних технологій, провідною формою роботи учнів у якій є групова навчальна діяльність.

Останнім часом педагоги України та інших країн з великим успіхом використовують різноманітні комунікативні методики навчання. Комунікативні технології переважають у навчанні іноземних мов. Проте

зараз елементи комунікативних технологій використовуються на більшості навчальних предметів, які вивчаються у школі. Формою реалізації комунікативних технологій є групова діяльність учнів.

Групова форма робота є класичною у педагогіці та методиці. Своє коріння ця форма навчання має з ідей і праць Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Дж. Дьюї про вільний розвиток дитини. Й. Песталоцці стверджував, що вміле поєднання індивідуальної і групової навчальної діяльності допомагає успішному навчанню дітей, а їх активність і самодіяльність підвищує ефективність уроку [5].

У методиці навчання хімії провідним дослідником можливостей групової діяльності учнів є Ольга Григорівна Ярошенко. Учена розробила теоретичні основи діяльності учнів у складі малих груп на уроках хімії у вигляді робочих семінарів. Робочий семінар, за Ярошенко О.Г., має трикомпонентну структуру: коригуючу частину, під час якої учні усно відповідають на запитання, повторюють теоретичний матеріал, необхідний для подальшого виконання завдань; навчаючу – письмове колективне виконання завдань і контролюючу – індивідуальний контроль роботи на уроці за рахунок виконання учнем аналогічного завдання [1, с. 39].

Вклад у розвиток цієї теми внесли Кушнірук С.А., Блажко О.А., Буяло Т.Є. Багато учителів користуються груповими формами роботи з учнями.

Заслуговує на увагу досвід Марини Михацької, учителя математики, техніки, біології, хімії та фізики старших класів міста Мальмо (Швеція).

Михацька М. пропонує використовувати групові комунікативні методи роботи при опрацюванні матеріалу, його вивченні, повторенні, закріпленні. Методи групової роботи можуть використовуватися цілий урок, або на певному етапі уроку.

Використання групової діяльності учнів на різних етапах уроку дістало відображення у працях Л.А. Покась [4].

Ми поділяємо погляди науковців на місце групової навчальної діяльності на уроках хімії. Вважаємо, що такий вид роботи може бути організований як на цілий урок, так і на певний фрагмент (етап) уроку.

Відповідно до оновленої програми з хімії для 7-9 класу нами були розроблені фрагменти уроків 7 класу з використанням комунікативних методів навчання до теми «Кисень».

Тема уроку «Повітря, його склад». Це перший урок теми «Кисень», тому дуже важливо показати учням значення цієї теми для життя людей.

Для формування мотивації пропонуємо наступні завдання для виконання у групах: використовуючи власний досвід та Інтернет-джерела знайти загадки про повітря, або про гази, що входять до складу повітря, приказки, цікаві факти. Оформити і представити результати своєї роботи у вигляді плаката.

Тема уроку «Узагальнення і систематизація знань з теми «Кисень», підготовка до контрольної роботи».

Метод «Пазл». Тема «Кисень» включає у себе декілька смислових блоків, умовно які можна назвати: 1) повітря; 2) отримання кисню; 3) хімічні властивості кисню; 4) значення кисню. Відповідно до кожного блоку учитель готує картки (по 4 або 6 у залежності від кількості учнів у класі), 4 картки становлять один «пазл». На кожній картці записується частина інформації з кожної підтеми (блоку). Картки перемішуються і роздаються учням – по одній кожному учню. Учні ходять по класу і намагаються знайти свої частини «пазлу», розповідаючи одне одному, про те, що у них написано на картках. Якщо «пазли» підходять по смислу – учні продовжують шукати інші разом. У результаті утворюються групи учнів, які отримують завдання проаналізувати і розповісти іншим, що у їхніх картках спільного, за якою ознакою вони зібрали «пазл».

Така методика дозволяє повторити основні моменти змісту теми і підготуватися до написання контрольної роботи.

Метод «Знайди термін, або про що говорить учитель». Учитель на аркушах паперу записує терміни, які учні вчили у темі «Кисень». Картки з термінами роздаються групам учнів. Окремо готує визначення або опис цих термінів словами. Учитель описує термін, учні мають обрати термін. Термінів має бути більше, ніж описів. Це дає можливість учням проаналізувати інформацію, обговорити її у групах і вибрати термін, який відповідає опису.

Комунікативні методи навчання є ефективними, і що найважливіше, викликають зацікавлення в учнів. Учні стає цікаво навчатися, вони отримують задоволення від процесу навчання. Це впливає на формування різних груп компетентностей і на рівень навчальних досягнень школярів.

Список використаних джерел:

1. Берташ А.В. Групова навчальна діяльність на уроках хімії як провідна форма розвитку компетентностей учня / А.В. Берташ, Т.Є. Буяло // «Педагогіка в системі гуманітарного знання». Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 18-19 листопада 2016 р.) – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 192 с., С. 39-41.
2. Концепція нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
3. ХІМІЯ. 7–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>
4. Покась Л.А. Методика організації групової форми діяльності учнів основної школи на уроках географії: Автореферат дис.: 13.00.02 – теорія та методика навчання географії / Л.А. Покась; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Київ): НПУ ім. М.П. Драгоманова (Київ), 2006. – 20 с.
5. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика / О.Г. Ярошенко – К.: Партнер, 1997. – 208 с.

Малая А. Р.

вчитель початкових класів

Лісківського ЗЗСО I-III ступенів Кілійської міської ради

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НУШ

Методами нетрадиційного навчання цікавились педагоги з XVIII століття. К.Д. Ушинський казав: «Діти мислять образами, формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі... Нестандартний урок – це імпровізоване учбове заняття, яке має нетрадиційну (невстановлену) структуру. Такі уроки найбільше вражають учнів, оскільки потребують зовсім іншої підготовки, ніж стандартний урок, як для учителя, так і для дітей». Вже в той час вчителі у своїй практиці використовували нетрадиційні форми навчання. У минулому столітті розробляли методи нетрадиційного навчання В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, С.М. Лисенкова, С.М. Ільїн та ін.

Нова Українська Школа – це школа креативного, творчого навчання. Тут прислухаються до кожної думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку. Я вважаю, щоб зацікавити учнів потрібно впроваджувати нетрадиційні форми навчання. Цікавими для теорії та практики є власне нестандартні уроки, для яких характерне таке структурування змісту й форми, яке викликає передусім інтерес в учнів і сприяє їх оптимальному розвитку і вихованню.

Нетрадиційна форма навчання – це імпровізоване навчальне заняття, що має нестандартну структуру.

Основне завдання уроку – виховання творчої особистості. Основна моя педагогічна ідея – система створення полегшення засвоєння матеріалу. Для цього використовую різні методи та прийоми, які розвивають індивідуальні здібності, ерудицію й уяву, сприяють співпраці та діалогу між вчителем та учнем. Нетрадиційні уроки сприяють формуванню пізнавальних інтересів учнів, навіть слабші діти на таких уроках беруть активну участь. У процесі уроку діти переважно працюють колективно, що дає змогу поділитися різними точками зору про об'єкти, явища, які вивчають, виділити головне і вилучити зайве.

Одним з нестандартних уроків є урок-гра. При використанні дидактичної гри на уроці відбувається засвоєння матеріалу до 90%. Рольові, ситуативні, імітаційні ігри дають дітям краще засвоїти вивчене. Характер завдань дозволяє дітям продемонструвати свої справжні можливості. Для проведення дидактичної гри, я чітко визначаю мету та відповідний результат. На таких уроках є важливим формування творчого мислення, спостереження, стимулювання творчої уяви. Іноді дитині потрібно допомогти зрозуміти побачене, почуте, допомогти встановити зв'язки між явищами та предметами. Під час дидактичної гри створюю атмосферу творчого процесу. Учень від власних досягнень має отримувати позитивні емоції.

Також до нетрадиційних форм навчання можна віднести метод проєктів. Метод проєктів – це система навчання, у процесі якої учні здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проєктів). Проєкт – це п'ять «П»: Проблема – планування – пошук інформації – продукт – презентація. Важливим етапом завершення роботи над проєктом є самооцінка діяльності учня, а саме: чому навчився; що вдалось, а що ні; що можна було б зробити інакше; чи буде учень в подальшому поглиблювати вивчення проблеми. До створення

проєкту можна залучити батьків і готуватись разом, використовувати різноманітні матеріали.

На мою думку, до нетрадиційних форм навчання можна віднести ранкові зустрічі. Ранкова зустріч – це зустріч на початку дня учнів класу з педагогом. Сидячи в колі один проти одного, кожна дитина вдумливо і поважно вітається з іншими дітьми, після чого впродовж короткого часу ділиться власним досвідом зі своїми товаришами, які з повагою слухають її, ставлять свої запитання та коментують. Після цього вся група бере участь у короткій груповій вправі, спрямованій на розвиток академічних навичок, почуття команди та відчуття єдності. Ранкова зустріч закінчується обміном щоденними новинами, які зазвичай готує педагог, щоб представити навчальні завдання дня.

Такі заняття дають дітям змогу розвивати соціальні та навчальні навички, поєднуючи соціальний, емоційний та інтелектуальний розвиток кожного учня. Повторення позитивного досвіду сприяє розвитку доброти, емпатії та інклюзії, а також дає результати як у спільноті класу, так і поза його межами.

До нестандартних уроків належать:

Інтегровані уроки (читання-українська мова, мова-я досліджую світ та ін.)

Уроки змістовної спрямованості (взаємини між учнями: урок-семінар, урок-лекція та ін.).

Урок-змагання.

Урок-мандрівка, подорож.

Театралізований урок.

Метою нетрадиційних методів навчання є:

формувати розвинуте критичне мислення, здатність мати власну точку зору;

виробляти навички ефективного спілкування;

навчати творчо працювати;

формувати бачення самого себе, вміння критично, але адекватно оцінювати себе та інших

Алгоритм нестандартного уроку:

Формулювання мети (мета має ставитися в учнівському варіанті та доводитися до рівня розуміння й сприйняття дітьми).

Планування підготовки.

Проведення уроку.

Підсумковий аналіз.

Отже, нестандартні уроки дозволяють мені урізноманітнювати форми й методи роботи, позбавлятися шаблонів, створювати умови для виховання творчих здібностей учня, розширювати свої функції, як вчителя. Ефективність навчального процесу залежить від умінь вчителя правильно організувати урок. Нетрадиційні методи проведення уроків дають можливість не тільки підняти інтерес учнів до предмету, але й розвивати їх творчу самостійність, навчати роботі з різними джерелами знань.

Список використаних джерел:

1. Волков І.П. Вчимо творчості. – М.: Просвіта, 1986. – С. 90-126.
2. Давидов В.В. Психологічна теорія навчальної діяльності / В.В. Давидов. – М.: ИНТОР, 1996. – С. 541.
3. Ельконін Д.Б. Психологія гри. – 2-е вид. – М.: Гуманіт. вид. центр ВЛАДОС, 1999. – С. 360.
4. Лисенкова С.М. Виховання успіхом. – М., 1988, с. 192.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, випр., доп. – К.: Академвидав, 2007. – С. 161-216.
6. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 220.

Малая О.А.

*заступник директора з навчально-виховної роботи,
Лісківський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів*

ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ART ОСВІТИ

STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Абревіатура STEM розшифровується, як science (природничі науки), technology (технологія), engineering (інженерія), mathematics (математика). При цьому дані дисципліни вивчаються не окремо, а в комплексі. STEM-освіта – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій науково-педагогічних працівників, зокрема Т.І. Андрущенко, В.Ю. Величко, Н.О. Гончарова, О.В. Лісовий, Л.Г. Ніколенко і багатьох інших дає змогу визначити сучасні підходи впровадження STEM-освіти на основні вимоги щодо її реалізації в Україні.

STEM освіта розвивається разом з Arts дисциплінами, що сприяє розвитку творчого мислення. Але й окремі заняття з образотворчого мистецтва в напрямку STEM дають нові можливості розвитку образотворчого мистецтва.

STEM спонукає до мислення, до самостійного пошуку не тільки інформації ззовні, а несподіваних власних висновків.

Я вчитель предметів художньо-естетичного мистецтва і мені було дуже цікаво, як можна застосовувати мистецькі знання та навички саме в цій освіті, та як відреагують на все це учні. Безперечно, будь які уміння і навички учнів необхідно закріплювати в практичних діях. Тому вкрай необхідно, під час впровадження STEAM-освіти, розвивати в учнях «мейкерські» здібності, які сприятимуть безперешкодному втіленню в життя ідей новітніх технологій. Сучасним школярам постійно необхідно бачити результати своєї роботи. Безперечно, що цьому освітньому процесу може сприяти такий напрямок, як мейкерство. Сучасні діти мають у своєму арсеналі чимало он-лайн джерел і цілком доступні інші ресурси: майстер-класи, творчі гуртки, невеличкі майстерні, які дають можливість виготовити не якісь простенькі іграшки, а справжні електронні шедеври. Їх цікавить 3D-проекування, створення дронів і роботів. Через гру діти, уже зі шкільної парти, глибоко пізнають світ і в майбутньому можуть стати чудовими фахівцями. Сучасне життя потребує активної творчої особистості. Та виховати її можна лише впроваджуючи у педагогічну практику сучасні стратегії розвитку освіти, зокрема мейкерство. Завдання полягає у «пробудженні» творчої активної особистості. Мейкерський рух – це гуртки та секції технічної творчості, які дають поштовх сучасній школі відмовлятися від традиційного навчання за партами на користь спільного виконання проєктів. Тобто мейкер повинен володіти не тільки інженерно-технічними знаннями, але бути креативною, творчою і винахідливою людиною з хорошим почуттям смаку.

Завдання сучасного вчителя – модернізувати навчальний процес так, щоб забезпечити його пошуковий та дослідницький характер шляхом упровадження інноваційних технологій навчання з метою формування

життєвих компетентностей. У кожній українській родині є мейкери: хтось плете гачком та голками, виготовляє прикраси з бісеру, вишиває; хтось збирає – розбирає годинники, майструє. Недарма у народі називають таких майстрів «мастак». Школа є тією лабораторією, де навчають і виховують, відкривають можливості кожної дитини, допомагають їй розвивати власні здібності.

Застосування елементів STEAM-освіти під час вивчення навчальних дисциплін, як на уроках, так і в позакласній роботі створює додаткову мотивацію до навчання: учні добре засвоюють матеріал, тому, що це їм цікаво. А як можна застосувати на практиці в звичайній школі? Поєднання декількох предметів, так звана інтеграція, за відповідною темою, яка надасть можливість якомога глибше зануритися в той результат, який очікується отримати на кінцевому етапі.

Приклад № 1

В 7 класі з образотворчого мистецтва є тема «Дизайнерство одягу», де учні повинні виконати ескіз вигаданого ними одягу, який буде зручним та легким у використанні. Це звичайна схема вивчення звичайної теми – взяли в руки олівці і намалювали одяг. На урок трудового навчання плануємо проект «Технологія виготовлення швейних виробів ручним способом».

1. Для того, щоб виготовити одяг, спочатку потрібно прорахувати всі розміри (висоту, ширину, обхват, об'єм тощо) і нам в нагоді знадобляться математичні знання.

2. Потрібно обрати матеріал, з якого буде виготовлена сукня, тобто, щоб це був і екологічно-чистий матеріал, і не приносив шкоди організму, – і тут нам потрібні знання природничих дисциплін (біологія, хімія, основи здоров'я).

3. Наступний етап – створення ескізу майбутнього одягу (образотворче мистецтво, музика, адже якраз музика і надихає людину творити дива)... Ескізи створюємо на папері, та в комп'ютерних програмах (Paint).

4. Виготовлення одягу (трудове навчання).

Приклад № 2

7 клас. Урок образотворчого мистецтва «Як створити фарбу? Як веде себе фарба в різних умовах? Практичне заняття створюємо фарбу. Малюнок в одному тоні».

1. Знаходять інформацію про фарби: хімічний склад, історичні данні про виникнення фарб, про митців які працювали з даними фарбами (хімія, історія).

2. Виготовляють фарби з рослин, речовин (хна, бурак,сажа, яєчний жовток); малюнок виконуємо виготовленою фарбою з сажи.

Приклад № 3

Урок 6 клас. Трудове навчання. «Технологія виготовлення сувенірів». Урок побудований, як театральна вистава STEM-тема « Фабрика Миколая».

1. Знаходять інформацію про: користь хвойних лісів; екологічну катастрофу при знищенні лісів; негативний вплив штучних ялинок тощо. Розширюють знання про екологічний стан планети; хімічний склад штучних ялинок (історія, хімія, екологія).

2. Виготовлення різдвяних та новорічних подарунків, сувенірів та прикраси на свята, які не шкодять екології та здоров'ю людини (трудове навчання).

Важливим аргументом є те, що мистецтво та музика розширюють наш культурний кругозір, сприяють загальному та всебічному розвитку дитини.. Учні, що поглиблено вивчають математику та природничі науки, можуть отримати багато вигоди від такої освіти. Образотворче та музичне мистецтво споконвіків слугували в якості зв'язку між людьми та не втратили своєї важливості в сучасному суспільстві. Використання STEAM-освіти на практиці – це прекрасна можливість навчити учнів мислити та знаходити необхідну інформацію, вирішувати складні завдання, приймати рішення, організовувати співпрацю з іншими учнями та учителем. Учень вчиться створювати ідеї та втілювати їх у життя, презентувати результати власних досліджень. Впровадження STEAM-освіти на ранніх етапах навчання буде сприяти знайомству учнів з першими кроками наукової діяльності, їх творчому та інтелектуальному розвитку, навчить організовувати та контролювати проекти, тим самим гарантуючи їх гармонійний розвиток, що відповідає вимогам сучасності.

Список використаних джерел:

1. Василяшко І. Упровадження STEM-навчання / І. Василяшко, Т. Білик // Управління освітою. – 2017. – № 2. – С. 26-32

2. Патрикєєва, О. STEM-освіта : умови впровадження у навчальних закладах України / О. Патрикєєва, О. Лозова, С. Горбенко // Управління освітою. – 2017. – № 1. – С. 28-31

Овчаренко З.П.

старший викладач,

Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського

ЗНАЧЕННЯ СЛОВНИКІВ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВУЗАХ

В даний час істотно зросла значимість володіння іноземною мовою не тільки в сфері побутового, але і професійного спілкування. Методика викладання іноземної мови пов'язана з проблемою організації самостійної роботи студентів, так як саме цей аспект навчальної діяльності визначає готовність майбутнього фахівця до самоосвіти [4, с. 15]. Як вважає Л.С. Каменська, самостійна робота може розглядатися як один із засобів формування та розвитку особистості. В процесі виконання самостійної роботи розвиваються розумові та інші особистісні характеристики [2, с. 122]. Робота зі словником в значній мірі є складовою частиною самостійної роботи студентів. Однак набуття навичок самостійної роботи зі словником формуються не відразу, їх необхідно здобувати та розвивати [4, с. 36].

Робота з традиційними книжковими словниками відіграє важливу роль як у аудиторному, так і у самостійному навчанні студентів, оскільки вони виступають першочерговим та незамінним джерелом інформації стосовно фундаментальних засад лексичної, етимологічної, стилістичної та граматичної нормалізації мови. Поруч з цим, регулярне використання книжкового словника користувачем сприяє формуванню логічного та критичного мислення.

Крім того, у даний час широкого поширення набули електронні словники, до електронної бази яких студенти мають безперешкодний доступ. Даний вид словників має ряд переваг. Наприклад, сертифікований електронний словник LINGVO-12 включає в себе більше 20 тематичних словників: політехнічний, юридичний, економічний, фінансовий, медичний. Він динамічно поповнюється, що дозволяє здійснювати максимально точний переклад слів і словосполучень відповідно до контексту. Також електронні словники, окрім традиційної транскрипції, пропонують прослухати коректну вимову слів, що може частково компенсувати майже повну відсутність

вправ на засвоєння фонетики у студентів технічних спеціальностей. Так, в Abby Lingvo лексичний матеріал озвучується відповідно до норм оксфордської вимови. Поруч з цим, однією з головних переваг електронного словника виступає одночасний пошук, що в паперовому варіанті зробити практично неможливо. Такий пошук дає можливість створити багатовимірний «портрет» слова. До того ж, безсумнівним плюсом електронних словників є економія часу, адже при їх використанні швидкість пошуку слів є надзвичайно високою у порівнянні з книжним словником. З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що роль електронних словників при вивченні іноземної мови важко переоцінити.

У статті «Електронні словники та кишенькові перекладачі» С. Зелінського акцентовано увагу ще на одному з важливих аспектів – можливості здійснення машинного перекладу тексту. На думку науковця, машинний переклад є значно дешевшим і швидшим, ніж традиційний, хоча й поступається останньому, що стосується якості. Тому, саме в тих галузях, де перш за все, потрібно зрозуміти, а не перекласти текст відповідно до літературних чи наукових критеріїв, машинний переклад відіграє все більш помітну роль [1].

Варто зазначити, що істотним недоліком застосування електронних словників є те, що електронний перекладач не змушує думати, зміщуючи процес перекладу з розумової сфери діяльності в механічну площину. Можливість отримати такий механізований переклад в навчальних цілях безперечно відноситься до негативних факторів. У зв'язку з цим, електронні словники і перекладачі заборонені на іспитах, контрольних роботах, тестах, оскільки в даному випадку проводиться аналіз індивідуальних знань особистості, а не переклад, виконаний технічним пристроєм. Неточності та помилки ведуть при цьому до спотворення сенсу тексту.

Для проведення контрольних робіт застосування традиційного словника є прийнятним, оскільки не відкидає впевненості у автентичності представленої роботи та уможливорює її адекватне оцінювання.

Таким чином можемо зробити висновок, що для оволодіння іноземною мовою слід раціонально використовувати всі переваги як традиційних книжкових, так і електронних словників. Комплексне застосування останніх допоможе студентам і викладачам технічних вузів

успішно вирішувати поставлені перед ними завдання під час організації навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Зелинский С. Электронные словари и карманные переводчики. URL: <http://infoenglish.info/publ/l-l-0-27>
2. Каменская Л.С. Новые возможности совершенствования управления самостоятельной и внеаудиторной работой студентов / Л.С. Каменская // Сборник научных трудов «Профессиональная коммуникация как цель обучения иностранному языку в языковом вузе». Выпуск № 454. – Москва, 2000. – С. 122-129.
3. Сергеев В.Н. Словари – наши друзья и помощники / В.Н. Сергеев. – М.: Просвещение, 1984. – 130 с.
4. Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання всіх спеціальностей КПП ім. Ігоря Сікорського / Уклад. І.А. Сидоренко, Я.С. Грищенко. – К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 92 с.

Огарь Ю.В.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО НОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Інноваційні методи навчання в ХХІ столітті посідають значну роль в освітньому процесі, адже наразі провідним стає стимулювання позитивної мотивації, активного мислення у процесі виконання різнорівневих вправ, успішний результат яких пов'язаний з пізнавальною активністю й самостійністю старшокласників на завершальному етапі навчання в поясненні, тлумаченні й доведенні мовних явищ, понять, зв'язків, закономірностей тощо.

На сучасному етапі зміст навчання граматики залежить від типології навчальних закладів. У закладах загальної середньої освіти формування

граматично нормативного мовлення старшокласників в умовах модернізації розглядається з позиції компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. У гімназіях і ліцеях гуманітарного профілю граматики вивчається поглиблено: розширюється понятійна база, залучаються історичні довідки про розвиток морфології та синтаксису.

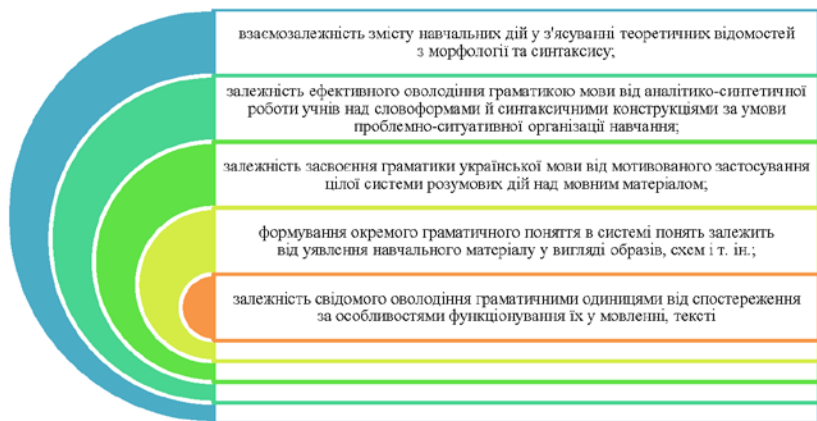
Щодо особистісно орієнтованого підходу, то він ґрунтується на основі загальнолюдських цінностей, суб'єкт-суб'єктній парадигмі, взаємодії учнів і зосереджується на:

- організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії, яка базується на свободі вибору форм і методів освітньої діяльності;
- активності учня, його готовності до навчання, вирішення проблемних вправ за рахунок рівноправних стосунків з учителем;
- створенні позитивної мотивації на уроці;
- проектуванні освітнього процесу з урахуванням перспективних цілей;
- забезпеченні умов для творчого розвитку особистості учня, використання власного досвіду в навчанні.

Ефективність засвоєння лінгвістичної теорії певною мірою залежить від правильного добору методів, форм і засобів навчання. Готуючись до уроку, учитель має визначити основні етапи його макроструктури і мікроструктури, послідовність методів і прийомів навчання, зміст і характер завдань для учнів і способи керування навчально-пізнавальною діяльністю учнів [6, с. 46].

Погоджуємося з думкою О. Кучерук, що добір і поєднання методів значною мірою визначається на конкретному уроці й залежить від творчого почерку вчителя, контингенту учнів, рівня їхньої підготовки до уроку та ін. У зв'язку з цим учитель має орієнтуватися на ефективні методи, поєднувати ті з них, що не суперечать один одному, а взаємодіють відповідно до основних (проміжних) і супровідних цілей уроку, змістових його напрямів [4, с. 249].

Науковець зауважує, що під час напрацювання системи методів опанування різних рівнів мовної системи потрібно враховувати специфічні закономірності організації засвоєння навчальних одиниць.



**Рис. 1. Закономірності процесу навчання граматики
(за О. Кучерук) [4, с. 162]**

В українській лінгводидактиці визначилися різні підходи до систематизації методологічного апарату. Проблему використання методів навчання української мови в закладах загальної середньої освіти змістовно репрезентовано в працях З. Бакум, О. Біляєва, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Грубої, Н. Дикої, С. Карамана, О. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, І. Кучеренко, Л. Мамчур, В. Новосьолової, С. Омельчука, М. Пентилюк, К. Плиско, Н. Подлевської, О. Потапенка, Н. Солодюк, Н. Черниш, Г. Шелехової, Г. Шиліної, Т. Ясак та ін.

Безумовно, що в аспекті особистісно орієнтованої технології уроку найбільш плідним є використання активних методів і прийомів, що мають компетентнісне спрямування й реалізуються у процесі комунікативної співпраці вчителя й учня. Система методів як інтегративний синтез традиційних та інноваційних методів добирається відповідно до особливостей учнів, їхнього суб'єктного досвіду і рівня сформованості комунікативної компетентності [4, с. 334].

Серед активних методів Г. Шелехова виділяє такі: евристичне спостереження, порівняння, конструювання, моделювання, смислове бачення, символічне бачення, метод творчої реалізації. Для формування в старшокласників потреби різнобічного розвитку власних здібностей і нахилів, збагачення їхньої пам'яті знаннями з різних галузей наук, а розуму – сучасними методами оперування знаннями, варто, на думку науковця,

використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології (можливості Інтернету, дистанційної форми навчання тощо) [8, с. 27].

Методичні концепції навчання граматики в нових умовах (Т. Донченко, К. Плиско, М. Пентилюк, О. Потапенко) [7, с. 81], пропонують поширити й доповнити класифікацію методів навчання мови за способом взаємодії вчителя та учнів новими ефективними методами, як-от: метод роботи з електронними носіями знань, Інтернетом; метод лінгвістичної інтуїції; метод лінгвістичного програмування та алгоритмізації; метод запобігання типовим недолікам учнів.

Існують методи навчання, засновані на практико-орієнтованих технологіях особистісного зростання, які працюють безпосередньо на завдання розвитку особистості: метод експресії в творчій ситуації; метод інтроспективного аналізу; метод розвитку творчого самопочуття, самовираження; метод дискусії; ігрові методи (ділова гра, розігрування діалогу в імітованій ситуації) тощо [5, с. 75].

У процесі формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею доведено ефективність як і традиційних, так й інноваційних методів навчання: показ і пояснення морфологічних (синтаксичних) дій; мовний аналіз (морфологічний, синтаксичний, комплексний); проблемний метод; метод програмованого навчання; метод лінгвістичного експерименту; метод «лінгвістична дуель»; метод створення ситуації успіху; метод сугестії, метод тестування; метод вправ тощо.

На основі аналізу спеціальної методичної літератури, анкетування вчителів, учнівських творчих та наукових робіт ми дійшли висновку, що рівень ефективності формування граматично нормативного мовлення учнів ліцею на засадах особистісно орієнтованого підходу якісно підвищиться, якщо навчання передбачатиме: формування в учнів установки на безперервне удосконалення освітньої діяльності шляхом систематичних конкретних прикладів впливу мовно-мовленнєвої компетентності на майбутній статус у суспільстві; створення ситуацій успіху та досягнення власної відповідальності учня за свій рівень знань; використання різнорівневих вправ для формування окремих компонентів (компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів).

Список використаних джерел:

1. Дика Н.М., Огарь Ю.В. Формування самоосвітньої компетентності в учнів профільної школи під час вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. 2015. № 1(2). С. 119–123.

2. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.

3. Кучеренко І.А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : дис... докт. пед. наук : 13.00.02. Херсонський державний університет, 2015. 561 с.

4. Кучерук О.А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 419 с.

5. Лукьянова М.І., Разіна Н.А., Абдулліна Т.М. Особистісно орієнтований урок: конструювання та діагностика. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 176 с.

6. Пентилюк М.І., Окуневич Т.Г. Сучасний урок української мови. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с.

7. Потапенко О.І. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс : навч.-метод. посіб. для студ. філол. спец. вищих навч. закл. Київ : Міленіум, 2006. 332 с.

8. Шелехова Г.Т., Голуб Н.Б., Бондаренко Н.В. Навчання української мови в старшій школі на академічному рівні : посіб. для вчителя. Київ : Педагогічна думка, 2012. 208 с.

Пак Антонина

*доктор философии, старший преподаватель,
Южноукраинский национальный педагогический университет
имени К.Д. Ушинского*

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКИХ СТУДЕНТОВ КОРЕЙСКОМУ ХУДОЖЕСТВЕННОМУ ТЕКСТУ

В последние три десятилетия преподавание корейского языка как иностранного (ККИ) в Украине привлекает к себе все больше внимания. Об этом свидетельствуют публикации и исследования, увеличение студентов специализирующихся по данному направлению, преподавание ККИ в украинских вузах и школах.

Отличительной особенностью современного подхода к обучению ККИ стало широкое использование художественного текста (ХТ) как языковой, коммуникативной и дидактической единицы. ХТ дает учителю-словеснику уникальную возможность для создания в процессе обучения речевой среды с высоким развивающим потенциалом.

ХТ сегодня используются в обучении иностранному языку, проведены исследования, в которых проводится всесторонний анализ современного состояния применения ХТ в обучении иностранному языку, среди которых стоит назвать таких западных ученых, как: Картер, Лонг, Лазар др. В методике ККИ так же подробно описана работа с ХТ как средством обучения, представлены различные виды упражнений на текстовой основе, построена система обучения изложениям и сочинениям. Среди корейских ученых, посвятивших свои монографические труды стоит назвать ученых У Ханёнг, Юн Ётхак и Хван Ингё и др.

В обучении иностранному языку Р. Картер связывает возобновившийся интерес к литературным текстам с ростом популярности коммуникативной методики преподавания (CLT), которая, в отличие от более традиционных методик, сосредоточена на совершенствовании навыков общения на иностранном языке. В этой методике грамматика, фонология и лексикология являются инструментом для преодоления языкового барьера, а не специальным предметом изучения. Кроме того, приверженцы этой методики считают, что чтение художественной литературы не только пополняет словарный запас учащихся, но и совершенствует технику чтения и навыки критического мышления благодаря более творческому и «аутентичному» использованию языка [1, с. 6].

Корейские исследователи также подчеркивают важность художественной литературы в ККИ. В последние годы появилось множество публикаций и монографий, посвященных опыту применения языкового подхода в преподавании ККИ.

Привлечение аутентичных литературных произведений для обучения корейскому языку имеет в Украине имеет сравнительно не долгую историю. В настоящее время обучения корейскому языку является одной из немаловажной частью учебной программы в украинских школах и вузах. Однако, опыт школьных учителей и преподавателей вузов показывает, что в работе с ХТ существует ряд проблем дидактического характера.

Например, Юн Ёнг [2] предлагает комплексно использовать ХТ в преподавании ККИ, сочетая языковую, культурную, и модель персонального роста [2, с. 196]. Комплексная модель находится в точке пересечения этих трех моделей. Она объединяет преимущества всех этих моделей, при этом вовсе не обязательно, чтобы все они были представлены в комплексной модели с равными весами.

В целях применения комплексного подхода предложенного корейским ученым в украинской аудитории можно выделить следующие черты:

- методологические упражнения с лексическими компонентами включающие глоссарий с необходимыми разъяснениями или переводом новой лексики из ХТ. Это поможет студентам облегчить понимание текста, так как именно ХТ может послужить основным источником лексических единиц и грамматических конструкций. Студенты получают возможность осуществлять самостоятельную работу и находить необходимую информацию не только из глоссария предложенного педагогом, но и других источников;

- ХТ отражает в себе культурологическую и историческую информацию, информацию о социально-политических условиях корейского полуострова, что способствует обогащению знаний студентов, о традициях, обычаях, о корейском социуме и т.д. Этим самым у украинских студентов формируется более яркое представление о национальном характере и литературном опыте корейского человека. Студенты более тесно могут познакомиться с подробностями жизни корейского писателя, о литературных направлениях и жанрах как древней так и современной корейской литературы. У студентов может формироваться умение и желание видеть и понимать различие и общность в украинской и корейской культурах, уважением как к родной так и чужой культуре;

- ХТ с интересным сюжетом, мотивирует студентов к обсуждению затронутых в нем проблем и выражению своего собственного мнения, развития навыков критического мышления и анализа, изменение установок социальных ценностей и т.д. Таким образом, ХТ может стимулировать студентов-украинцев к вовлечению их личного и культурного опыта в толкование и формирование независимого личного мнения.

В связи с применением на уроках корейского аутентичных текстов встает вопрос о критериях отбора таких текстов и о наиболее эффективных приемах работы с ними во время учебного процесса. Отбор ХТ для обучения корейскому языку представляет собой многоступенчатый процесс.

Опираясь на возможности использования корейского литературного произведения, ниже предлагается список критериев, предъявляемых к учебному ХТ:

1) произведения корейских авторов, которые не просто выдержали испытание временем, но и внесли серьезный вклад в изучение человеческой природы, культурная значимость текста, произведения включенные в литературный канон и т.д. [3, с. 15];

2) язык выбираемого для работы в украинской аудитории ХТ должен быть современным, т. е. отвечающим существующим нормам кодифицированного литературного и разговорного языка;

3) уровень владения студентами корейским языком, этапу обучения, учет возрастных особенностей;

4) информативная, обширная страноведческая информация и т.д.

Следующий методический вопрос, возникающий при использовании корейского ХТ на занятиях в украинской аудитории, связан с целесообразностью его адаптации и сокращения. Не всегда удается подобрать текст, соответствующий тем критериям, пригодным для развития устной речи, навыков чтения, структурой облегчающей понимание текста и развивающей критическое мышление. В таких случаях преподавателю можно прибегнуть к компрессированной версии художественного произведения, под которой понимается упрощенный текст литературного произведения. Компрессированная версия ХТ поможет стимулировать развитие навыка чтения, а так же интерес учащегося к читаемому тексту. Юн Ёнг настоятельно рекомендует опираться на «обработку» ХТ, в целях знакомства и обогащения с новыми лексическими единицами [4, с. 217]. Вариантов «обработки» достаточно много, в рамках работы с художественным текстом выстроить работу на уроках можно обеспечиванием глоссария с объяснением или переводом новых лексических единиц. Так, например, студентам-иностранцам, изучающим корейский язык, был предложен адаптированный учебный текст современного корейского прозаика Хван Сунвона «Ливень(소나기 – сонaги)».

Также хотелось бы затронуть вопрос модернизации процесса образования и то, какое место в нем занимает ХТ. В частности, о роли медиальных средств (МС). Благодаря МС, студенты имеют свободный доступ, как к оригинальным корейским текстам, так и к информации об авторах, произведениях золотого фонда корейской литературы, жанрах характерных только корейской литературе. Несмотря на некоторые заслуженные нарекания, использование МС в учебном процессе имеет ряд достоинств. Во-первых, экранизированное художественное произведение способствует лучшему пониманию событий, излагаемых в

ХТ, формує навик восприяття с помощью звукового фона. Во-вторых, убедительность тексту придадут фотографии или географическая карта, фотографии и т.д.. Использование возможностей МС может послужить дополнительным материалом для упражнений (описать героя изображенного на картине; найти автора фразы и др.).

Итак, в нашей статье еще остались незакрытые вопросы в использовании корейских ХТ в украинской аудитории, решение которых невозможно в рамках одной статьи. Но мы пришли к выводу, что использование корейских ХТ в процессе обучения ККИ является актуальной задачей.

Список использованных источников:

1. Carter R., Long M.N. *Teaching Literature*. Harlow, Essex: Longman Group United Kingdom, 1991.
2. Young Yun. Study on methods of teaching literature to beginner learners. *Journal of Korean Language Education*. 2012. Vol. 23. № 3. P. 195-229.
3. Yeo Tak Yoon, Young Mee Yu, Yin Shu Piao. Establishing Korean Literature Canons for Korean Language Education as a Foreign Language in Korea, USA and China. *Journal of The Education of Korean Language*. 2014. Vol. 34. P. 1-29.

Попова О.В.

аспірант,

Інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАВЧАННЯ УСНОГО ПРОДУКУВАННЯ ТЕКСТУ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Інформатизація та глобалізація навчального процесу диктує не тільки нові шляхи формування мовної особистості, а й удосконалення методик формування дискурсивної компетенції в учнів основної школи на уроках рідної мови. У сучасному освітньому просторі не достатньо володіти базовими «усними навичками», стандартними вміннями формування думки та продукування тексту, як одиниці зв'язності. Наразі, вчитель на уроці української мови дає учням «варіативність», підбірку завдань і

технік за допомогою яких навчальний процес стає швидшим, оптимізованішим, ефективнішим. Саме таким є «текстоцентричний підхід», що є одним із «наймолодших» у лінгводидактичній науці, тому серед науковців відсутня однаковість щодо його назви (до «текстоцентричний» уживають синоніми-прикметники «текстоорієнтований», «текстотворчий», «текстовий» тощо) [2].

Текстоцентричний підхід реалізується шляхом систематичного використання на уроках української мови (й аспектих, й уроках формування комунікативних умінь) висловлювань різних жанрово-стильових різновидів, типологічних структур і форм (усних і писемних, монологічних і діалогічних/полілогічних), тобто використання навчального тексту як масиву певної інформації в певній предметній галузі і водночас як місткий матеріал для лінгвістичного аналізу. Центральним поняттям текстоцентричного підходу є «текст», що є кодом інтерпретації дійсності, способом існування свідомості, трансмісією смислів через знакову систему (за Ю. Лотманом) [8]. Текстоцентричність у лінгводидактиці як наукове поняття щільно пов'язана із тлумаченням тексту та його функцій у навчальній діяльності. Класичним є визначення тексту, І. Гальперіна: «Текст – це продукт творчого процесу мовлення, який характеризується завершеністю, об'єктивований у вигляді писемного документа, твір, який складається із заголовка і низки особливих одиниць (надфразових єдностей), поєднаних різними типами лексичних, граматичних, логічних, стилістичних зв'язків» [8].

Текст як самостійний лінгвістичний об'єкт має певні ознаки, серед яких вагомими для формування навичок говоріння вважаємо такі:

- членованість;
- цілісність, або когерентність (від лат. *cohaerentia* – зв'язок, зчеплення), внутрішню злитість (К. Кожевникова), інтегративність (І. Гальперін), що «визначається єдністю таких цілісностей, як змістова – єдність теми і змісту, комунікативна – єдність мети та намірів комунікації, і структурно-граматична – єдність мовленнєвих стилів, типів, жанрів [3];
- формальну зв'язність, або когезію (від лат. *cohaesus* – зв'язаний, зчеплений) (В. Дреслер), зовнішню злитість (К. Кожевникова) [3].

Тому лінгводидактика зосереджується на побудові навчальних стратегій, які б охопили текст у лінгвістичній та екстралінгвістичній площинах, сконцентрували б діяльність навчання навколо

взаємообумовленості цих двох полів і варіантах їхньої репрезентації в усному і писемному мовленні.

О.В. Любашенко зазначає, що комунікативний акт становить семіотичну єдність вербального і невербального, тому текст складно розглядати лише як написаний об'єкт, проте в навчальній сфері часто доводиться приймати таку умовність задля здійснення лінгвістичного аналізу, операцій членування, визначення структурних одиниць тощо [8]. Така ж умовність характеризує визначення меж тексту, який призначений для формування й розвитку комунікативної компетенції (навчального тексту, *training text*), адже межі тексту не пояснюються лише мовними «причинами»: текст слугує каналом транслявання інформації – це транслявання і є метою комунікативного акту [8]. Тому межі тексту завжди залежать від мети: переходу до нового змісту, зміни дискурсу, оновлення сценарію спілкування і його мовних ознак.

Текст реалізується у дискурсі, він починає існувати як такий за допомогою комунікативного акту, засобом якого й стає, ми маємо чітко визначити поняття дискурсу. У науковій літературі існує декілька підходів щодо тлумачення і розуміння дискурсу. Лінгвістичний словник пояснює дискурс (від фр. *discourse* – мовлення) як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, психологічними, прагматичними та іншими факторами; текст, що взятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмів їхньої свідомості [7]. Говоріння реалізується поетапно, усі етапи породження говоріння не варто уявляти собі окремо та послідовно; скоріш за все, усе це швидкоплинно, реалізується в долі секунди. Рушійною силою в процесі текстотворення вважається мотив. Отже, спрямовуючи учнів до активної комунікативної діяльності, вчитель має враховувати провідну роль внутрішньої мотивації.

Загальний рівень сформованості вмінь говоріння залежить від того, наскільки результативно учень виявляє їх на кожному етапі побудови усного висловлювання. Основним компонентом змісту навчання є дискурс, складне комунікативне явище, яке, окрім акту створення тексту, включає в себе екстралінгвістичні умови спілкування. Поняття дискурсивної компетенції пов'язано з теорією дискурсу та лінгвістикою тексту, представлено в працях таких лінгводидактів, як І.Ф. Ухванової-Шмигової, Ф.С. Бацевича, В.І. Карасика, Н.Д. Гальскової, Н.І. Гез, М.М. В'ятютнева, О.І. Кучеренко, Н.І. Формановської [6; 9]. На думку

І.Ф. Ухванової-Шмигової, дискурсивна компетентність – це не тільки вміння створювати зв'язний текст відповідно до певної комунікативної ситуації, але й бачення тексту як змістовного потенціалу, який потребує реконструкції, інтелектуальної роботи, містить у собі предмет розмови комунікантів, які відповідно до нього створюють свою мовну поведінку [6; 9]. Н.І. Формановська вбачає дискурсивну компетентність у тому, що комуніканти, орієнтуючись один на одного, на загальний денотативний простір, фонові практичні знання, національно-культурні стереотипи, виражають свої інтенції, емоції, відношення, оцінки [6; 9]. Вона дозволяє вимірювати рівень сформованості умінь особистості під час здійснення ефективної та результативної дискурсивної діяльності [6; 9].

З огляду на сутність дискурсивної компетентності, І.В. Войтанік виділяє такі її складові: *стратегічна* – уміння мовця розуміти свій комунікативний намір і планувати комунікативну ситуацію; *текстова* – уміння організовувати послідовність речень в єдине висловлювання; *жанрова* – уміння організовувати дискурс відповідно до набору правил конкретного жанру; *усної комунікації* – уміння організовувати свою мовну поведінку відповідно до завдань спілкування [3].

Метод навчальної дискусії на уроках української мови реалізується через взаємодію текстоцентричного підходу й застосування різних типів реплік, що формують комунікативну ситуацію, на основі якої будується початкова дискусія, під час якої учні вчаться формулювати власні думки й оформлювати їх у текст. Отже, текст є носієм інформації, а дискурс є взірцем реалізації визначених комунікативних намірів у контексті конкретної комунікативної ситуації щодо партнера, вираженої певними мовними засобами.

Репліки – це реактивні комунікативи, що застосовуються учасниками мовного процесу при спілкуванні. А отже, навчальна дискусія – це метод перевірки різних типів реплік. З огляду на те, що не існує чіткої класифікації типів реплік, ми сформували таку типологія:

- репліка-ініціація (або репліка-спонукання);
- репліка-ствердження;
- репліка-заперечення;
- репліка-вказівка;
- репліка-конфлікт;
- репліка-заспокоєння;
- фінальна репліка.

Наприклад, на уроці української мови в середній школі у 9 класі для засвоєння граматичних особливостей складного речення методом дискусії варто опановувати тему *«Світ навиворіт: у 2070 році люди на Землі не розмовлятимуть!?»* Комунікативне завдання полягає в тому, що учні повинні переконувати один одного, аргументувати власні висловлювання і використовувати набір складних речень. Вчитель роздає учням картки, на яких написані три припущення щодо майбутнього і взаємодії людей в ньому. Учні розподіляються по 5 учасників на три групи: *1 група* – ті, які погоджуються з твердженням, що світ стане «островом тиші», *2 група* – опоненти першої групи, *3 група* – «мудреці», що коментують думки, ідеї та твердження обох команд, тобто незаангажовані спостерігачі.

Картка 1

- Спілкуватися «емої» (стікерами та смайлами) набагато цікавіше ніж особисто. Хіба ні?
- Живе спілкування – це завжди щось непередбачуване і загадкове.
- Спілкування в інтернеті забирає в нас увесь вільний і робочий час, проте створює відчуття «потрібності».

На підготовчому етапі можна виконати некомунікативне завдання скласти записник реплік для дискусії на зразок: (*«Островом тиші? Це повна маячня, проте приділити більшу увагу живому спілкуванню потрібно...»* (репліка-конфлікт, репліка-заперечення)). Як на мене, інтернет – це дуже підступна річ, що здатна...» (репліка-ствердження)). Мабуть, і живе спілкування не завжди краще за інтернет....» (репліка-заспокоєння)).

Вчитель виступає мотиватором у цій навчальній дискусії, він не підтримує і не коригує жодну команду, однак спостерігає і спрямовує процес. Аналіз реплік навчає учнів свідомо підходити до вибору стратегій і тактик спілкування, вести аргументовану дискусію, що сприятиме здійсненню у майбутньому їх певних комунікативних намірів. Учні, орієнтуючись один на одного, на загальний денотативний простір, фонові практичні знання, виражають свою думку, створюють текст. Метод навчальної дискусії стає провідним у формуванні комунікативної компетенції, у продукуванні тексту, разом з

текстоцентричним підходом вони утворюють ефективну модель взаємодії усіх комунікантів.

Список використаних джерел:

1. Бершадська Н.С. Методика формування англомовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей : дис. канд. / Бершадська Ніна Сергіївна. – Одеса, 2011. – 221 с.
2. Божко О.П. Роль текстоцентричного підходу у формуванні вмінь учнів створювати усне висловлювання [Електронний ресурс] / О.П. Божко // Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – 2014. – Режим доступу: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip16.html
3. Войтанік І.В. Етапи формування англомовної дискурсивної компетентності в говорінні у майбутніх економістів-міжнародників [Електронний ресурс] / І.В. Войтанік // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/18611/1/11.pdf>
4. Вятютнев М.Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М.Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы. – М., 1986. – С. 78–90.
5. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 144 с.
6. Ухванова-Шмыгова И.Ф. Дискурсная и методическая компетенции и их место в процессе повышения качества преподавания иностранного языка в вузе / И.Ф. Ухванова-Шмыгова // Методология исследований политического дискурса : актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. Вып. 5. – Мн.: БГУ, 2008. – С. 231–244.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2. изд., доп. – М.: Большая Рос. энцикл., 2002. – 707, [2] с.
8. Любашенко О.В. Текстоцентричний підхід у побудові лінгводидактичних стратегій навчання у вищій школі // Наукові записки: збірник статей – К.: Вид-во НПУ імені Н.П. Драгоманова, 2013. Випуск СХІІ (112). – 287 с.
9. Формановская Н.И. Речевое общение : коммуникативно-прагматический поход / Н.И. Формановская. – М.: Русский язык, 2002. – С. 32–35.

Tykhonova I.Yu.

Senior Lecturer;

Konstantynova T.M.

Senior Lecturer,

*Danube Institute of the National University
of Odessa Maritime Academy*

**ORGANIZATION OF THE DANUBE INSTITUTE
OF THE NATIONAL UNIVERSITY “ODESSA MARITIME
ACADEMY” CADETS’ INDEPENDENT WORK
WHEN DEVELOPING ENGLISH SPEAKING**

One of the main targets of higher school while training future seafarers at present is to teach them to be well-organized, well-educated, independent, and self-controlled. Developing speaking with the help of demonstration and explanation, presentations, project method, problem tasks, independent speaking tasks, role-playing, watching and discussing video materials, creating dialogues and debates, are one of the main approaches of cadets’ independent work intensification at the English practical classes in the process of teaching professional English in Navigation and Engineering.

The actuality of the article is that the main idea of the education is based on the usage of new approaches when organizing cadets’ independent work to develop cadets’ creative abilities, communicative skills and self-control and self-estimation. In pedagogical and methodological literature of today the works of Byrnildssen S., Claggett F., Cranmer D., Gear R., Smith C., Simmons E. and others are devoted to the issues of cadets’ independent work organization. The task of the article is to reveal different approaches, forms and methods of cadets’ independent work organization when developing speaking in English that helps lectures to develop cadets’ communicative skills and abilities. The analyses of the studied materials [1; 2; 3] showed that the use of multimedia presentations in the educational process at different stages of the cadets’ independent work organization is the leading method of organizing cadets’ independent research work at English classes. It can be used when explaining and demonstrating new material, schematizing the teaching material. It helps the cadet to understand grammar phenomena faster. A multimedia presentation successfully replaces many tables, charts and

images for an effective, informative event, and may also contain national, socio-cultural information and more. At the stage of testing and consolidation of knowledge with the help of multimedia it is possible to conduct oral and written questioning, testing, assignments for cadets' independent work and self-control. Creating a multimedia presentation on a specific topic while preparing for a class on your own can also be a great individual or group project task [6]. The analyses of the studied materials for independent cadets' work preparation showed that the independent speaking tasks are very popular nowadays and used to measure cadets' ability to speak about the topics they've studied. There are two independent speaking tasks: a personal preference task and a personal choice task. For example, cadets may hear the speaking task and see it on a card or a screen, and prepare a response. The personal preference task asks cadets to state and support a personal choice from a particular category. The personal choice task asks you to make and support a choice between two contrasting behaviors or actions [5, p. 309]. It should be noted that demonstration of videos with the following discussion are the widely spread approaches to intensify cadets' independent work at practical English classes. Also, a number of assignments to do before the watching, while and after watching the video is a good way to enhance, and organize cadets' independent thinking, and self-control, develop independent search skills [1]. Thus, cadets are given cards with some questions on the topic of watching the discussion of which help focus cadets' attention on the problem issue. Matching the words with their definitions as a form of cadets' independent class work give an opportunity to develop cadets' search abilities, and widen their vocabulary. Also, while watching activities like filling in the gaps with the necessary words, writing an essay after watching or creating dialogues are the ways to organize progressive cadets' independent work [7]. The project method as a way of achieving a didactic goal through detailed problem development (technology), which must be completed with a very real, tangible practical result is widespread when organizing cadets' independent work. Cadets should do a set of actions in their specific sequence to achieve a set of tasks presented to solve a problem that is personally meaningful to cadets [2]. The analyses of the studied materials [4; 7; 8] showed that problem task solving, and role-playing games with making short dialogues are the popular methods of cadets' independent work organization which help to develop independent active thinking, organize control for cadets' independent learning and stimulate students to learn English with interest.

For example, such method of teaching as problem task solving can be considered as one of those that organize and intensify cadets' independent work at classes as well as at home. At the lesson, cadets in small groups should think over a problem for 5 minutes, and then talk about it expressing their own point of view [6]. Also, one of the most popular methods to activate cadet's independent work is brainstorming method as a method of solving a problem based on stimulation of creative activity. Cadets are offered to express as many variants of the solution as possible, then, from the total number of ideas expressed, the most successful ones can be used in practice can be viewed as one of those which help cadets to activate their independent thinking and speaking [9]. The analyses of the studied materials proved that the method of role-playing helps organize cadets' independent work and control for the studied vocabulary. Cadets take an active part in creating dialogues in some teams, and acting out the given situation on a card. The condition that team wins if there are no mistakes in speech gives a push for motivation and leadership, which are one of the factors of progressive, successful independent English learning [10]. The method of analyzing and scoring cadets' responses can be used when organizing cadets' independent speaking. For instance, the cadets are given some questions to analyze their responses and evaluation, points for each answer for a cadet to see if he meets the requirements. If a cadet has a score of 4 that meets all the requirements; a score of 3 indicates that the speech is weak; a score of 3 means that there are some difficulties in clarity of speaking, grammar, vocabulary, a lack of organization ideas. A score of 1 indicates a lack of knowledge in speech, limited vocabulary, a lack of ideas to support the topic. A score of 0 is given if there are no attempts have been made [5; 330]. So, in conclusion, we can surely say that a great variety of independent tasks, explanation and demonstration, problem solving, creating dialogues, role-playing games, self-control and analyzing cadets' responses are the approaches we need to use for effective cadets' independent work organization.

References:

1. ESL Education: Strategies for teaching English language learners (2019). Available at <https://education.cu-portland.edu/blog> (accessed 17 October 2012).
2. Claggett, F., with J. Brown. (1992). *Drawing Your Own Conclusions: Graphic Strategies for Reading, Writing and Thinking*. Portsmouth: NH: Heinemann.
3. Cranmer D. (1996) *Motivating High-Level Learners*, Pearson Education Ltd.
4. Gairns R. (1986) *Working with Words*, Cambridge University Press.

5. Gear, J. Gear R. Cambridge preparation for the TOEFL Test (2014). Available at: www.cambridge.org
6. Learning a Second Language with Multimedia Materials / Research Center – Center for Implementing Technology in Education: Multimedia Technologies. Available at: <http://www.cited.org/index.aspx>
7. Macsuga Gage A, Simonsen B, Briere D. (2012). “Effective teaching practices that promote a positive classroom environment beyond behavior”. Vol. 22(1).
8. Simmons E. : Visualizing Vocabulary (2002), vol. 24, No. 3. Available at: <http://www.nwp.org/cs/public>
9. Penny Ur and Andrew Wright (1992). Five-Minute Activities. Cambridge University Press.
10. Penny Ur. (1981). Discussions That Work. Cambridge University Press.

Ярошенко О.В.

*кандидат педагогічних наук, докторант,
Київський національний лінгвістичний університет*

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Оволодіння мовою – це не лише заучування лексичних одиниць, граматичних структур і вміння поєднати їх у речення, але й здатність мовця адекватно породжувати і сприймати мовлення інших людей відповідно до ситуації спілкування. Так, Д. Крістал ще у далекому 1985 році зауважив, що у процесі комунікації мовець обирає мовні засоби для передачі інформації, а також слідкує за обмеженнями, які виникають відповідно до соціального характеру взаємодії [5, с. 240]. Крім того, мовлення має здатність впливати на партнера по спілкуванню. Знання слів і граматики є недостатнім для ефективної комунікації, необхідно знати мовця і контекст спілкування, адже це може стати вирішальним для кодування і декодування інформації. Відповідно до цього прагматика – це наука, яка вивчає мову у контексті [3], а прагматична компетентність – це вміння спілкуватися відповідно до контексту і ситуації [4; 8].

Коли співрозмовники належать до однієї мовної спільноти, вони розуміють і розділяють принципи продукування та інтерпретації мовлення у

контексті [3], але якщо представники різних культур спілкуються іноземною мовою правила спілкування не співпадають, а тому це може призводити до комунікативних невдач. Саме тому майбутні філологи повинні вивчати основи прагматики, так як формування мовної, мовленнєвої і лінгвосоціокультурної компетентностей не є достатнім. Знання прагматики допоможе студентам стати ефективними співрозмовниками і досягати мети спілкування.

Науковці досліджували складники прагматичної компетентності і запропонували різні варіанти. Так, складниками прагматичної компетентності, за І.Ю. Павловською і Н.І. Башмаковою, є:

- знання правил побудови і об'єднання висловлювань у текст (дискурс);
- уміння використовувати висловлювання для виконання різних комунікативних функцій (функціональна компетентність);
- уміння послідовно будувати повідомлення відповідно до схем взаємодії (компетентність схематичної побудови мовлення) [2, с. 75].

С. Мармарідоу стверджує, що прагматична компетентність є комбінацією прагмалінгвістичної і соціопрагматичної компетентностей [6]. Прагмалінгвістика вивчає способи використання мови для втілення у повідомлення визначеної комунікативної інтенції [1], а соціопрагматика стосується оцінки соціальної дистанції між комунікантами, соціальні правила і норми використання мови у певній групі, правила поведінки тощо.

Прагмалінгвістична компетентність передбачає ознайомлення з теорією комунікації і оволодіння комунікативними стратегіями [6], а соціопрагматична компетентність охоплює вивчення особливостей втілення у висловлювання мовленнєвих актів, які мають на меті вибачення, скарги, прохання, запрошення, привітання, подачі пропозицій тощо [7].

Зважаючи на сучасний розвиток комунікаційних цифрових технологій, кожен, перебуваючи вдома, може спілкуватися з представниками різних культур. Для цього потрібно вміти порозумітися з партнером по спілкуванню, користуючись іноземною мовою, а тому вивчення іноземної мови не повинне обмежуватися лексикою, граматикою і синтаксисом. Для того, щоб комунікація була ефективною, студенти мовних спеціальностей повинні отримувати достатню кількість інформації про прагматичну складову іншомовної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. К. : Довіра, 2007. 207 с.
2. Павловская И.Ю., Башмакова Н.И. Основы методологии обучения иностранным языкам: Тестология. Издание 2-е, испр. и доп. СПб: Филологический факультет СПбГУ, 2007. 224 с.
3. Birner B.J. Introduction to Pragmatics. Wiley-Blackwell: 2013. 193 p.
4. Cohen A.D. Learning Pragmatics from Native and Nonnative Language Teachers. Bristol : MULTILINGUAL MATTERS, 2018. 312 p.
5. Crystal D. A dictionary of linguistics and phonetics. 2nd. edition. Oxford: Blackwell, 1985.
6. Marmaridou S. Pragmalinguistics and sociopragmatics in Wolfram Bublitz Neal R. Norrick (Eds.), Foundations of Pragmatics. Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, Berlin/Boston, 2011. 710 p.
7. Ross S.J., Kasper G. (Eds.) Assessing Second Language Pragmatics. Palgrave Macmillan UK, 2013. 366 p.
8. Taguchi N. Pragmatic competence in Japanese as a second language: An introduction. Pragmatic competence / Ed. N. Taguchi. Berlin : Mouton de Gruyter, 2009. P. 1–18.

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Kazachiner O.S.

Doctor of Science (Pedagogy), Associate Professor;

Zhadan O.M.

Graduate Student,

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

FORMING LIFE VALUES OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Nowadays situation is that a great amount of children with special educational needs come to kindergartens and schools. All these children need to be socialized in our society. That is why forming their life values is necessary for education, upbringing and development of such children.

Children who have special educational needs can have many similar experiences compared with children without such special needs, but they can also have different experiences compared with their peers.

In order for the school's purpose to be effective and for the values to be meaningful to the pupils, the staff understand that the basic needs of children are: to be loved; to feel secure and know clearly what is expected of them; to be valued; to have a balance of activities – active / passive; quiet / talking; communicating / reflective; taught skills / exploratory work; to have help to develop relationships; to develop self-awareness and a knowledge of the world outside of themselves; to have creative experiences, including external exploration and internal reflection; to be fully involved in the process of education [3].

On the base of research [4] there are some themes on children's values and needs: a sense of belonging with peers, opportunities for play, creative activities, and thinking, experiences of speed, excitement, and physical challenges, elements of coziness, withdrawal and comfort for recreation, feeling safe, experience growth in knowledge and understanding of the world, feeling free and autonomous, comforting objects and bonds with home and family, connection with nature.

In order to try to meet the needs of children, we should always to be consistent in our own behaviour and in expectations of the children. They are

the following [3]: value all the children, display great patience and listen carefully to children, focus on and emphasize the positive, face reality and help pupils to come to terms with difficult issues as they arise, such as death, only disapprove of poor behaviour, never the child, try to make time for one another, are mutually supportive, speak quietly and avoid shouting, are valued by the governors and the community, have a good sense of humour, communicate with parents to ensure that they appreciate the school's values and to ensure that there is a common understanding.

There are a number of studies and evaluation tools that describe the needs of children, suggest optimal conditions for their wellbeing and development, and provide advice on how to develop high-quality educational environments. For example, A. Westling [5], J. Einarsdottir [1], G. Kragh-Müller and R. Isbell [2], and N. Wiltz and E. Klein [6] have investigated the perspectives of children on their education reporting that children need to experience stimulating educational activities, to build friendships, and to play with peers to be able to thrive. Further, children want opportunities to choose what to do [1; 2]. Conversely, children found to be negative peers' mean behaviour, unstimulating activities, and lack of autonomy [1; 2].

Spiritual, social, moral and cultural values are taught in assemblies and in discreet lessons but also permeate the whole of the curriculum.

The nine themes identified in the study [4] may be seen as enhancing the wellbeing of the children, and may facilitate their development. These themes involve social, intellectual, psychological, and motor domains and represent a broad range of domains in the educational life of a child – domains that ought to be acknowledged in educational settings. The children seem to need an inner life satisfaction as well as certain conditions in their surrounding educational environments and both people and objects play a role when it comes to their wellbeing and development.

For example, the element of coziness, withdrawal and comfort for recreation (resting in a cozy area, holding a soft toy, and listening to music) seems to be especially important for the children enrolled who have a disability and special educational needs, which may help them to enjoy and cope. Lower levels of participation in some group activities would not necessarily always indicate a problem that needs to be solved or a risk. These moments of rest and relaxation may help the children to gain strength for other activities in which they later want to participate. The children who do not have disability / special educational needs also value coziness, withdrawal, and recreation.

The lack in variation and balance between values and needs could hinder the wellbeing and development of a child. Staff in both inclusive and segregated programmes would not only need to ensure that the nine matters of importance are in place, but also need to ensure that there is a balance between the values and needs of each child.

Listening to children's points of views allows for their values and needs to be taken into account, and may contribute to the design of evaluation tools, practices, and research that enable all children to receive an equitable education, therefore increasing their participation in meaningful activities in social situations in ways that contribute to their wellbeing and happiness. The views of all children, regardless of ability and experience, are worth considering since they may give a broad range picture of their educational experiences.

Therefore, at the end we come to conclusion that values-based education of children with special educational needs works through: 1) values consciousness, 2) wellbeing, 3) agency, 4) connectedness, 5) transformation, 6) achievement. Spiritual, social, moral and cultural values are taught in assemblies and in discreet lessons but also permeate the whole of the curriculum.

References:

1. Einarsdottir J. Children's experiences of the first year of primary school / J. Einarsdottir // *European Early Childhood Education Research Journal*. – 2010. – № 18(2). – P. 163–180.
2. G. Kragh-Müller. Children's perspectives on their everyday lives in child care in two cultures: Denmark and the United States / G. Kragh-Müller, R. Isbell // *Early Childhood Education Journal*. – 2011. – № 39(1). – P. 17-27.
3. Values-based Education. URL: <https://www.ledbury.hereford.sch.uk/values-based-education/>
4. Values and Needs of Children With and Without Special Educational Needs in Early School Years: A Study of Young Children's Views on What Matters to Them. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00313831.2018.1466360>
5. Westling A.M. Goals and values in school: A model developed for describing, evaluating and changing the social climate of learning environments / A.M. Westling // *Social Psychology of Education*, 2010. – № 13(2). – P. 207-235.
6. Wiltz, N.W., & Klein, E.L. (2001). What do you do in child care? Children's perceptions of high and low quality classrooms / N.W. Wiltz, E.L. Klein // *Early Childhood Research Quarterly*. – 2001. – № 16(2). – P. 209-236.

Маргарит В.А.

студентка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

**ПОЗАКЛАСНА РОБОТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ
СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ.
КРИЗЬ ПРИЗМУ КОЛАБОРАТИВНОГО ПІДХОДУ**

Нові умови життя українського суспільства вимагають створення такої школи, мета якої – дати суспільству фізично здорових і сильних людей, професіоналів, які мужньо переносять труднощі і негаразди життя. У пошуках нової філософії змісту освіти, прогресивних педагогічних технологій особливе місце належить загальноосвітнім навчальним закладам, які стали центрами творчості, експериментальними майданчиками. Прогностичні експерименти, які проводяться на їх базі, мають надзвичайно важливе й цінне значення для створення школи ХХІ століття.

Школа повинна стати острівцем людяності і любові, творчості і постійного пошуку, щоб її випускники на все життя засвоїли вимога: хочеш бути щасливим, йди золотому правилу: розум – в голові, чесність – в серце, здоров'я – в тілі. За нову українську школу боролися Т. Шевченко, І. Франко, М. Грушевський, І. Огієнко, Б. Грінченко, С. Русова, багато інших видатних синів і дочок України, які представляли всі сфери української громадськості. Багато зусиль для розвитку української школи доклав В. Сухомлинський. І саме Українська школа активно сприйняла світові тенденції щодо поліпшення стану здоров'я населення через освіту. Світова практика, зокрема, діяльність навчальних закладів країн Європейського співтовариства показала, що найбільш наближеними за своїми характеристиками і вимогам є Нова українська школа (НУШ) [3, с. 10].

НУШ – це відкрита система, представлена тісним зв'язком учнів, батьків, вчителів, громадськості, керівників навчальних закладів. Фактичні дані, які вказують на тісний взаємозв'язок між високим рівнем здоров'я і хорошою освітою, лежать в основі ініціативи школи, яка сприяє зміцненню здоров'я. Тому очевидно, що створення і розвиток НУШ викликано потребою сьогодення. Кожен навчальний заклад визнає свою філософію розвитку, цінності та пріоритети, а також виконує свою місію, яка спрямовується на те, щоб допомогти кожній дитині

усвідомити цінність і зміст життя, опанувати універсальними константами життєвого світу [3, с. 12].

Виходячи з того, що всі ці якості і навички формуються з дитинства, у вирішенні поставлених завдань провідна роль відводиться загальноосвітнім школам, тому виникає необхідність більш ретельного вивчення всього того, що збагачує шкільне (основне) освіту, а саме, позашкільної освіти дітей, яке максимально відповідає природі дитинства і сприяє його збереженню, має в основі визнання дитини вищою цінністю педагогічної діяльності. У зв'язку з цим працівникам системи позашкільної освіти необхідно мати адекватне уявлення про суть і послідовності реалізації актуальних напрямків державної освітньої політики, щоб розуміти, як можна використовувати потенційні можливості позашкільної освіти дітей для вирішення питань, що стосуються в цілому української освіти. У сучасній системі позашкільної освіти дітей сформований інноваційний потенціал, осмислення якого може забезпечити успішність реалізації освітніх ініціатив, що визначають стратегію розвитку загальної освіти на новому етапі модернізації української освіти, серед яких перехід на нові освітні стандарти, розвиток системи підтримки талановитих дітей, вдосконалення вчительського корпусу, зміна шкільної інфраструктури, збереження і зміцнення здоров'я дітей. Нескладно помітити спадкоємність позначених напрямів з завданнями «Концепції модернізації української освіти до 2020 року», де позначена особлива роль системи позашкільної освіти дітей.

Позашкільна освіта дітей розглядається як: процес добровільно / вільно обраного дитиною освоєння виду діяльності та галузі знання, що виходять за рамки обов'язкової освіти, спрямований на задоволення інтересів і схильностей особистості, що сприяє її самореалізації, саморозвитку, самоосвіти і культурної (в тому числі соціальної) адаптації [3, с. 14]; специфічна невід'ємна частина системи безперервної освіти, що представляє собою процес і результат становлення особистості дитини в умовах розвиваючого середовища, що надає дітям можливості для інтелектуального, духовного, фізичного розвитку і задоволення їх творчих і освітніх потреб у самовизначенні на основі вільного вибору [2]; організований особливим чином, стійкий процес комунікації, спрямований на формування мотивації особистості, що розвивається дитини до пізнання і творчості, і що має низку відмінних якостей – особистісна орієнтація, профільність, безперервність, практична спрямованість, мобільність, різноманітність, добровільність, свобода вибору, варіативність [2]; організована педагогічна взаємодія дітей і дорослих в позаурочний час,

основою якого є вільний вибір дитиною виду діяльності, а метою – задоволення пізнавальних інтересів дітей і їх потреб в соціальних зв'язках, творчої самореалізації і саморозвитку в різновіковому колективі однодумців [3, с. 20]; освітня діяльність, що здійснюється за освітніми програмами, які мають конкретизовані освітні цілі і об'єктивовані, що фіксуються, діагностуються і оцінювані освітні результати [2]; особливе освітній простір, де об'єктивно задається безліч відносин, де не тільки здійснюються спеціальні розвиваючі пізнавальні ігри та освоєння досвіду виконавської майстерності, творчості і емоційно-ціннісних відносин учнів, а й розширюються можливості для життєвого самовизначення дітей і підлітків [2]; діяльність дітей і дорослих за межами регламентованого навчально-виховного процесу (при цьому ми маємо на увазі не тільки сферу дозвілля (вільного часу): заняття дітей в шкільних гуртках та клубах в позаурочний час, у позашкільних установах, в таборах і походах в канікулярний період в певному сенсі не вільні: вони регламентовані часом і формами організації життя, проте провідним принципом тут виступає добровільність і інтерес дітей, що в принципі змінює підхід до педагогічної діяльності) [2].

Система позашкільної освіти дітей, в силу своєї особистісної орієнтованості на кожну дитину, може успішно вирішувати завдання підготовки поколінь для життя в інформаційному суспільстві, створюючи умови для формування домінуючих в інформаційному суспільстві компетентності пізнавальної діяльності (постановка і рішення пізнавальних завдань, прийняття нестандартних рішень в проблемних ситуаціях); практичної діяльності (вміння спостерігати, рефлексувати, навички дослідно-дослідницької діяльності, проектування, моделювання); володіння інформаційними технологіями (перетворення інформації, інформаційна культура).

Центральне місце повинна зайняти розробка і реалізація інноваційних освітніх програм позашкільної освіти дітей.

Впровадження сучасних освітніх технологій, поза яких немислима будь-яка реальна інноваційна діяльність в освіті, вимагає, серед іншого, розробки і розміщення у відкритому доступі в мережі Інтернет інформаційних освітніх ресурсів, організації мережевої взаємодії освітніх установ для розвитку мобільності у сфері освіти, вдосконалення інформаційного обміну і поширення ефективних рішень. Очевидно, що подібні завдання актуальні і для системи позашкільної освіти дітей. Забезпечення максимально широкого доступу педагогів позашкільної освіти до досягнень їхніх колег, отримання всіма зацікавленими особами своєчасної та оперативної інформації про нові методи роботи становить одну важливу сторону

«інформатизації» цієї сфери. Крім того, велике значення має і створення спеціалізованих мережеских ресурсів, присвячених позашкільної освіти дітей, чого можна досягти лише об'єднанням зусиль всього професійного співтовариства, формуванням в Інтернет мережескої взаємодії в межах не тільки одного міста чи області, а й в більш широких масштабах.

Коллаборативне (засноване на співпраці) планування (КП) – порівняно новий напрям в науці управління. Суть концепції полягає в використанні та розвитку співробітництва (collaboration) при розробці планів розвитку між усіма суб'єктами (індивідами і організаціями), інтереси яких будуть порушені при реалізації плану (стейкхолдерами). В значній мірі перехресний напрямок – комунікативне планування. У ньому основна увага приділяється розвитку комунікації між учасниками команди, яка веде планування (наприклад, регіональним урядом), і стейкхолдерами (населенням, екологічними організаціями, бізнесменами) [1, с. 51].

Як в зарубіжних, так і в українських навчальних закладах спостерігається зміна освітньої парадигми. Прийшло розуміння, що в даний час бурхливих інформаційних потоків дедалі важливішим є не знання, а вміння впізнавати, аналізувати, дискутувати, вирішувати виниклі проблеми. У зв'язку з цим впроваджується модель навчання, яка є основоположним принципом реформ у освіті [1, с. 55].

Отже, педагог сприймається не як транслятор знань, а як фасилітатор процесу навчання, що стимулює самостійний пошук відповідей. Навчання переходить в горизонтальну площину, учні розглядаються як особистості: так, при навчанні враховується їх досвід, особливості, інтереси і потреби. Вони «конструюють» своє утримання за допомогою активного навчання, рефлексії, а також за допомогою знахідок і відкриттів. Теоретична основа такого підходу – педагогіка соціального конструктивізму.

Список використаних джерел:

1. Глибовець М.М. Застосування Semantic WEB до створення колаборативного освітнього простору / М. М. Глибовець // Збірник праць П'ятої Міжнародної конференції «Нові інформаційні технології для всіх». – К. : Академперіодика, 2010. – С. 179–201.
2. Закон України «Про загальну середню освіту». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст. 230. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14 (дата звернення: 18.10.2019).
3. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Арістархова М.С.

ад'юнкт,

*Національний університет оборони України
імені Івана Черняховського*

КРИТЕРІЇ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВВНЗ

Важливою передумовою ефективного впровадження стандартів НАТО у систему вищої військової освіти України є іншомовна комунікативна компетентність викладачів ВВНЗ. Відповідно перед вищою військовою школою постають нові завдання щодо іншомовної підготовки військових фахівців, одне з яких полягає у переорієнтації освітнього процесу на результати інтерактивної, гнучкої, креативної іншомовної професійної комунікації. Сучасний викладач ВВНЗ повинен відрізнятись інтерактивністю, толерантністю, комунікабельністю, готовністю до взаємодії з представниками інших культур, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню його професійного рівня, збагаченню його культурного та інтелектуального потенціалу.

Основою для розвитку іншомовної комунікативної компетентності викладачів ВВНЗ є такі методологічні підходи: компетентнісний, системний, комунікативний, діяльнісний, середовищний, розвивальний, суб'єкт-суб'єктний, технологічний, контекстний тощо.

Компетентнісний підхід полягає у тому, що на основі здобутих знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей викладач ВВНЗ ефективно здійснює професійну діяльність іноземною мовою.

Комунікативний підхід спрямований на перетворення навчання на активну комунікацію, отримання досвіду іншомовної комунікації у системі професійної підготовки. Його реалізація потребує врахування особливостей іншомовної мовленнєвої діяльності особистості.

Діяльнісний підхід до розвитку іншомовної комунікативної компетентності викладачів ВВНЗ полягає у тому, що його застосування

наближає суб'єктів освітнього процесу до реальних умов іншомовної комунікації. Діяльнісний підхід характеризується вирішенням комунікативних завдань іншомовними засобами та набуттям комунікативного досвіду.

Сутність середовищного підходу полягає в удосконаленні іншомовної комунікативної компетентності військового педагога шляхом створення освітнього простору для самовдосконалення з метою розвитку професійного і творчого потенціалу.

Розвивальний підхід спрямований на постійне вдосконалення військового педагога як особистості, професіонала, його важливих професійних якостей (комунікабельність, гнучкість, креативність, толерантність).

Суб'єкт-суб'єктний підхід передбачає зосередження уваги на ствердженні реалізації педагога, створенні належного середовища для розвитку, які сприяли б збагаченню та зростанню особистості викладача вищої військової школи у системі професійної підготовки. Реалізація цього підходу потребує зосередження уваги на індивідуальних особливостях викладача ВВНЗ, адже міжособистісна комунікація, взаємодія, спільний аналіз та вирішення професійної проблеми іноземною мовою створюють умови для розвитку особистості.

Технологічний підхід пов'язаний з інструментарним забезпеченням процесу розвитку іншомовної комунікативної компетентності викладачів ВВНЗ, зорієнтований на ефективну реалізацію освітнього процесу.

Системний підхід визначає єдність і взаємозв'язок усіх компонентів, суб'єктів іншомовної комунікації, підпорядковані досягненню визначених цілей.

Контекстний підхід передбачає відбір комунікативного контенту пов'язаного з професійним та соціальним змістом діяльності викладачів ВВНЗ іноземною мовою.

Рівень розвиненості іншомовної комунікативної компетентності викладачів ВВНЗ має визначатися на основі системи параметральних критеріїв, які становлять собою якісні вимоги до іншомовної підготовки викладача. До таких критеріїв іншомовної комунікативної компетентності відносимо такі:

– комунікабельність – здатність викладача ВВНЗ в будь-якій ситуації налагоджувати навчальну іншомовну комунікацію, використання різних стилів спілкування та способів комунікативної поведінки, наповнення його за рахунок нової лексики;

– гнучкість – здатність швидко та адекватно реагувати на іншомовну поведінку співрозмовника, досягати взаємопорозуміння і співпраці за допомогою іноземної мови;

– креативність – здатність генерувати нестандартні рішення, творчо використовувати стратегії і тактики іншомовної комунікації;

– інтерактивність – здатність до налагодження міжособистісної взаємодії та комунікації, вирішення складних педагогічних проблем з використанням системи іншомовних комунікативних засобів;

– рефлексивність – критичне осмислення педагогічної комунікації;

– імпровізаційність – здатність до ухвалення нестандартних рішень, використання різноманітних тактик і стратегій у процесі комунікації, вільне вміння поводитися в різноманітних комунікативних ситуаціях, середовищах.

Таким чином, розвиток іншомовної комунікативної компетентності перш за все виявляється в усвідомленні військовими педагогами важливості іншомовної підготовки, практики комунікації іноземною мовою, використання її у педагогічній діяльності, самовдосконалення та саморозвитку під час спілкування з фахівцями інших держав.

Орду К.С.

аспірантка;

Осипова Т.Ю.

доктор педагогічних наук, професор,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Сучасний сімейний лікар повинен уміти застосовувати ІКТ у своїй діяльності, бути компетентним у новітніх методах опрацювання медико-біологічних даних. У зв'язку з цим, важливо сформувати в майбутніх сімейних лікарів інформаційно-комунікативну компетентність.

Слід зазначити, що *інформаційно-комунікативна компетентність (ІКК) сімейного лікаря* – це інтегрована якість особистості, що включає сукупність професійних якостей, в основі яких лежать знання, уміння і навички в галузі опанування нових інформаційних технологій, а також досвіду їх застосування в професійній діяльності; засвоєння фахівцем загальної практики – сімейної медицини правил і норм усної та писемної мови, уміння користуватись ними в лікувально-профілактичному процесі.

Питання інформатичної підготовки майбутнього лікаря розглядаються в роботах І. Булах, Н. Іванькової, Н. Лобач, Г. Мороховець, М. Сасенко. На основі аналізу останніх досліджень можна сказати, що значну увагу вчені приділяють проблемі фахової підготовки лікарів, оцінюванню їхньої професійної компетентності. Натомість проблема формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів у вітчизняній науці недостатньо висвітлена.

За визначенням Г. Білецької, рівень – це ступінь розвитку показника [1, с. 21]. У контексті нашого дослідження рівень сформованості ІКК майбутніх сімейних лікарів – це інтегральна оцінка ступенів (рівнів) сформованості кожного показника, виділеного у складі критерію. Вважаємо, що для об'єктивної оцінки рівнів формування показників ІКК доцільно виокремити три рівні: достатній, середній, низький.

А. Бочевар визначено чотири рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх юристів: високий, достатній, середній та низький [2, с. 6-7]. Ю. Остраус для визначення сформованості професійно комунікативної культури майбутніх сімейних лікарів було виділено три рівні – низький, середній та високий [5, с. 100]. А. Габорець виокремлює чотири рівні самовдосконалення майбутніх лікарів з використанням інформаційних технологій: високий, середній, задовільний, незадовільний [3, с. 45]. Н. Іваньковою розроблено модель інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього лікаря та модель інформаційно-комунікаційної компетентності викладача вищого медичного навчального закладу: базовий рівень ІКТ-грамотності, поглиблений рівень та творчий [4, с. 86].

Спираючись на дослідження вчених [2; 3; 4; 5], спробуємо схарактеризувати рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів. У роботі вважаємо доцільним виокремити достатній, задовільний і низький рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх сімейних лікарів, оскільки, на наше переконання, досягти високого рівня

означеного конструкту можливе лише за умови набуття відповідного досвіду в безпосередній професійній діяльності.

Таблиця 1

Рівні сформованості ІКК майбутніх сімейних лікарів

Рівень	Характеристика
Достатній	Настановний критерій: наявність у майбутніх фахівців чітко сформованої мотивації щодо здійснення інформаційно-комунікативної діяльності сімейного лікаря; стійке прагнення майбутніх сімейних лікарів до саморозвитку та досягнення успіху в професійній діяльності; впевненість в успішному застосуванні ІКТ у професійній діяльності, прагнення до самовдосконалення у сфері діяльності сімейного лікаря. Знаннєвий критерій: відмінний рівень знань державної мови; студенти досконало володіють медичною термінологічною лексикою; мають високий рівень сформованості комунікативних, знань; успішно опанували усні та писемні норми мовленнєвого етикету в професійній діяльності лікаря; обізнані із ІКТ, що використовуються в медичній галузі. Поведінковий критерій: студенти демонструють досить розвинені комунікативні уміння та здібності; вміють використовувати сервіси e-Health для організації роботи лікаря з пацієнтами; студенти володіють навичками використання програм спеціалізованого автоматизованого робочого місця лікаря (АРМ) як елемента інструментальних методів діагностики хворого; використовують методи доказової медицини, які формуються на базі ІТ-технологій; уміють організувати консиліуми у професійних соціальних мережах для уточнення діагнозу на базі телемедичних offline технологій; студенти активно використовують web-сервіси: чати, відеоконференц-зв'язки або соціальні мережі для організації спілкування та обміну навчальною інформацією. Студенти раціонально використовують ІКТ з метою підвищення продуктивності спілкування та прогнозування шляхів підвищення ефективності своєї професійної діяльності. Емоційно-вольовий: студенти демонструють сформованість загальнолюдських духовно-моральних цінностей та важливість гуманістичних цінностей у житті, дотримання норм та правил професійної поведінки в повсякденній діяльності.

(Закінчення таблиці 1)

Рівень	Характеристика
<i>Задовільний</i>	Настановний критерій: часткова відповідність провідних мотивів вибору професії її об'єктивному змісту, тобто домінуванням внутрішніх мотивів вибору професії середнім рівнем мотивації успіху; відсутність сформованої системи самовдосконалення. Знансєвий критерій: достатній рівень знань державної мови; Поведінковий критерій: студенти відчують труднощі у розв'язанні професійних завдань засобами ІКТ за умови виникнення нових завдань та комунікативних ситуацій; подекуди потребують допомоги у прогнозуванні шляхів підвищення ефективності своєї професійної діяльності засобами ІКТ. Емоційно-вольовий критерій: сформованість загально-людських духовно-моральних цінностей та гуманістичних установок, дотримання норм та правил професійної поведінки у повсякденній діяльності не завжди дотримується.
<i>Низький</i>	Настановний критерій: низька вмотивованість вибору професії, тобто домінування зовнішніх мотивів вибору професії; низький рівень мотивації до успіху; призупинення саморозвитку. Знансєвий критерій: задовільний чи незадовільний рівень знань державної мови; низький рівень сформованості комунікативних знань; студенти мають слабкі професійно-значущі знання щодо ІКТ, що використовується в медицині, не завжди розуміють зміст ІКТ спеціального призначення та особливості застосування ІКТ при розв'язанні професійних завдань та підвищення продуктивності спілкування. Поведінковий критерій низький рівень сформованості умінь вести діалог; недостатньо обізнані із сучасними ІКТ на рівні користувача та спеціальними ІКТ, що використовуються в медичній галузі; рідко враховують особливості застосування ІКТ в процесі комунікації; студентам важко використовувати ІКТ з метою прогнозування шляхів підвищення ефективності своєї професійної діяльності. Емоційно-вольовий критерій: важливість гуманістичних цінностей у житті й професійній діяльності не завжди усвідомлена.

З огляду на вищезазначене, перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в експериментальній перевірці сформованості ІКК майбутніх сімейних лікарів та розробці науково-методичного супроводу в процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Білецька Г. Критерії, показники й рівні сформованості природничо-наукової компетентності майбутніх екологів. *Освіта та педагогічна наука*. 2014. № 2/163. С. 19–24.
2. Бочевар А.Г. Стан сформованості інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх юристів. *Наука і освіта* 2016. № 1. С. 5–10.
3. Габорець О.А. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх лікарів до самовдосконалення засобами інформаційних технологій. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/68-2019/12.pdf>
4. Іванькова Н.А. Формування змісту інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх лікарів як елемента їхньої професійної підготовки. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/66-2019/22.pdf>
5. Остраус Ю.М. Критерії, показники, та рівні сформованості професійно комунікативної культури майбутніх сімейних лікарів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2016. Вип. 47. С. 96–102.

Попович Т.А.

*викладач, спеціаліст вищої категорії,
Слов'янський багатопрофільний регіональний центр
професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФЕСІЇ «КРАВЕЦЬ» ШЛЯХОМ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА СПІВПРАЦІ З ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

У теперішній час від майбутнього фахівця чекають прояву професійних якостей особи, що творчо думає, активно діє і швидко адаптується до сучасних умов виробництва. Конкурентоспроможний працівник є запорукою економічної могутності будь-якої держави. Тому

основним завданням підготовки кваліфікованих робітників є, передусім, осмислення інноваційних підходів до професійного навчання. Серед них слід відзначити не лише педагогічні, а й виробничі технології.

Під час підготовки і проведення сучасного уроку викладачі все частіше використовують різноманітні форми та методи організації навчання. Головне завдання для педагогів полягає в тому, щоб урок став результатом творчості учнів. Цьому допомагають інтегровані технології.

Проблемі формування професійної компетентності присвячені праці українських вчених І.Г. Єрмаков, О. Крисан, О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшиної, О. Савченко [5]. Так, І.Г. Єрмак вважає, що компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь і ставлень, оскільки набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах проблеми, що є характерними для різних сфер діяльності [3, с. 6-8].

Мета статті: визначити рівень формування професійної компетентності учнів професії «Кравець».

Наведений досвід роботи сприяє реалізації методичної проблеми, над якою працює Слов'янський багатoproфільний регіональний центр професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса *«Підвищення якості навчально-виховного процесу на основі самореалізації – провідної технології навчання сучасного закладу освіти»*, так як, формування професійної компетентності майбутніх кравців на основі інтеграції предметів дозволяє кожному учневі виявити та реалізувати свої професійні та творчі здібності.

Сучасні модульні стандарти направлені на формування нової компетентної моделі освіти, яка призначена усунути протиріччя між вимогами суспільства, держави, роботодавця до її якості та навчальним результатом [1].

Індивідуально-психологічний компонент професійної діяльності є основою для одержання нових знань та навичок, формування вмінь оцінювати результати своєї роботи, що направлена на розвиток особистісної творчої індивідуальності. Насамперед, особистісний компонент – усвідомлення своїх здібностей та можливостей, бажання займатися кравецьким мистецтвом [2].

Необхідно відзначити, що сьогодення потребує в конкурентоспроможних швачках, кравцях, закрійниках, технологах, художниках-модельєрах, які володіють виконавчою майстерністю на високому професійному рівні.

Педагогічний процес представляє собою сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій викладача і учнів, направлених на свідоме засвоєння певної системи знань та формування умінь і навичок на практиці. Тому головне завдання сучасного уроку полягає в тому, щоб він став результатом майстерності не лише викладача, а й учнів.

Інтегративний підхід до навчання підвищує активність самостійної роботи учнів, забезпечує формування системних знань, вмінь та навичок і дозволяє майбутньому фахівцю вирішувати складні багатоаспектні завдання у швейній галузі. Даний механізм реалізується шляхом двох етапів навчальної діяльності:

- узагальнення і систематизація між предметами, які направлені на формування загальних знань, вмінь та навичок;
- творче застосування учнями знань, умінь та навичок, отриманих в особистісній професійній діяльності [4].

Робота викладача професійно-теоретичної підготовки Слов'янського багатопрофільного регіонального центру професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса при співпраці з викладачами української, зарубіжної літератури, художньої культури сприяє поліпшенню рівня якості навчально-виховного процесу, розширює світогляд учнів, а також створює міжпредметний зв'язок з навчальними програмами. Наприклад, навчальна програма з предмету «Художня культура», що містить розділи: *«Візуальні мистецтва»*, *«Музичне мистецтво»*, *«Театральне мистецтво»*, *«Простір культури і зустрічі в ньому»* є допоміжною основою в створенні сценічних костюмів тієї чи іншої епохи. Також під час підготовки та проведення позакласних заходів учні професії «Кравець» під керівництвом викладачів-предметників намагаються відтворити елементи сакральності у національному одязі різних народів.

Сценічний костюм – це образ в русі і просторі. Будь-який костюм змінює стан людини. Він як музичний інструмент: який виконавець, як він грає та відчуває, так і звучить костюм зі сцени. Стиль, форма, лінії, кольорова гама, фактура, якість тканин, символіка і аксесуари задають тон, ритм, манеру виконання. Живе костюм повним життям в тому випадку, коли відповідає духу і характеру музики і танцю.

Мабуть, сьогодні нікого не треба запевняти, що національний костюм є носієм художньої культури будь-якого народу, джерелом його мудрості та краси. Сценічний костюм надає певні свідчення про кліматичне і географічне положення, про рівень соціального та

економічного розвитку, віросповідання та побут того чи іншого народу. Кожна деталь костюму продумана та овіяна епохою.

Робота над створенням художнього образу народного і класичного сценічного костюму занурює фахівця в культурні традиції історії різних народів світу. Для того, щоб розробити повноцінний ансамбль – комплекс від ескізу в кольорі з детальним описом особливостей крою і оздоблення до головних уборів, необхідних для танцю реквізитів, потрібно знати всі тонкощі кожної деталі костюму, вміти їх малювати та конструювати.

Спируючись на отриманні знання на уроках *«Технологія виготовлення одягу»*, *«Матеріалознавство»*, *«Основи конструювання одягу»*, *«Обладнання швейного виробництва»*, *«Спеціальне малювання»*, *«Художня культура»*, *«Людина і світ»*, учні разом з викладачем спеціальних дисциплін починають розробку сценічних костюмів. Ця робота ведеться в трьох напрямках: етнографія, узагальнення і стилізація. При цьому необхідно зберегти художні особливості одягу, його пропорції та технологічні прийоми виготовлення: вибір матеріалу, колористику, крій, оздоблення. Результатом такої роботи є цілісний естетичний і етнічний образ, який допомагає танцюристу на сцені, а учням дає безцінний досвід у формуванні професійної компетенції. Слід зазначити те, що успіх танцю залежить не лише від гарної техніки виконання, але і від пошитого сценічного костюму. Він надає танцю яскраве, емоційне забарвлення і підкреслює його самотність.

При розробці та виконанні сценічних костюмів учні повинні знати:

- теоретичні основи, історію костюму;
- фізико-хімічні властивості швейних матеріалів, які використовують для створення сценічних костюмів;
- правила побудови основи конструкцій, види та способи моделювання;
- правила та прийоми роботи на швейному обладнанні;
- технологічні процеси виготовлення виробів.

Робота кравця над сценічним костюмом потребує вміння:

- вести науково-дослідницький пошук, аналізувати і систематизувати підготовчий матеріал при проектуванні виробів;
- виконувати пошукові композиційні ескізи елементів та деталей сценічного костюму;
- самостійно розробляти нові варіанти виробів на основі традиційних;

- творчого пошуку, моделювання, проектування;
- образного, логічного, асоціативного мислення, вміння фантазувати.

Понад десять років творчий колектив викладача професійно – теоретичної підготовки швейного профілю та учнів груп з професії «Кравець» співпрацює з хореографічним колективом народного танцю Слов'янської школи мистецтв Донецької області, якому надано звання «Зразкового». Бажаний результат колектив досяг у результаті співпраці з викладачем спеціальних дисциплін та фахівцями спеціальності «Кравець» Слов'янського багатопрофільного регіонального центру професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса. Під час їх плідної співпраці не лише з'являються шедеври з тканини, але й накопичуються нові знання, розвиваються творчі здібності учнів, розкривається їх внутрішній потенціал.

Таким чином, формування професійної компетентності в учнів шляхом міжпредметної інтеграції та співпраці з хореографічним колективом народного танцю забезпечить високий рівень підготовки конкурентоспроможного фахівця. Він зможе реалізувати свій творчий потенціал у соціально-культурних умовах сучасності, поєднати традиційні та інноваційні засоби навчання для створення креативної швейної продукції.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 7433. С. 14.10-2016.
2. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н.М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
3. Єрмаков І.Г. Феномен компетентнісно-спрямованої освіти / І.Г. Єрмаков // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху. – К. : Лат і К.І., 2003. – С. 6-8.
4. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи / І.М. Козловська // Дидактичні основи. – Львів : Світ, 1999. – 302 с.
5. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи:Бібліотека з освітньої політики. – С. 15–24.
6. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті:світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

Скопа В.А.

*доктор исторических наук, профессор,
Алтайский государственный педагогический университет*

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА НА УРОКАХ ИСТОРИИ ПРИ РАБОТЕ С ИСТОРИЧЕСКИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Проблема развития познавательного интереса в современной школе является одной из актуальных в научных исследованиях. На сегодняшний день в системе школьного общего образования при рассмотрении и изучении исторического материала уделяется недостаточно внимания работе с историческим документом, а если быть точнее – его научному анализу, истолкованию и интерпретации в контексте исторических процессов, а это в свою очередь позволило бы приоткрыть и показать учащимся историческую картину в действительности, заинтересовать школьника. Во многом, данная проблема обусловлена как объективными, так и субъективными факторами. Сюда можно отнести нехватку учебного времени; не всегда способность учителя донести до детей необходимость учиться работать с документом, тем самым добираться до сути; недостаточное количество по всем темам документов и их корректная подборка и другое.

Как в советской, так и в современной историографии достаточно мощно раскрываются проблемные аспекты о необходимости изучения и апробации исторического документа в ходе изучения исторических событий, явлений и процессов с целью не только повышения познавательной активности учащихся, но и детального, насколько это возможно объективного подхода в изучении исторических проблем. Широкое освещение эти проблемные лакуны получили в научных трудах И.Я. Лернера, Н.Г. Дайри, А.А. Вагина и других. Они закладывали вектор научного изучения, говоря о важности знакомить учащихся с методами и подходами в современной исторической науке и приемами самостоятельного изучения явлений и процессов в экономике, политике, социокультурной сферах посредством исторического документа [1; 2; 3]. В монографическом исследовании Н.Г. Дайри был заложен важнейших научно-методический постулат, определяющий документ в качестве одного из эффективных и продуктивных средств обучения истории на разных ступенях школьного образования [3, с. 196].

В тоже время, несмотря на глубокие проработки и достижения представителями академического сообщества и практиками, на современном этапе данная научная проблема остается достаточно актуальной как теоретической точки зрения так и с методической и, требующая научного переосмысления на основе новых подходов и трактовок в преподавании истории.

С одной стороны, исторический источник при изучении материала должен быть нацелен на выполнение вспомогательной функции, а именно: расширить понимание изучаемой проблемы. Так, например, при изучении темы «Социально-экономическое развитие России в первой половине XIX века» существенным дополнением будут являться источники статистического характер, указывающие на уровень производства, сельскохозяйственное районирование, социальную дифференциацию. Анализ данных источников, как показывает практика, дает положительный результат только при тщательном изучении параграфов учебника по данной теме, когда ученик имеет знаниевый базис. В противном случае, если источник будет первичен при изучении материала, интерпретация данных документов вызывает серьезные проблемы и сложности. Так, при сравнительном анализе сельского хозяйства по отдельным районам Российской Империи в первой половине XIX века у учащихся возникают существенные затруднения.

Одну из важнейших проблем, которую необходимо решать при работе с историческим документом – это учить детей аналитически подходить к изучению исторического источника, при этом опираясь на имеющиеся знания. Данный процесс обучения может быть осуществлен как при непосредственном участии педагога, так и учащимися самостоятельно [4, с. 68]. При этом, необходимо учитывать какие печатные источники по степени информативной насыщенности могут быть предложены для работы исходя из принципа их видовой классификации: статистические материалы; законодательные; справочные; делопроизводственные; периодика; эго-источники.

Опыт показывает, если учащиеся работают с источником после того когда учитель методично объяснил технологию изучения исторического документа, ситуацию, с которой связано возникновение артефакта и которая в нем отражена, то усвоение материала, а вместе с тем и понимание самого документа значительно выше и продуктивнее для дальнейшего изучения преемственных проблем [5, с. 92]. Так, на основе документа «Из речи Александра II в Государственном совете» учащиеся

должны определить и понять когда Александр II официально заявил о необходимости отмены крепостного права; в чьих интересах была проведена реформа; как решала реформа вопрос об освобождении помещичьих крестьян; кто был автором проекта.

Нередко трудность у учащихся вызывает не содержание документа, а его архаическая форма, непривычные для нашего слуха выражения, необычное строение фраз, обороты. В таком случае рационально правильным будет, если учитель прочитает вслух документ, сопровождая чтение краткими объяснениями, а затем уже даст учащимся задание на самостоятельную работу по этому документу. Важно отслеживать то, чтобы учащиеся не вели пересказ прочитанного материала, а давали анализ, интерпретируя документ. Так, в качестве примера могут быть программные документы декабристов «Северного общества» и «Южного общества» – «Конституция» и «Русская правда» соответственно, где посредством компаративного подхода учащиеся разбирают и дают сравнительный анализ обозначенных источников, выявляя какой из документов более либерален, а какой консервативен, отвечая на вопросы почему, какие элементы программ на это указывают и т.п.

Отдельная форма работы с документом, в условиях нехватки времени, желания углубить и расширить исторические знания у учащихся может быть представлена как домашняя работа. В этом случаи учителю необходимо осуществлять подбор более «читаемых» источников с учетом особенностей изучаемых проблем. Данный подход обеспечивает успешное решение документа, что в свою очередь способствует повышению мотивации ученика к изучению истории. Так, в качестве примера может быть документ первой половины XIX века «Письмо Н.М. Карамзина П.А. Вяземскому». С целью увидеть изученность документа и его понимание учащимися логически правильно давать разно уровневые задания аналитического, поискового, творческого характера, при этом дифференцированно подходить и к их оцениванию. Выполнение таких проблемных заданий будет способствовать развитию познавательного интереса к предметной области, расширению исторического кругозора и формированию у учащихся личной позиции в отношении изученных проблем.

Важным содержательным элементом является выработка у учащихся личностного индивидуального отношения к документу как источнику, в котором отражаются реальные события. Для этого возможны различные подходы в практике работы: ознакомление с внешним видом подлинных документов в музеях (чаще всего региональных); привлечение на уроках эго-

источников; обращение к разнообразным документам по типу и виду, что будет позволять более углубленно подходить к проблеме: роль личности в истории, оценивать и критически подходить к личности своего времени; привлечение документов семейных и родословных архивов [6, с. 74].

Вовлекая исторический источник в процесс изучения проблем, необходимо понимать и знать приемы анализа текстовых исторических документов. Приемы структурного анализа текста предполагают выполнение заданий на аккумуляцию ключевых проблемных вопросов по содержанию документа. Так, к документу «Из указа Николая I «Об обязанных крестьянах» вполне логично подойти с постановкой проблемных вопросов: какая проблемная ситуация поднята в документе; какова структура документа.

Приемы смыслового анализа текста нацелены на установление содержания того, о чем говорится в документе, почему материал излагается именно так. Смысловой анализ связан с внутренней критикой источника [6, с. 76]. В данном случае ученик должен выполнить задания на оценку достоверности приводимых в тексте фактов, на определение соответствия и полноты интерпретации событий автором источника исторической реальности.

Таким образом, исходя из анализа изученной литературы и опыта работы, можно констатировать важнейшую составляющую исторического документа в изучении исторических событий, явлений и процессов. Именно источник помогает адекватному усвоению важнейших исторических фактов, понятий и закономерностей развития социально-экономических и политических институтов, тем самым формируя убеждения школьников.

Список использованных источников:

1. Исторический источник в преподавании истории: проблемы анализа и интерпретации // NovaInfo.Ru. 2016. Т. 2. № 55.
2. Лернер И. Я. Изучение истории СССР в IX классе. М., 1963. 284 с.
3. Дайри Н. Г. Обучение истории в старших классах средней школы. М., 1966. 312 с.
4. Постников П.Г. Дидактика истории (на пути к профессиональному мастерству). Нижний Тагил, 2003. 114 с.
5. Короткова М.В., Студеникин М.Т. Практикум по методике преподавания истории. М., 2000. 212 с.
6. Стражев А.Н. Методика преподавания истории. М., 1964. 186 с.

Тесленко Т.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ З ПРОЯВАМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

У суспільстві завжди приділяється важлива увага проблемі поведінки людей, яка не відповідає загальноприйнятим чи офіційно установленим соціальним нормам. Кожному суспільству властиві певні форми соціальних відхилень, масштаби яких визначаються конкретними історичними умовами його існування: соціальними, економічними, політичними, моральними тощо. Обсяг соціальних відхилень дозволяє судити про моральний клімат даного суспільства, рівень законності та правопорядку, ступінь згуртованості соціальних груп.

Деструктивні тенденції, які лежать в основі відхилень у поведінці, приховані в особистому досвіді, мають негативний вплив на подальше життя, реалізацію внутрішнього потенціалу майбутніх спеціалістів. Людина сприймає свій світ крізь призму почуттів, зосереджує свою увагу на тому, що її збуджує, викликає інтерес. Моральне виховання починається ще з раннього віку, і протягом всього життя людина зустрічається з чіткою системою моральних вимог, правил та норм: це правила поведінки у школі, у стосунках з батьками та однолітками, норми поведінки на вулиці тощо.

Однією з передумов формування відхилення поведінки є різноманітні соціальні впливи, тобто несприятливі сімейні обставини, дефекти виховання, недостатня організація діяльності вихованців, негативні приклади поведінки дорослих, норми поведінки на вулиці тощо.

Відхилення у поведінці від прийнятих норм називають девіацією. Суттєвим елементом соціальних відхилень є ставлення самої особи до здійснених нею порушень. Переважно воно носить самовиправдовувальний характер, у чому виявляється самозахисна реакція організму. Соціальними психологами доведено, що молоді з поведінкою, що відхиляється, притаманне прагнення до самовдоволення психологічною потребою у виправданні своїх вчинків і дій, якими б небезпечними вони не були. До того ж внаслідок прогресуючої

деградації особи мотивація вчинків знижується і втрачається, що призводить до повної втрати властивого людині прагнення до визнання і успіху. Первинна девіація (порушення соціальних норм) переходить у вторинну, а потім до побудови девіантної кар'єри – процесу сходження від слабких форм девіації до сильних, наприклад, від побутового пияцтва до скоєння кримінального злочину [4, с. 5].

Дослідженнями професійної підготовки майбутнього вчителя займалися І.Д. Бех, Н.М. Бібік, В.І. Бондар, Н.В. Гузій, С.М. Мартиненко, О.В. Матвієнко, О.М. Пехота, О.Я. Савченко, М.С. Севастьяк, І.М. Шапошнікова.

Проблема девіантної поведінки молодших школярів розкривається в багатьох дослідженнях науковців, зокрема у Г.І. Васяновича, О.П. Вишневського, Р.Г. Каримової, І.О. Козубовської, Т.С. Колесіної, В.М. Кудрявцева, О.В. Матвієнко, Г.В. Пономаренко, М.М. Фіцули та інших учених. У цих роботах отримано важливі дані про психолого-педагогічні фактори, що сприяють ефективності морально-правового виховання учнів, окреслено шляхи ефективної профілактики девіантної поведінки школярів, роль школи, сім'ї, позашкільних дитячих установ та спеціальних виховних закладів у профілактичній роботі з неповнолітніми.

Аналіз психолого-педагогічної літератури і практичної діяльності дали змогу стверджувати, що на сьогоднішній день проблема професійної підготовки вчителя початкової школи є досить актуальною, пріоритетною та багатоаспектним утворенням. Педагогічна підготовка у закладах вищої освіти має бути спрямована на досягнення головної мети навчання – становлення органічної цілісної системи, яка утворює людину як найвищу соціальну цінність та забезпечує ґрунтовний загальнокультурний розвиток особистості майбутнього вчителя [2, с. 34].

Професійна підготовка майбутнього педагога обумовлена процесом навчання, що міститься в оволодінні професійними та спеціальними знаннями під час навчання у вищому закладі освіти; наявністю педагогічних та спеціальних умінь для ефективного вирішення педагогічних завдань, також деякими професійно значущими та предметно обумовленими особистісними якостями майбутнього вчителя, готовністю до майбутньої педагогічної діяльності, що враховує специфіку професійно-педагогічної праці.

Ґрунтуючись на аналізі стану проблеми вивчення девіантної поведінки у філософській, соціологічній та психолого-педагогічній

літературі ми визначили як необхідні для нашого дослідження такі характеристики: 1) девіантна поведінка молодших школярів є наслідком процесу дезадаптації; 2) девіантна поведінка учня, на відміну від простих відхилень у поведінці, має характер стереотипного, стійкого утворення та призводить до формування моделі поведінки учня; 3) характерологічною рисою такої поведінки є значний недолік для подальшої соціалізації особистості учня.

Під підготовкою студентів педагогічного університету до роботи з учнями з проявами девіантної поведінки ми розуміємо процес формування у студентів під час навчання у закладах вищої освіти сукупності науково-педагогічних знань, професійно-педагогічних умінь і навичок, а також якостей особистості, що обумовлюють ефективне вирішення завдань корекційно-виховної роботи з учнями девіантної поведінки. Як кінцевий результат процесу підготовки студентів університету до роботи з учнями з проявами девіантної поведінки ми розглядаємо формування готовності студентів до означеної професійної діяльності.

С.М. Мартиненко вважає, що однією із найважливіших складових професійної підготовки вчителя початкової школи є його підготовка до діагностичної діяльності. Означена підготовка як цілісна система будується на основі органічної єдності загального, особливого та індивідуального. Як загальне – вона є складовою професійної загальнопедагогічної підготовки вчителя; як особливе – має свою специфіку, зумовлену особливостями й закономірностями навчального процесу; як індивідуальне – відображає залежність підготовки від особистісних якостей учителя і рівня його педагогічної діяльності. Готовність учителя до забезпечення розвитку індивідуальних можливостей учнів, здатність до професійного та особистісного саморозвитку – це домінуюча мета його професійної підготовки. "Педагогічна діяльність, у процесі якої реалізуються професійні можливості вчителя і здійснюється індивідуальний розвиток його особистості є засобом формування творчої особистості учня в навчально-виховному процесі. Саме тому підготовка вчителя до діагностичної діяльності передбачає його підготовку до суб'єкт-суб'єктної взаємодії в системі «вчитель-учень» [3, с. 129].

Дослідно-експериментальна робота з підготовки студентів університету до роботи з учнями з проявами девіантної поведінки здійснюється за такими напрямками: розширення та поглиблення знань

студентів з проблем корекційно-виховної роботи з учнями з проявами девіантної поведінки шляхом введення додаткового матеріалу у зміст курсів «Теорія виховання», «Методика виховної роботи», «Корекційна педагогіка», у тематику курсових та бакалаврських і магістерських робіт; включення студентів у активну пізнавальну діяльність через застосування колективних, групових, індивідуальних форм роботи, використання особистісно-орієнтованих технологій навчання, формування умінь та навичок, що характеризують компоненти готовності до роботи з учнями девіантної поведінки; включення студентів у ситуацію психологічно обґрунтованого самопізнання через участь у циклі тренінгових занять.

Педагогічними умовами ефективної підготовки студентів університету до роботи з учнями з проявами девіантної поведінки було визначено: поповнення змісту професійної підготовки майбутніх учителів теоретичними питаннями щодо проблеми девіантної поведінки учнів; забезпечення майбутніх учителів навичками та вміннями корекційно-виховної роботи; організація комплексу тренінгових занять контекстного характеру.

Складність розв'язання означеної проблеми посилюється ще й суперечностями, які мають місце у шкільній системі навчання та виховання. Це насамперед суперечність між необхідністю проведення профілактики девіантної поведінки школярів, і недостатньою розробленістю методів, прийомів організації та здійснення профілактичної діяльності; між динамікою розвитку особистості учня і консерватизмом змісту, традиційних форм і методів навчально-виховної роботи у школі; між потенційними можливостями навчально-виховного процесу щодо реалізації профілактики девіантної поведінки молодших школярів і недостатньою професійною підготовкою вчителів; між існуючими підходами до профілактики та необхідністю цілеспрямованого виховного впливу на особистість молодшого школяра через впровадження в практику роботи школи новітніх педагогічних технологій, зокрема інтерактивних [1, с. 120].

Таким чином, готовність студентів університету до роботи з учнями з проявами девіантної поведінки – це прикінцеве цілісне активне особистісне утворення, що є синтезом її мотиваційної, емоційно-вольової, розумової, операційної підготовленості до здійснення корекційно-виховної роботи з учнями з проявами девіантної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Бугаєць Н.А. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів до роботи з сім'єю: Автореф. дис. канд. пед. наук. – Харків, 2002. – С. 204.
2. Ківенко Н.В., Лановенко І.І., Мельник П.В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: Монографія. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2002. – 134 с.
3. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія / С.М. Мартиненко. – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – С. 434.
4. Юрєва Л.М. Історія. Культура. Психічні розлади та розлади поведінки. – К., 2002. – С. 45.

Хміль І.Ю.

аспірант, старший викладач,

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ СТРУКТУРИ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Оволодіння знаннями, уміннями та навичками з медичного правознавства здійснюється за активної участі здобувачів освіти, яким надана можливість планувати траєкторію особистісного розвитку, визначати шляхи досягнення навчальних цілей, відстежувати власну успішність із метою професійного самовдосконалення. У структурі предметної компетентності майбутніх лікарів виокремлюємо мотиваційно-ціннісний, гностичний, діяльнісний компоненти, які знаходяться у нерозривному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Зокрема, необхідною складовою мотиваційно-ціннісного компонента предметної компетентності майбутніх лікарів є мотиви. «Мотив як усвідомлена спонuka до певної дії, – зазначає С. Рубінштейн, – власне і формується від того, як людина враховує, оцінює, зауважує обставини, в яких вона перебуває, усвідомлює мету, що перед нею постає. Від ставлення до них і народжується мотив із його конкретною змістовністю, необхідною для реальної життєвої дії, що його породжує, але, щоб стати таким, він повинен сам формуватися» [2, с. 564]. Можна

засвідчити у зв'язку з цим, наявність безпосереднього зв'язку і взаємозумовленості характеру мотивації й результативності навчання, пізнавальних інтересів, потреб студентів-медиків.

Тобто мотивація є системою мотивів, що детермінують певну діяльність, а мотив відповідно належить суб'єкту діяльності та є його стійкою особистісною властивістю, що з середини спонукає до певних дій. З огляду на це, особистості притаманний цілий комплекс мотивів: внутрішні (характеризуються психологічними властивостями); зовнішні (умови діяльності) [1].

У такому контексті, мотиваційно-ціннісний компонент предметної компетентності визначено нами як професійно-особистісну характеристику, що відбиває систему ціннісних ставлень майбутнього лікаря до професійної діяльності та її результатів і забезпечує умови для реалізації професійних функцій у процесі виконання посадових обов'язків.

Серед провідних мотиваційних складових, що характеризують предметну компетентність майбутніх лікарів, можна виділити: мотиви інтересу до обраної професії; мотиви, пов'язані з відображенням особливостей професійної діяльності медичного працівника; мотиви, що дозволяють особистості розвиватися у процесі професійної діяльності (саморозкриття, самоствердження, самореалізація). Можемо стверджувати, що мотиваційно-ціннісний компонент виконує стимулюючу функцію.

Таким чином, оволодіння майбутніми лікарями предметною компетентністю у процесі вивчення медичного правознавства сприяє виробленню соціально-активної поведінки, яка виявляється в дотриманні правомірної поведінки, виборі поведінки в межах визначених нормами права.

Наступним компонентом предметної компетентності майбутніх лікарів визначено гностичний. Він передбачає наявність у студентів уявлень про характер розвитку своєї професійної галузі, про шляхи досягнення успіху в обраній сфері діяльності, володіння знаннями з медичного правознавства, розуміння сутності предметної компетентності особистості, механізмів її прояву, готовність до постійної самоосвіти на протязі всього життя. Гностичний компонент виявляється в умінні майбутніх лікарів свідомо контролювати результати навчальної діяльності, рівень власного особистісного й професійного розвитку. З огляду на це, гностичний компонент

предметної компетентності передбачає наявність у майбутніх лікарів знань та усвідомлення важливості цих знань в обраній професії.

Визначення діяльнісного компонента у структурі предметної компетентності майбутніх лікарів обумовлено тим, що засвоєння спеціальних знань з медичного правознавства необхідний, але недостатній елемент змісту предметної компетентності. Важливим вбачається засвоєння студентами не тільки визначеної системи знань, а й розвиток здатності застосовувати отримані знання для успішної професійної діяльності. Діяльнісний компонент характеризується готовністю діяти, керуючись правовими знаннями і переконаннями, відповідно закону: застосовувати свої права, виконувати обов'язки, а також уміти відстоювати свої права у випадку їх порушення.

Отже, презентовані нами структурні компоненти предметної компетентності майбутніх лікарів виступають як єдиний цілісний план особистісної організації, вони знаходяться в нерозривному взаємозв'язку і взаємозалежності один з одним та не можуть функціонувати ізольовано. Розвиток цих складових, їх цілісне формування повинно забезпечуватися в системі професійної підготовки медичних працівників та бути нерозривно пов'язаними із її змістом, методикою презентації знань, педагогічною компетентністю викладачів, знаннями, уміннями студентів з медичного правознавства.

Список використаних джерел:

1. Довмантович Н.Г. Аналіз мотивації навчальної діяльності студентів у медичному училищі. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 1. С. 78–80.
2. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. Москва: Педагогика, 1973. 424 с.
3. Тернопольская В.И., Бакулина О.С. Особенности формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по налогообложению и таможенному делу. *International scientific journal «Progress»*. Tbilisi: International Publishing House “Progress”, 2018. № 1-2. P. 94-97.
4. Тернопільська В.І. Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного ун-ту. Серія: Педагогіка*, 2012. № 9. С. 208–213.

Хохлова О.А.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
Інститут хімічних технологій (м. Рубіжне)*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ ОСОБИСТІСНОЇ ТА ФАХОВОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Результати аналізу наукових публікацій у галузі акмеології показують, що поряд зі знаннями й уміннями важливу роль для професійної самореалізації відіграють ціннісні орієнтації та особистісні якості фахівця.

Серед ціннісних орієнтирів, що розглядаються науковцями як значущі для успішної фахової самореалізації, можна виділити три основні групи:

- соціальні (соціальна самореалізація, пов'язана з виконанням будь-якої суспільно-корисної діяльності [1]; співпраця з іншими людьми (ближнім та далеким оточенням), соціумом і світом у цілому [2, с. 52] та ін.);

- особистісні (духовне зростання і розвиток особистісного потенціалу [1], гуманістичні ціннісні настанови [3]; свобода особистості [4] та ін.);

- професійні (задоволення потреби у досягненнях і професійному самовдосконаленні, еталони об'єктів і суб'єктів професійної діяльності [3] та ін.).

У контексті досліджуваної проблеми перелічені цінності можуть бути конкретизовані для економічного аспекту професійної діяльності майбутніх фахівців хімічної промисловості:

- соціальні – престижність професії, високий ранг особистого статусу у соціальній ієрархії, активна соціальна роль, суспільно-корисні результати професійної діяльності (матеріальні, інтелектуальні, культурні);

- особистісні – духовне зростання і розвиток особистісного потенціалу, свобода особистості, свобода самовираження, свобода творчості, самоповага, загальнолюдські гуманістичні цінності;

- професійні – цінності ринкової економіки (рівні можливості, чесна конкуренція, свобода вибору та ін.), цінності науково-технічного

прогресу (наукове знання, освіта, техніка, технологія тощо), цінності трудової діяльності (кар'єрне зростання, задоволення потреби у досягненнях, професійне самовдосконалення, творчий характер інженерної діяльності тощо), цінності хімічної промисловості (фундаментальні та прикладні наукові знання в галузі хімії та хімічних технологій, інтелектуальні продукти інженерно-технічної діяльності, матеріально-технічні об'єкти хімічної промисловості, соціокультурні традиції професійних спільнот фахівців хімічної промисловості).

Серед важливих для фахової самореалізації особистісних якостей науковці виділяють:

- спроможність інтегруватися в дійсність, що постійно змінюється, долаючи труднощі [2];

- прагнення до досконалості, прийняття на себе відповідальності за планування свого життя [5];

- допитливість, працьовитість, наполегливість, ініціативність, ерудицію, креативність, товариськість, відповідальність, моральність тощо [1];

- відповідальність, почуття професійного обов'язку, совість, честь, швидку орієнтацію у новій ситуації, ініціативність, самостійне цілепокладання, усвідомлення структури діяльності та етапів життєвого шляху, здатність до саморегуляції (самоконтролю, самокорекції, самокомпенсації), усвідомлення суперечностей свого розвитку та прагнення до їх усунення і забезпечення балансу та гармонії, налаштованість на саморозвиток і самооновлення, прагнення до самореалізації та творення [2];

- сміливість, креативність, пунктуальність, педантичність, наполегливість щодо досягнення мети, незадоволеність досягнутим і постійне прагнення зробити справу ще краще, схильність захоплюватись роботою, потребу винаходити нові прийоми роботи, незадоволеність легким успіхом, наявність духу здорової конкуренції, готовність прийняти допомогу та надати її іншим, потреба в особистісному та професійному самопізнанні, рефлексію професійної діяльності та особистісно-професійних якостей [3].

Список використаних джерел:

1. Кудинов С.И. Самореализация как системное психологическое образование [Електронний ресурс] // Relga: Научно-культурологический журнал. – № 16 (161). – Режим доступу: <http://http://www.relga.ru>

2. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: затруднения в профессиональной сфере. – СПб.: Речь, 2005. – 222 с.
3. Акмеология: Учебное пособие / А.А. Деркач, В.Г. Зазыкин. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
4. Морально-етичні цінності громадянського суспільства : Монографія / А.О. Лазарева, Ю.С. Юшкевич; [наук. ред. Є.Р. Борінштейн]. – Одеса, 2016. – 260 с.
5. Олпорт Г. Становление личности / Г. Олпорт. – М.: Смысл, 2002. – 461 с.

Цицюра К.В.

аспірант,

*Інститут професійно-технічної освіти НАПН України;
іноземний експерт кафедри англійської мови
Цзясінського університету (Jiaxing university), м. Цзясін, Китай*

АЛЬТЕРНАТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ FLIPPED CLASSROOM ЯК ТЕНДЕНЦІЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

В освіті ХІІ сторіччя ведеться активний пошук підходів, спрямованих на використання потенціалу альтернативних практик викладання та навчання, так само як і змінюються форми організації процесу навчання. У зарубіжних методичних системах набула поширення технологія Flipped Classroom. Наразі вже багато авторів запропонували технологію розробки ресурсів і їх використання в моделі навчання Flipped Classroom як в школах, так і в університетах [4].

Дана технологія є досить новою для сучасної освіти та ще не зовсім поширена в Україні, але зарубіжні навчальні заклади вже активно використовують її в освітньому процесі. Дана ідея була розвинута в працях Е. Мазура, який наголосив на тому, що взаємне навчання учнів є більш ефективним, ніж вплив стандартної парадигми навчання, яку реалізує вчитель [5]. Вчений запропонував використання інформаційних технологій і спеціально підібраного програмного забезпечення, що дозволяють викладачеві робити записи пояснення нового лекційного матеріалу в домашніх умовах, а учням – багаторазово відтворювати ці

записи в зручному для них темпі для кращого запам'ятовування. Ця ж ідея була використана в 2007 році викладачами хімії з Вашингтону І. Бергманом (Jonathan Bergmann) і А. Самсом (Aaron Sams), які записали свої лекції для учнів, котрі пропустили заняття [3]. Той факт, що студенти з натхненням сприйняли запропонований підхід самостійного вивчення аудіо-текстів лекцій у зручний для них час, послугувало добрим імпульсом для подальшої розробки та експериментальної апробації даної ідеї в плані пошуку шляхів оптимального представлення навчального контенту.

Згідно з концепцією Flipped Classroom, студенти самостійно засвоюють базовий навчальний матеріал вдома на основі використання аудіовізуальних дидактичних засобів, а практичне закріплення нових знань і умінь відбувається в аудиторії під керівництвом педагога. Технологія Flipped Classroom модифікована стосовно особливостей і освітніх потреб студентів вищої школи: крім вивчення отриманих оцифрованих навчальних матеріалів, які засвоюються в зручному для студентів режимі, передбачено безпосереднє спілкування з викладачем до занять в аудиторії. Студенти можуть завчасно поставити питання, отримати коментар і рекомендації викладача.

Ця технологія активно використовується викладачами китайських університетів для курсів підготовки до екзаменів взагалі та міжнародних екзаменів з англійської мови зокрема.

Викладачі Цзясінського університету (Jiaxing University) [2] у місті Цзясін активно користуються інформаційно-освітнім середовищем університету для реалізації взаємодії зі студентами у процесі їх підготовки до екзаменів. Курси підготовки до екзаменів включають теоретичний, а також практичний матеріал. Теоретичний матеріал зазвичай може бути записаний викладачами у відео– або аудіо-форматі та відправлений студентам у мобільному додатку WeChat [1], що дозволяє студентам вивчати теоретичний матеріал в зручний час, використовуючи індивідуальний темп. На аудиторних практичних заняттях з підготовки до міжнародних екзаменів відпрацьовуються необхідні навички, оперативно вносяться корективи, обговорюються труднощі, що виникли в процесі самостійної роботи. За характером проблематики, що зацікавила або викликала труднощі у студентів під час домашньої підготовки, в аудиторії формуються малі навчальні групи, що дозволяють індивідуалізувати підхід до студентів різних рівнів та прискорити засвоєння ними навчального матеріалу.

Аналіз педагогічних ефектів, отриманих в результаті застосування технології Flipped Classroom як у Китаї, так і в інших зарубіжних країнах, надає можливість прослідкувати, що у студентів формуються не тільки професійні компетенції, засновані на глибокому самостійному вивченні навчального матеріалу, а й навички комунікації, роботи в команді, а також вміння планувати власну пізнавальну діяльність, брати участь в дискусіях, оперуючи самостійно набутими знаннями, критичне мислення. Модель дозволяє максимально індивідуалізувати навчання, не порушуючи при цьому формування досвіду групової та проектної роботи з проблематики, що зацікавила студента.

Таким чином, технологія Flipped Classroom істотно впливає на реалізацію проектного навчання та стосунки між студентами і викладачами, а також результати її застосування для активізації самостійної роботи. Дана технологія є засобом особистісного і професійного розвитку не тільки для різних типологічних груп студентів, а й для викладачів, які мають постійно вдосконалювати як відбір освітнього контенту, так і дидактичні підходи, що оптимізують його реалізацію.

Список використаних джерел:

1. Олейник А. Один за всех: как WeChat решил все мобильные потребности китайцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ain.ua/special/wechat-veon/>
2. Офіційний сайт Цзясянського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zjxu.edu.cn
3. Bergmann, J., Sams, A. Flip your classroom: reach every student in every class every day. Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2012.
4. Flip learning: a community resource brought to you by the flipped learning network [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://flippedlearning.org>
5. Mazur E. Peer Instruction: A User's Manual Series in Educational Innovation. New York: Prentice Hall, Upper Saddle River, 1997.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Курляк І.Є.

доктор педагогічних наук, професор,

Університет Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві

ВІЛ/СНІД У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ ПОЛЬЩІ

СНІД – синдром набутого імунodefіциту, викликаний вірусом ВІЛ, у даний час має характер пандемії, котра охоплює своїм розмахом усі континенти світу. З даних Світової Організації Здоров'я виникає, що на кінець 2003 року на світі жило близько 40 мільйонів осіб з ВІЛ/СНІД [2, с. 261].

У Польщі 65% осіб, які живуть з ВІЛ, становлять люди, узалеженні від наркотиків, які споживають ін'єкційним способом.

У пенітенціарних установах людей з ВІЛ/СНІД є щоразу більше. Розвиток цього явища вимагає постійного діагностування, оцінювання і запровадження ефективних запобіжних заходів. В'язнична Служба Польщі є їх реалізатором у рамках *Державної Програми запобігання зараженню ВІЛ і опіки над людьми, котрі живуть з ВІЛ і є хворими на СНІД*, а також рекомендації Світової Організації Здоров'я – Зараження ВІЛ і СНІД у в'язницях. Ці рекомендації визначають стандарти дій, які стосуються запобігання розповсюдженню цього небезпечного вірусу в пенітенціарних установах, а також забезпечення повноцінної гідної опіки особам, котрі відбувають ув'язнення і є зараженими чи хворими [2, с. 261].

Одна з базових рекомендацій Світової Організації Здоров'я говорить про те, що профілактичні заходи у галузі ВІЛ/СНІД, які проводяться у в'язницях, повинні відповідати стандартам, що є обов'язковими для всього суспільства. Ці заходи, зокрема, повинні опиратися на аналізі форм ризикованої поведінки, яка має місце в пенітенціарних установах. Просвіта і різнобічне інформування осіб, позбавлених волі, повинні мати на меті пропаганду реально досяжних позитивних змін у ставленні до проблеми ВІЛ/СНІДу. Упродовж останніх років у Польщі було проведено численні заходи, що мали на меті зміну соціальних установок щодо осіб, які живуть з ВІЛ/СНІД. Однак, попри таку діяльність СНІД і надалі є поважною соціальною, медичною і психологічною проблемою [2, с. 262].

Проблема ВІЛ/СНІД сталася реальним явищем серед ув'язнених ще тридцять років тому. Статистичні дані, які стосуються інфікованих та хворих засуджених, вказують на те, що такими є молоді люди у 70% узалежнені від психоактивних речовин. Вважається, що це власне узалежнення є їх головною проблемою, натомість ВІЛ-інфекція є якби похідною. Серед хворих на СНІД, котрі перебувають у спеціально для цього виділених шпитальних підрозділах, зростає відсоток наркоманів. Значна частина цих людей є соціально змаргіналізованими, для яких перебування у в'язниці є іноді більш гідним і гуманним способом життя, ніж існування на волі.

Заражених ВІЛ і хворих на СНІД ув'язнених реєструють у Польщі, починаючи з 1989 року. Можна стверджувати, що пандемія цієї хвороби торкнулася також і пенітенціарної системи. В'язнична система є однією з суб'єктів, які реалізують Державну Програму запобігання зараженню ВІЛ з 1996 року. Важливим завданням цієї програми є забезпечення рівного доступу до метод профілактики СНІДу і антиретровірусного лікування для усіх заражених і хворих людей, а отже також і тимчасово арештованих і засуджених. У рамках цієї програми проводяться заходи, спрямовані на просвіту, метою яких є передовсім, підвищення рівня поінформованості засуджених про ВІЛ/СНІД, зміна ризикованих форм їхньої поведінки на більш безпечні, а також посилення безпеки медичної діяльності. Запланована діяльність монітується з метою порівняння з вимогами Світової Стратегії запобігання СНІДу та оцінювання правильності й ефективності її реалізації [2, с. 262-263].

Бюро Служби Здоров'я і Пенітенціарне Бюро Центрального Управління В'язничної Служби опрацювало план дій у рамках державної програми запобігання зараженню ВІЛ. У цьому плані зазначено наступні завдання:

- 1) пропозиція планового виконання обстеження засуджених осіб в аспекті перевірки на ВІЛ;
- 2) здійснення просвіти засуджених, особливо молоді;
- 3) забезпечення засудженим доступу до освітніх матеріалів, пов'язаних з ВІЛ/СНІД;
- 4) спостереження за явищами, пов'язаними з ВІЛ/СНІД в пенітенціарних установах;
- 5) систематичне оновлення і впровадження єдиних стандартів опіки над засудженими особами, які живуть з ВІЛ/СНІД в пенітенціарних закладах;

6) забезпечення функціонування в'язничної служби здоров'я в загальнопольській комп'ютерній мережі дистрибуції антиретровірусних ліків, а також у базі даних про осіб, які лікувалися (в середньому в програмі бере участь понад 100 осіб, які перебувають в ув'язненні);

7) контроль та перевірка стану дотримання медичним персоналом в'язниць вимог, пов'язаних із працею з заразним матеріалом;

8) забезпечення безпосередньої та екстреної системи надання медичних послуг особам (як самим засудженим, так і персоналу), у яких виявлено зараження ВІЛ;

9) реалізація програми зменшення шкоди для в'язничної служби здоров'я щодо зараження ВІЛ та іншими небезпечними вірусами;

10) співпраця з державними інституціями та недержавними організаціями;

11) реалізація медичного дорадництва до і після виконання тесту на ВІЛ;

12) вишкіл усіх працівників в'язничної служби у сфері профілактики ВІЛ/СНІД.

Як свідчать результати досліджень, проведених у 2003 році у різних пенітенціарних установах, загалом не всі засуджені і тимчасово арештовані заражені ВІЛ та хворі на СНІД перебувають у відповідних умовах. Це, зокрема пов'язано з високим рівнем переповнення пенітенціарних установ, потребою в ремонті будинків, де містяться в'язниці, а також недостатньою кількістю шпитальних відділів для таких хворих. Станом на березень 2005 року 16 осіб очікувало на антиретровірусне лікування, хоч вони перебували під постійним наглядом медичної служби і в разі погіршення стану їхнього здоров'я негайно здійснювалася рятувальна акція [1, с. 69].

Від початку появи людей з ВІЛ/СНІД у пенітенціарних установах, ці засуджені чи арештовані мають гарантовану медичну допомогу. З 2001 року, дякуючи допомозі Державного Центру у справах СНІД, засуджені мають забезпечений такий стандарт лікування, тобто доступність до антиретровірусної терапії, як і пацієнти, які перебувають поза мурами в'язниць. У разі потреби вони госпіталізуються до одного з трьох підготовлених до цього внутрішніх відділів. Коли виникає потреба високоспеціалізованого лікування, яку не можна реалізувати в умовах в'язничної служби здоров'я, за поданням лікарів засуджені отримують перерву у виконанні покарання, або ухилення тимчасового арешту і тоді

їх скеровують до відповідних медичних осередків поза мурами пенітенціарних установ [1, с. 75].

Однією з проблем, які пов'язані з лікуванням uzалежнених осіб є те, що нерідко люди розпочинають лікування лише тоді, коли потрапляють до слідчого ізолятора або в'язниці. З цього приводу в'язничні лікарі стверджують, що багато поразок у лікуванні засуджених з ВІЛ/СНІД пов'язано з недисциплінованістю самих пацієнтів на волі і періодичним перериванням призначеної терапії, що призводить до швидкого поступального розвитку захворювання на СНІД. Такі пацієнти після короткого перебування на волі повертаються до пенітенціарних закладів щоб через певний проміжок часу знову з'явитися у шпиталі. Власне тому необхідно надати їм змогу приступити до участі в програмі лікування метадоном з метою мінімізації негативних наслідків uzалежнення [1, с. 82].

Як бачимо, в лікуванні засуджених осіб заражених ВІЛ та хворих на СНІД, серед яких більшість становлять наркозалежні особи, реалізуються принципи гуманізму та демократизму, оскільки для них створюються такі ж умови боротьби з недугою, які застосовуються у лікуванні законослухняних громадян на волі.

Список використаних джерел:

1. Ickiewicz-Sawicka M. Opieka medyczna nad więźniami żyjącymi u HIV i chorymi na AIDS w świetle opinii osób pozbawionych wolności oraz personelu penitencjarnego // Przegląd Więziennictwa Polskiego, 2005. № 47-48.
2. Strzelecka H. Postawy więźniów wobec zakażenia HIV i choroby AIDS // Przegląd Więziennictwa Polskiego, 2005. № 49.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Єфименко Г.А.

молодший науковий співробітник

науково-організаційного відділу

Центру воєнно-стратегічних досліджень

Національного університету оборони України

імені Івана Черняхівського

НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ ВІЙСЬКОВИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Сьогодні Україна, для захисту своєї незалежності та суверенітету, потребує професійної армії, офіцерські кадри, якої готуються у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ). ВВНЗ представляє собою систему взаємопов'язаних елементів (кафедра, навчальний відділ, відділ матеріального забезпечення тощо), кожен з яких виконує свою специфічну функцію. Зазначимо, що ВВНЗ, як і будь-яка інша організація, для виконання свого головного завдання, потребує науково-обґрунтованого управління.

Так, ефективність управління ВВНЗ спирається на сукупність підходів до організації управлінської взаємодії. У сучасній теорії управління ВВНЗ немає єдності в поглядах. Одні дослідники виходять із принципу домінантних чинників і визначають три основних підходи до управління: *цільовий, діяльнісний, особистісний* [2, с. 477], а інші класифікують підходи відповідно до основних концепцій управління: *технократичної, людиноцентричної та синтетичної* [3, с. 24–25]. Спочатку коротко охарактеризуємо зазначені концепції управління ВВНЗ.

Так, ***технократична концепція управління*** зосереджена на особистості керівника як носія делегованих йому функцій і зорієнтована на такі підходи: *функціональний* – управління як процес, що містить сукупність безперервних і взаємопов'язаних видів діяльності; *проблемно-функціональний* – передбачає виявлення проблем, пошук шляхів і способів їх вирішення застосуванням відповідних видів управлінської діяльності і реалізацією низки функцій і повноважень, якими наділений керівник у межах своєї компетенції.

Людиноцентрична концепція управління характеризується концентрацією уваги суб'єкта (наприклад, командира курсантського підрозділу) на об'єкт (курсанта) управлінської взаємодії, гуманістичністю і демократизмом, що реалізуються в низці підходів: *мотиваційному, програмно-цільовому, культуротворчому, компетентнісному, акмеологічному, аксіологічному, гуманістичному* [3, с. 25].

Так, *мотиваційний підхід* доцільніше, на нашу думку, використовувати в управлінні курсантських підрозділів. Адже, початком мотивації є самосвідомість, за нею починають розвиватися процеси самовизначення, самовираження, самоствердження, самореалізації, саморегуляції, які складають внутрішню природу саморозвитку особистості курсанта. Основна мета управлінської діяльності у разі застосування мотиваційного підходу вбачається не в реалізації власної функціональності та досягненні формальних цілей, а у всебічному сприянні розвитку і самореалізації [3, с. 26].

Програмно-цільовий підхід в управлінні ВВНЗ притаманний керівництву військового вишу. Адже, він передбачає визначення цілей та очікуваних результатів освітньої діяльності ВВНЗ, проектування програми дій керівників підрозділів, цілеспрямовану організацію виконання поставлених завдань відповідно до розроблених планів, визначених шляхів, способів і ресурсів.

Під час застосування *культуротворчого підходу*, зазвичай, зсереджують увагу на формуванні культури управлінської взаємодії на всіх рівнях (від начальника ВВНЗ до курсанта), культури спілкування та співтворчості, корпоративній культури, морально-етичній та етикетній культурі поведінки суб'єктів управління [3, с. 26-27].

Компетентнісний підхід забезпечує успішну реалізацію запланованих освітньо-виховних цілей із використанням мінімальних кадрових, часових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, набуття позитивного досвіду управлінської взаємодії на засадах партнерства, взаємодопомоги, співпраці.

Акмеологічний підхід спрямовує на найвищий рівень продуктивності управлінської діяльності, поступовий перехід керівників усіх ланок від компетентності, професіоналізму до майстерності управління. На думку сучасних дослідників, цей підхід дозволяє перевести ВВНЗ з режиму функціонування в режим розвитку, при цьому значно підвищується і якість освіти, оскільки для суб'єктів освіти систематизувальними стають пізнавальні мотиви, навчання стає внутрішньою потребою, а творче переосмислення дійсності – провідним [3, с. 27].

Аксіологічний підхід зумовлює організацію управлінської діяльності на основі системи актуальних морально-етичних цінностей, які визначають характер відносин у військовому колективі ВВНЗ, загалом, та в підрозділах, зокрема. Застосування даного підходу вимагає від науково-педагогічних працівників співвідносити виконання власних обов'язків, мотиви професійної діяльності, особистісні прагнень, тощо з згаданими системами морально-етичних цінностей.

З позицій *гуманістичного підходу* управлінська діяльність у ВВНЗ має бути спрямована на реалізацію інтересів окремої особистості, визначення перспектив її розвитку. Гуманістичність управління визначається здатністю керівника до емпатії, діалогічного і тактовного спілкування, взаєморозуміння з підлеглими і взаємоповаги, налагодження сприятливого психологічного клімату в колективі [1, с. 47]. І на нашу думку, даний підхід повинен використовувати керівник будь-якого структурного підрозділу ВВНЗ.

Синтетична концепція містить ситуаційний, оптимізаційний, дослідницький, кібернетичний, системний, синергетичний, рефлексивний, адаптивний, діяльнісний, мотиваційний, комунікативний, маркетинговий, кваліметричний та інші підходи [3, с. 25].

Підсумовуючи зазначимо, що переважна більшість визначених концепцій та підходів відображає певний аспект управління, характеризується тісними інтеграційними зв'язками. Адже, важко відділити діяльнісний підхід від інших, оскільки активна перетворювальна взаємодія суб'єкта управління з навколишньою дійсністю простежується і під час певної ситуації (ситуаційний підхід), і досягнення оптимального співвідношення освітніх результатів та використаних ресурсів (оптимізаційний підхід), і наукового пошуку (дослідницький підхід), і самоаналізу (рефлексивний підхід), і спілкування (комунікативний підхід) тощо. Особливо важливого значення при цьому набуває системний підхід до управління, який синтезує такі інваріативні компоненти освітнього менеджменту: цільовий, структурний, функціональний, змістовий, технологічний, організаційний, соціально-психологічний.

Список використаних джерел:

1. Конаржевский Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление. Москва : Центр «Педагогический поиск», 2000. 224 с.
2. В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов. Філософія управління : підруч. вид. 2-е, доп. і перероб. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 524 с.
3. Немченко С.Г., Голік О.Б., Кривильова О.А., Лебідь О.В. Управління навчальним закладом : підруч. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Берега Р.П.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВИХОВНИЙ ІДЕАЛ ВОІНА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (БАЗИС, СКЛАДОВІ, ПОСТУП)

Шлях, обраний Українською Державою у наближенні її Збройних сил до стандартів НАТО, набув тенденції докорінних перетворень, які всеціло огорнули увесь військовий потенціал країни. Тому сьогодні цей процес неможливо уявити без міцного фундаменту духовної стійкості українського воїна, його віри у міць і незламність військової потуги та переконанні у правильності обраного Україною геополітичного та військово-оборонного вектора, завданням якого є, передусім, вирішення задач зміцнення своїх кордонів та готовність дати нищівну відсіч будь-якому агресорові.

У цьому змісті удосконалення виховного ідеалу українського воїна займає чи не найважливіше місце, зокрема, у вивченні дисципліни «Військова педагогіка».

До визначення, розробки та практичного впровадження поняття виховного ідеалу у різний час вдавалося чимало вітчизняних педагогів. Так, Г. Ващенко вважав, що в основі виховного ідеалу українця має лежати два основних символи – Бог і Україна [1, с. 41]. Ф. Прокопович, М. Смотрицький, І. Гізель розглядали цю проблему, як сукупність національного, культурницького і традиційного. А відомий український педагог сучасності О. Вишневський вбачав у виховному ідеалі свідомість нації і самовідповідальність кожного громадянина [2, с. 278].

Втім, звісно, що концепція виховного ідеалу не може за своєю суттю набути статусності застиглих і непорушних визначень та трактувань, позаяк, бурхливий розвиток суспільно-політичних подій, який огорнув світ і Україну, зокрема, ставить педагогіку, як науку перед новими, досі незаними для неї викликами. Тому сьогодні слід, по-особливого, розглядати перебудову усієї виховної системи та оновлення самої теорії

виховання, саме у військовій педагогіці. Адже відомо, що вже перші дні неоголошеної, новітньої за своїм змістом гібридної війни продемонстрували немалі прогалини, передусім, у військово-патріотичному вихованні в лавах Збройних сил України. І це не дивно. Адже пострадянський період виховної системи глибоко засів у свідомості немалої кількості генералів і офіцерів, які, окрім необачному слідуванню виховних ідеалів, що залишилися від радянської політичної системи, так і не змогли запропонувати щось інше у роботі зі своїми підлеглими на зміну ортодоксальним постулатам збанкрутілої марксистсько-ленінської ідеології.

Водночас, неперевершені зразки мужності і патріотизму героїв Небесної сотні, кіборгів, волонтерів, військових командирів і солдатів, завдячуючи яким підступний ворог, попри усі свої загарбницькі забаганки був зупинений на східних рубежах нашої держави, стали безальтернативним прикладом для виховного ідеалу українського воїна у сьогоденні. А, відтак, перед новітнім формуванням Збройних сил України постала нагальна потреба, яка полягає не тільки у переозброєнні війська сучасними зразками зброї, а й швидкісна та, найголовніше, якісна розробка нової системи виховання воїна, в основі якої було б покладено оновлений зміст виховного ідеалу.

У досягненні цієї мети з метою формування незламного духу в українських воїнів наша педагогічна практика базується на розробці сучасного визначення виховного ідеалу українського воїна, його (ідеалу) складових та втілення цієї концепції у практику військової педагогіки.

Отож, у визначення виховного ідеалу воїна Збройних сил України, на нашу думку, передусім, повинна бути закладена найвища державооборонна мета, усвідомлена відповідальність за яку лежить у патріотичному та морально-психологічному обліку військовослужбовця, досягнення якої забезпечується високими, патріотичними, духовними, моральними, переконаннями воїна, постійним розвитком його інтелектуальних здібностей, підвищення рівня світогляду та удосконалення фізичної підготовки.

Чому ж саме патріотична якість ставиться нами перед усіма наступними? На наше тверде переконання, саме через те, що воїн з відсутнім самоусвідомленням причетності до своєї батьківщини, рідної землі, родини, сім'ї нагадуватиме не що інше, як безликий біотип, для якого сама сутність ведення бойових дій може обернутися цілковитою байдужістю за самі наслідки військових змагань, у яких він відіграє не

останню роль. До слова, що і сталося з деякими офіцерами української армії, які у перші дні російської агресії 2014 року, зрадивши присязі народові України, без каяття стали під прапор країни-агресора.

Отож, саме морально-психологічний стан сучасного воїна України, на наш погляд, становить одну з найголовніших складових виховного ідеалу. Це – психолого-педагогічна дефініція, яка розглядається нами, як згусток поведінкових, етико-естетичних, сімейних, гендерних, етнотрадиційних якостей, з огляду на які призовник, контрактник, ба, навіть, часто-густо, й кадровий військовослужбовець приступає до виконання військових обов'язків, за якими його оцінюють, сприймають або ж не сприймають його командири, знайомі та товариші по службі.

Загальновідомо, що такі важливі суспільні та державні інституції, як сім'я, школа, церква, навчальний заклад, опісля проходження яких юнак чи юнка приступає на службу до війська, вже відчутно доклалися до формування їхнього психотипу, як майбутніх воїнів, наділених певними моральними якостями. Тому, саме перед командирами, а в умовах військового навчального закладу, і перед військовими педагогами та психологами постає непросте завдання – як, не травмуючи морально-психологічну сутність майбутнього воїна, втрутитись у її вдосконалення, з метою готовності протистояння щодо викликів військової ситуації.

Відчутним новітнім наголосом у якісному розвитку морально-психологічних характеристик майбутнього воїна є віра, як ознака прихильності до релігійних вартостей, передусім, таких, як «Любов», «Честь», «Гідність», «Чесність», «Вірність», «Повага», «Обов'язок», інші. Зважаючи саме на це, у 2016 році у Збройних силах був введений інститут капеланства, як запорука задоволення духовно-релігійних потреб захисника Вітчизни. Це дало додаткову змогу впливати командирам на виховні якості воїнів, керуючись праведними виховними засадами християнства.

Поряд з основами релігійного змісту, особливий акцент у справі вдосконалення виховного ідеалу воїна хочемо зробити і на підвищенні моральних переконань військовослужбовця, методом впливу на нього засобами естетичного виховання. Адже, ще з історії становлення Українського війська знаємо, що, зокрема, естетична культура, яка була притаманною військовим формуванням Запорізької Січі, була невід'ємною від спеціального підрозділу у складі козацького полку, яким був військовий оркестр. До його обов'язків входив супровід запорожців під час військових походів, музичне забезпечення

проведення окремих військових ритуалів, як то, виборів гетьмана, святкування перемоги на ворогом, чин похорону, інше. Знаємо і про те, якими високими естетичними ідеалами послуговувалися у своїй поведінці, побуті і реаліях військової служби Січові стрільці, воїни УПА, рівно ж, як і українські воїни у різні періоди визвольних змагань. Тому є зрозумілим, що воїн Української армії ХХІ століття, перебуваючи на службі, побуті, а чи при виконанні певних особливих завдань, не має права бути позбавленим знань, умінь і навичок морально-естетичного зрізу. Саме зважаючи на це, на нашу думку, виховний ідеал воїна має передбачати як його загальну обізнаність військовослужбовця з основами світової культури, літератури і мистецтва, так і бездоганне володіння ним правилами світського і військового етикету, а, по можливості, й здатністю до вияву індивідуальної харизми, яка нерідко могла б виявлятися, скажімо, у грі на якомусь музичному інструменті, співі, танцях, літературній та музичній творчості, живописі, тощо.

Далеко не останню роль у переліку складових виховного ідеалу відіграє і фізична підготовка військовослужбовця. Адже відоме гасло «в здоровому тілі – здоровий дух» сьогодні є якнайактуальнішим. Сучасні умови ведення бою як на суші, так і на морі, а чи у небі вимагають від сучасного військовика неабиякої сили, витривалості, фізичної підготовки та витримки.

Ще один важливий фактор, який в умовах стрімкого поступу науково-технічного прогресу, сучасних військових розробок та модернізації військової техніки ставить сучасного воїна перед непростим завданням – власного розумового розвитку, без опанування якого йому не досягнути успіху у виконанні надскладних завдань та ефективної спроможності ведення бою в сучасних умовах. А тому, домінування у навчальних програмах практичних, лабораторних, польових занять, тощо, має стати методом якнайефективнішої трансформації теоретичних знань у практику. У вирішенні цього завдання вважаємо, що немалу роль слід відводити й самостійним заняттям, які спонукають військовика при допомозі власних міркувань, роздумів, дій знаходити оригінальні, нестандартні, а, почасти, й інноваційні способи вирішення тих чи інших завдань.

Інтелектуальна обізнаність сучасного воїна є основою для розширення його світогляду, уявлень, знань і переконань, що завжди слугуватиме міцним фундаментом, на якому невпинно зводиться сучасна модель передових армій світу і української, зокрема. А тому, безперервна мотивація жаги до знань, пізнання, суджень у формі

диспутів, дискусій, ба, навіть, ігрових та рольових форм навчання воїнів, у повній мірі, слугуватимуть їхньому інтелектуальному розвитку.

Перелік якостей, характеристик та ознак, якими б можна було б ще доповнити зміст виховного ідеалу воїна сучасних Збройних сил України можна продовжувати повніше. Втім, вважаємо, що, навіть, досягнення позитивних набутків в означених нами аспектах якісно сприятиме вихованню в українських воїнів високого ідеалу гордості за свою Батьківщину, утвердженню його віри в остаточну перемогу над будь-яким агресором та завойовником.

Серед основних етапів втілення даної концепції у практику вважаємо послідовність таких заходів: 1. Залучення до навчально-виховного процесу в навчальні заклади системи Міністерства оборони України передових педагогів, науковців, методистів, здатних до розробок осучаснених, новітніх та інноваційних форм та методів навчання та виховання. 2. На державному рівні налагодження випуску мобільних друкованих та електронних підручників, посібників, відеофільмів, відео-аудіо дисків, флеш банків, тощо, послугуючись якими курсанти та слухачі навчальних закладів могли б оперативно, без витрати зайвого часу та надмірних зусиль якісно опановувати найскладніші навчальні дисципліни, при цьому, набуваючи необхідних для них практичних прийомів, навичок і дій. 3. Привести технічне, наочне, друковане та відео-аудіо оснащення навчально-виховного процесу у навчальних закладах до рівня сучасних вимог. 4. Створити належні умови для самостійного опанування воїнами здобутих теоретичних знань на практиці, при цьому, стимулюючи у них ініціативу до креативного підходу у вирішенні поставлених завдань. 5. Перевірку та закріплення набутих знань військовослужбовцями проводити в умовах, максимально наближених до реалій військового часу.

Отож, виховний ідеал, як мета виховання повноцінного і професійного воїна є морально-психологічною субстанцією, прагнути до якої має у своїй роботі кожен педагог сучасного військового закладу України. Досягнути ж його – має стати заповітним завданням кожного військовослужбовця сучасної Української армії.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.
2. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.

Галацин К.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

СУТНІСТЬ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливою є проблема формування комунікативної культури особистості, яка є консолідуючим елементом, регулятором поведінки, гарантом шанобливого ставлення особистості до інших, розуміння їх, терплячості та взаємоповаги. Комунікативна культура є багатоплановим явищем установа і розвитку контактів між людьми, що передбачає обмін інформацією, певну тактику і стратегію взаємодії, сприймання і взаєморозуміння між суб'єктами спілкування і тим самим слугує одним із механізмів гармонізації особистих і громадських інтересів.

Проблема формування комунікативної культури особистості є предметом ряду філософських, психологічних і педагогічних наук. Так, праці вчених присвячені розумінню окремих сторін професійно-педагогічної культури: методологічної (І. Ісаєв, В. Сластьонін та ін.), морально-етичної (Е. Гришин), комунікативної (В. Грехнєв, А. Мудрик, І. Тимченко). В останні роки у працях Н. Березіної, Л. Березницької, О. Вєтохова, Н. Волкової, В. Грехнєва, С. Ольховецького, М. Пентилюк, Л. Петровської, В. Полторацької та інших, досліджувались питання формування комунікативної культури особистості. Це, зокрема, дослідження акцент яких спрямований на комунікативну взаємодію, психологічні аспекти комунікативної підготовки студентів, педагогічні умови формування комунікативної культури та окремих комунікативних умінь і навичок.

Як свідчить аналіз теорії і практики досліджуваної проблеми, успішність діяльності майбутніх інженерів багато в чому визначається не лише набутими професійними знаннями, а й високим рівнем формування їх готовності до професійної комунікації в процесі фахової підготовки, рівнем сформованості комунікативної культури, оскільки названі вище соціальні, професійні та психологічні якості фахівця є взаємозалежними, взаємодоповнюючими її показниками.

Формування комунікативної культури майбутнього інженера є багатограним, тривалим і взаємообумовленим процесом, ефективна організація якого залежить від багатьох чинників: суб'єктивних (психологічні чинники різного роду, особистісні якості, певні вміння й навички спілкування) й об'єктивних (пов'язані з організацією навчально-виховного процесу в межах технічного навчального закладу, зумовлені розвитком загального освітнього простору тощо).

Аналізуючи підходи до формування готовності студентів до професійної комунікації як результату сформованості їх комунікативної культури, О. Каверіна визначає необхідність використання професійно-діяльнісного підходу, який спрямовує на зближення навчальної діяльності й майбутньої професії; культурологічного підходу, що базується на необхідності цілісного сприйняття культури й поєднує безліч предметних сфер; синергетичного підходу, в контексті якого інтеграція знань базується на відродженні природних, об'єктивно діючих зв'язків між елементами навчального матеріалу; проблемного підходу, який передбачає структурування змісту гуманітарного матеріалу та базується на принципах науковості й розвитку, що забезпечує розвивальний характер навчання (інтегративність мислення майбутніх інженерів); системний аналіз використовується для розкриття цілісності процесу формування комунікативної культури особистості студента [4].

З огляду на зазначене вище, актуальним є аналіз позааудиторної роботи у вищому технічному навчальному закладі як *чинника формування комунікативної культури студентів, адже особистісне та професійне становлення студента практично неможливе без включення його у систему позааудиторної діяльності.*

Метою позааудиторної роботи студентів є: розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування у студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; закріплення, збагачення і поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; формування світогляду студентів і їх світоглядної культури; формування інтересів студентів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту; виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей і нахилів; організація змістовного дозвілля студентів, культурного відпочинку та розваг; забезпечення всебічного виховання студентів, формування комунікативної культури студентів. Серед принципів позааудиторної роботи пріоритетними є: добровільна участь у ній студентів; суспільна спрямованість; ініціатива і

самодіяльність студентів; розвиток винахідливості, студентської технічної та художньої творчості; всебічна фізична підготовка; взаємодія різних форм і видів.

До основних форм позааудиторної роботи студентів належать виконання домашніх завдань, науково-дослідна робота, безпосередня участь у конференціях, змаганнях, іграх, педагогічна практика, участь у роботі гуртків, робота в літньому таборі відпочинку дітей, керівництво гуртком або секцією в школі, будинку творчості, організація змагань, диспутів, круглих столів, допомога соціальним службам, страхування в державних закладах тощо.

Практика діяльності сучасних вищих технічних навчальних закладів свідчить, що позааудиторна робота – це не лише засіб зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури, а й платформа формування відповідальності, оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти. Особистісне та професійне становлення студента практично неможливе без включення його у систему позааудиторної діяльності. Саме в ній відпрацьовуються різноманітні стратегії поведінки як на побутовому, так і на професійному рівнях.

Однією із особливостей формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів є така організація позааудиторної роботи, яка зумовлюється специфікою професійної підготовки майбутнього інженера, передбачає оволодіння не тільки спеціальними знаннями й уміннями з дисциплін професійного спрямування, а й оволодіння сукупністю професійних компетенцій та особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності.

Цілеспрямоване формування комунікативної культури у студентів вищих технічних навчальних закладів сприяє підвищенню якості їхньої професійної підготовки, формуванню активної громадянської і життєвої позиції, всебічному професійно-особистісному розвитку та самовдосконаленню.

Список використаних джерел:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : методичний посібник для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.

2. Гаврилюк О.О. Формування комунікативної культури студентів вищих педагогічних закладів засобами позааудиторної роботи / Гаврилюк О.О. // Творча

особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. / гол. ред. Гузій Н.В. [та ін.]. – К. : НПУ, 2001. – Вип. 5. – С. 115-160.

3. Каверіна О.Г. Професійна підготовка майбутніх інженерів у процесі формування професійної комунікації / О.Г. Каверіна, П.В. Стефаненко // Педагогічний процес : теорія і практика. Вип. 1. Серія «Педагогіка, психологія». – К. : ЕМКО, 2009. – С. 229-236.

4. Петриченко Л.О. Система позааудиторної роботи, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності [Електронний ресурс] / Петриченко Л.О. – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/gnvp/GNVP_51.pdf

Маргарит В.А.

студентка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ПОЗАКЛАСНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА РОБОТА У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Реформування освіти – застосування диференційованого, діяльнісного і культурологічного підходів, керівництво принципами гуманізму і природоподібності – все це сприяло розвитку позаурочної роботи. Проте слабе матеріальне забезпечення шкіл, їх низьке фінансування, тривала відсутність ремонту в приміщеннях і застаріле обладнання не дозволили цього напрямку стабільно розвиватися. Почали масово закриватися багато установ додаткової освіти: будинки розвитку талантів, клуби, секції та ін. Успішному реформуванню освіти не сприяла і політична обстановка в країні, а саме часта зміна уряду і міністрів освіти [1, с. 2]. Все це й зумовило невідкладні зміни у освіті взагалі, а позакласній, позаурочній та позашкільній зокрема.

При аналізі спеціальної та методичної літератури визначено три складові виховної діяльності:

– педагогічний вплив, спрямований на духовно-моральний розвиток особистості, який в Концепції духовно-морального розвитку і виховання особистості громадянина України визначається як «здійснювання в процесі соціалізації послідовного розширення і зміцнення ціннісно-сміслової сфери особистості, формування здатності людини оцінювати і

свідомо вибудовувати на основі традиційних моральних норм і морального ідеалу ставлення до себе, інших людей, суспільству, державі, Батьківщині, світу в цілому» [1, с. 8];

- педагогічна взаємодія, яка спрямована на організацію спільної діяльності з вирішення соціальних проблем, освоєння яких навчає соціальному досвіду, основних соціальних ролей, відповідних провідної діяльності даного віку, норм і правил суспільної поведінки;

- педагогічне сприяння взаємодія, спрямоване на створення умов для самовизначення і визначення життєвої позиції учнів. У сучасній виховній практиці досить успішно вирішуються завдання духовно-морального розвитку особистості учнів і набуття ними позитивного соціального досвіду. При цьому виховна практика створення умов для самовизначення учнів залишається незначною за своїм обсягом [2, с. 23].

На сучасному етапі розвитку освіти організація різних видів діяльності в школі здійснюється в рамках вимог НУШ.

У НУШ освітнє середовище описується різними компонентами, основним з яких є соціальний. В освітніх організаціях перед педагогами стоїть найважливіше завдання: сформувати позитивну, моральну і розвинену особистість. Духовно-моральне виховання школярів ґрунтується на прищепленні їм моральних, духовних та естетичних цінностей, що дозволяє розвинути у дітей етичну сферу свідомості, зорієнтувати їх в сучасному суспільстві, соціальному середовищі. Найбільш ефективно це завдання вирішується в рамках організації позаурочної діяльності, так як така діяльність спрямована на соціалізацію, виховання і всебічний розвиток учнів. Позаурочна діяльність дозволяє розширити освітній простір, створити умови для розвитку учнів, забезпечити підтримку і супровід дитини [4, с. 15].

Таким чином, грамотна організація позаурочної діяльності сприяє соціалізації та розвитку дітей, робить їх успішними. У зв'язку з цим в НУШ позаурочній діяльності приділено особливу увагу. Однак в українських школах позаурочна діяльність не є новим явищем. Розглядаючи розвиток позаурочної діяльності в Україні, можна виділити наступні її прояви: позакласна робота, позашкільна робота, позаурочна робота [4].

Позакласна робота як частина навчально-виховного процесу була спрямована на організацію дозвілля учнів, їх вільного часу і представляла собою заняття в школі, спрямовані перш за все на поглиблення отриманих учнями знань і вмінь, а також на розвиток їх

індивідуальних здібностей. Позашкільна робота здійснювалася спеціальними установами додаткової освіти поза школою. Це палаци і станції юних техніків, будинки техніки, профспілки великих підприємств, музичні школи, школи мистецтв, дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячі бібліотеки, клуби юних натуралістів тощо.

Позашкільна робота виконувала наступні основні функції: розкриття індивідуальних особливостей і здібностей учнів, їх пізнавальної активності, спонукання до різних видів діяльності і професійна орієнтація, організація вільного часу школярів [1, с. 10].

Позакласну і позашкільну роботу періоду до впровадження НУШ можна охарактеризувати як невід'ємну частину насамперед виховного процесу, оскільки особлива увага в школі приділялася саме виховній функції. Однак зміцнення і розвиток української школи збагатили виховну роботу новими формами і засобами виховання, новими ідеями і методами [4].

Незважаючи на це, до початку нового тисячоліття темпи розвитку освіти знову знизилися. Нова освітня реформа не була реалізована повною мірою через нестабільного стану економіки в країні, що не дозволило забезпечити процес реформування усіма необхідними матеріальними і фінансовими ресурсами. В результаті реалізації програми виховання з'явився новий термін «позаурочна (позанавчальна) робота», яка стала складовою частиною навчально-виховного процесу школи, основною з форм організації дозвілля і вільного часу школярів [3].

Вміння педагогів ефективно організовувати позаурочну діяльність формуються як в процесі роботи, так і через творчий підхід до реалізації своєї педагогічної діяльності, а також через систему додаткового і безперервної освіти. Слід зауважити, що в умовах реалізації НУШ система навчання педагогів також вимагає переосмислення, нових підходів до змісту та форм навчання. Сформувані в умовах НУШ у педагогів уміння ефективно організовувати позаурочну діяльність можливо або через їх навчання в рамках підвищення кваліфікації, або через систему додаткової освіти. Величезну роль відіграє супровід педагогів позаурочної діяльності в школі вже після їх навчання. Допомога і підтримка досвідчених колег сприяють не тільки швидкої адаптації молодих педагогів, а й розвитку їх професійної діяльності. Однією з найбільш ефективних форм супроводу педагогів є наставництво [12].

Результатом соціалізації, за визначеннями, які приведені в НУШ, є набутий соціальний досвід. Для придбання соціального досвіду, з точки зору соціальної педагогіки, необхідно створити правильні зовнішні умови в тій виховній організації (школа, дитячий сад і ін.), де відбувається процес соціалізації. Головну роль тут відіграє побут виховної організації уклад повсякденного життя людей. До побуту відносяться вже наявні в організації просторові, матеріальні, духовні і тимчасові умови для громадських видів занять її членів, а також норми і цінності поведінки і взаємин [1, с. 5]. Організація побуту освітнього закладу може створити загальні умови єдиного виховного простору в школі, куди будуть входити і позанавчальна діяльність, і навчальна діяльність на уроці, і елементи додаткової освіти в школі.

Аналіз літератури, присвяченої позанавчальній діяльності, яка має реалізовуватися у рамках НУШ, дозволяє виділити її основні принципи [4]:

- Принцип цілеспрямованості. Передбачає наявність чіткої, педагогічно значущою перспективи, чіткого формулювання мети, ідеологічну спрямованість.

- Принцип зв'язку позакласної та позашкільної роботи з життям, працею, практикою. Її здійснення має проходити під впливом сучасної дійсності, при активній участі в житті суспільства.

- Принцип розвитку активності і самодіяльності дітей в процесі виховання (розвиток творчих здібностей, активної позиції серед однолітків, самостійності).

- Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей (опора на провідні потреби будь-якого віку).

- Принцип структурування класного колективу. Нормальний хід життя класного колективу наявність складної структури, що складається з невеликих груп за інтересами і включення кожного з учнів хоча б в одну з них. Передбачає наявність організаційної культури класу.

- Принцип єдності вимогливості і поваги до особистості.

У колективах по інтересам учитель виступає як старший, більш обізнаний і досвідчений товариш, який зобов'язаний рахуватися з думкою та інтересами дітей, поважати самодіяльний характер їх об'єднань. Діти зобов'язані підкорятися правилам поведінки і встановленого розпорядку. Позанавчальна діяльність має найширші можливості для проведення таких справ, які дозволяють учню самореалізуватися, самоствердитися.

У сучасному суспільстві така діяльність може створити умови для більш успішної адаптації учня при входженні його в доросле життя. Тому так важливо сьогодні позначити нові підходи до організації позанавчальної діяльності на основі тих наукових даних, які вже є в багажі педагогічної науки; з урахуванням сучасних уявлень про вікові особливості сучасного учня. Звичайно, це не вирішить повністю проблеми організації позанавчальної діяльності в сучасній школі, зокрема у рамках НУШ [4].

Отже, важливим фактором є готовність педагогічного колективу, адміністрації школи в створенні цілісної системи виховання і навчання. Не можна вирішити ці проблеми і без створення ресурсної бази, що забезпечує реалізацію завдань позанавчальної діяльності (освітнє середовище, педагогічна підтримка та ін.). Можливо, включення в штат співробітників школи спеціальних людей, які будуть займатися виключно виховною роботою,

Список використаних джерел:

1. Вахмяніна О.М. Формування системи морально-естетичного виховання особистості / О.М. Вахмяніна // Виховна робота в школі. – № 6(79). – Червень. – 2011. – С. 2-10.
2. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П. Волкова. – К., 2007. – 235 с.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ipro.org.ua (дата звернення: 18.10.2019).
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N.M. Bibik. – Kyiv : Litera LTD, 2018. – 160 s.

Самофал А.О.

вихователь вищої категорії,

*КЗ Сумської обласної ради – Глухівський ліцей-інтернат
з посиленою військово-фізичною підготовкою*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Суспільство постійно розвивається, а розвиток суспільства стимулює його оновлення у всіх сферах, особливо у сфері освіти. Проаналізувавши діючу систему інтернатних закладів, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні існує декілька видів сучасних закладів інтернатного типу: гімназії-інтернати для обдарованих учнів, ліцеї-інтернати з посиленою військово-фізичною підготовкою, спортивні ліцеї-інтернати, мистецькі школи-інтернати та ін. Тому великого значення набуло постійне професійне зростання педагога для виховання підростаючого покоління засобами інноваційних технологій з використанням сучасних методів виховання.

Проблема методів виховання є однією з найбільш дискусійних тем як у теоретичному, так і в практичному плані. Тому не випадково їй присвячено багато досліджень. Нині вона потребує подальшої розробки і переосмислення відповідно до уточнених конкретних завдань сучасної освіти, які відображено у Концепції нової української школи.

Перш за все необхідно дати визначення поняттю «методи». За І.В. Зайченко, методи – це способи спільної діяльності педагога й дітей, спрямовані на вирішення завдань навчання і виховання [3, с. 217]. У дії метод передбачає поставлену мету, відповідну їй діяльність (систему дій), необхідні засоби, процес зміни об'єкта, досягнуту мету (результат застосування методу).

Вивчення психолого-педагогічної літератури з питань сутності методів показало, що існують різноманітні підходи. Найпрогресивнішим підходом є той, згідно з яким метод розглядається як багатовимірне, багатоякісне явище. Саме цей підхід, розроблений А.М. Алексюком, Ю.К. Бабанським, В.І. Бондарем, В.Ф. Паламарчуком, є найпродуктивнішим як для науковців, так і для практичних працівників. На думку І.Д. Бега, виховні методи потребують модернізації, тому що вони повинні увібрати в себе новітні дані психології особистості,

психології мотивації та емоцій, відкриття у сфері міжособистісного діалогу [2, с. 61].

З метою покращення результатів виховного процесу виникає необхідність у пошуку новітніх педагогічних способів і методів впливу на свідомість, поведінку та навчання вихованців. Основними інноваційними методами є ті, що пробуджують активність і самостійність дитини, вчать її висловлювати свої думки. Тобто активні та інтерактивні методи. Активні методи виховання – це методи, під час застосування яких вихованці та вихователь взаємодіють один з одним, і вихованці тут не пасивні слухачі, а активні учасники. Активні методи переважно акцентують увагу на демократичному стилі спілкування. Інтерактивні методи виховання – це методи, під час застосування яких вихованці та вихователь перебувають у режимі бесіди, діалогу між собою. На відміну від активних методів, інтерактивні методи орієнтовані на ширшу взаємодію вихованців не тільки з вихователем, а й одне з одним, на домінування активності вихованців у процесі виховання. Роль вихователя на інтерактивних заходах зводиться до скерування діяльності вихованців на досягнення цілей заходів.

Теоретичні засади дослідження складають праці вчених К.О. Баханова [3], А.М. Мартинця [4], Л.М. Півня [5], О.І. Пометун [6], Г.О. Сиротенко [8] та інших щодо сутності, технологічних умов і різновидів інтерактивного навчання і виховання.

Аналіз наукових джерел показав, що проблему використання інноваційних методів більш глибоко досліджено і описано в застосуванні до навчання. Оскільки навчання і виховання дуже тісно пов'язані в один навчально-виховний процес, то багато даних методів можливо використовувати у вихованні підростаючого покоління.

Незважаючи на численні дослідження різних аспектів сучасних інноваційних технологій, сьогодні недостатньо висвітлено особливості використання інноваційних методів виховання у роботі педагогів закладів інтернатного типу.

Мета статті – розкрити особливості застосування інноваційних методів виховання у сучасних освітніх закладах інтернатного типу для покращення професійної компетентності педагогів.

Слід зазначити, що класифікацій методів багато. Більшість наявних класифікацій поєднують різні аспекти та підходи до об'єднання їх у групи. Так, Н.Г. Суворова виокремлює такі форми групової роботи: «велике коло», «вертушка», «акваріум», «мозковий штурм», «дебати»

[9]. Л.М. Півень додає до названих «розігрування ситуацій», «коло ідей», «займи власну позицію» тощо [5]. Г.О. Сиротенко узагальнює існуючі форми, розподіливши їх на п'ять груп: кооперативне навчання, технологія роботи в парах або змінних групах («карусель», «діалог», «синтез думок», «навчаючи вчуся», «аналіз ситуацій», «ажурна пилка»); ігрові методи; дискусія («метод прес», «обери позицію», «ток-шоу»); метод проектів; тренінгові методи навчання («мінілекція», «групова дискусія», «ігрова ситуація», «метод кейсів», «мозкова атака») тощо [8]. Найбільш відомою упорядкованою та логічною є класифікація О.І. Пометун і Л.В. Пироженко, які виокремлюють інтерактивні методи залежно від мети та форм організації діяльності учнів [7].

Дослідження ефективності використання інтерактивних методів, аналіз методичної літератури дозволили визначити переваги інтерактивного виховання, які полягають у: зацікавленому ставленні дітей до нестандартної організації освітнього процесу, активізації мислительної та творчої діяльності, покращення показників запам'ятовування інформації, формування мотиваційної готовності до створення власних суджень, формування уміння бачити проблему, формулювати її, знаходити шляхи її розв'язку, розвиток навичок особистісної рефлексії.

За допомогою методів і вправ «Два – чотири – усі разом», «Карусель», «Акваріум», «Діалог», «Синтез думок», «Коло ідей» розвиваються навички спілкування, вміння дітей висловлюватися, критично мислити, переконувати, вести дискусію.

Використання методів і вправ «Броунівський рух», «Мозковий штурм», «Аналіз ситуацій», «Мозаїка», «Дерево рішень», «Мікрофон» підходить, щоб навчити школярів долати стереотипи, аналізувати матеріал, порівнювати та переконувати.

Доцільно застосовувати ситуативне моделювання: рольові ігри та інсценізації, драматичні замальовки, щоб забезпечити максимальну свободу інтелектуальної діяльності та формувати навички співпраці. Використання ігор (рольових, ділових та ін.) сприяє розвитку мовлення, прагненню самостійно знайти відповіді на сформульовані запитання. Ігри «Біологічна вікторина», «Математичне лото», «Істинне і хибне», «Суд над літературним героєм» є одним із найбільш дієвих способів залучити дітей до роботи, розвиваючи їхні пізнавальну й емоційно-особистісну сфери.

Вихователь сприятиме розвитку мислення вихованців та формуватиме навички публічного виступу і дискутування, використовуючи методи «Дебати», «Незакінчений ланцюжок», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Метод ПРЕС».

Для розвитку критичного мислення доцільно використовувати такі методи: діаграма (кола) Венна, кубик і ромашка Блума, РАФТ, асоціативний кущ, гронування, кластер, «Фішбоун» тощо.

Також можна запропонувати написання творчих есе, сенканів, критичних статей за першоджерелами тощо. Дані методи надають значної уваги формуванню здібностей викладання своїх думок на письмі, організації процесу мислення дитини.

Зрозуміло, що вибір методів для проведення певного виховного заходу залежить від його тематики, мети і завдань, вікових особливостей вихованців тощо. Вихователь кожен раз вирішує індивідуально, яку методику використовувати.

Заклади інтернатного типу є тими закладами, де пізнання світу відбувається більше за допомогою педагогів, а не батьків. Практичний досвід свідчить, що вихованці, до яких застосовувалися інноваційні методи і прийоми виховання, мають більшу схильність до аналізу власних вчинків, фактів, життєвих ситуацій, розвитку творчих даних, володіють прийомами самостійної роботи з інформацією й активно використовують їх, ставлять перед собою певні цілі й досягають їх. Ці діти найчастіше стають переможцями конкурсів, фестивалів, активно беруть участь у виховних заходах, дослідженнях, стають активними учасниками самоврядування.

Отже, потрібно і надалі вдосконалювати методику використання інноваційних технологій, впроваджуючи її в освітній процес закладів інтернатного типу.

Висновки. Урізноманітнення методів і прийомів виховної роботи, використання сучасних педагогічних технологій веде до покращення результатів виховної роботи, тому що має ефективний вплив на свідомість та поведінку вихованців. Сучасний світ швидко змінюється, змінюються і діти, тому ініціативні педагоги постійно знаходяться в пошуку інноваційних методів виховання, щоб достойно зустрічати виклики сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі : монографія / К.О. Баханов. – Запоріжжя : Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Бех І.Д. Психологічні джерела виховної майстерності / І.Д. Бех. – К. : Академвидав, 2009. – 248 с.
3. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навчальний посібник. – 2-е вид., переробл. і доп. / І.В. Зайченко. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – С. 456.
4. Мартинець А.М. Нові педагогічні технології: інтерактивне навчання / А.М. Мартинець // Відкритий урок. – 2003. – № 7–8. – С. 28–31.
5. Півень Л.М. Активізація пізнавальної діяльності школярів шляхом використання інтерактивних методів навчання / Л.М. Півень. – Миколаїв, 2003. – 36 с.
6. Пометун О. До питання досвіду впровадження інтерактивних технологій / О. Пометун // Антологія адаптованого досвіду. – Рівне, 2004. – С. 132–136.
7. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пирожено; за ред. О.І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г.О. Сиротенко. – Х. : Основа, 2003. – 80 с.
9. Суворова Н.Г. Интерактивное обучение: новые подходы / Н. Суворова // Учитель. – 2000. – № 1. – С. 25–27.

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Захарчук Н.О.

музичний керівник I категорії; керівник гуртка хореографії;

Камінчук М.В.

вихователь I категорії,

ДНЗ «Дзвіночок»

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ТА ЕСТЕТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДИТИНИ

*«Музика, уява, фантазія, казка, творчість –
така стежинка, йдучи якою дитина розвиває
свої духовні сили»*

В.О. Сухомлинський

Морально-етичні почуття – це емоційне ставлення особистості до поведінки людей і до своєї власної. Вони породжуються системами людських взаємин «батьки – діти», «індивід – колектив» тощо, та етичними нормами, які регулюють ці взаємини [3, с. 210].

Естетичні почуття – це почуття, які виникають і розвиваються під час сприймання і створення людиною прекрасного. Вони відіграють суттєву роль у формуванні її особистості. Проте естетичні почуття виникають не лише під час сприймання фізично прекрасного. Морально прекрасне також викликає естетичні почуття. Людину робить сильною віра батьків, традиція роду, пам'ять поколінь. Тому потреба у фіксації життєвих спостережень у пам'яті спонукала до створення певних стереотипів мовлення, досконалих художніх форм, фольклорних жанрів [3, с. 277].

Мета статті: ознайомлення з жанрами фольклору та його різноманіттям; з жанрами художньої літератури та робота з текстом; розвиток пам'яті, естетичного смаку, виразності художнього читання; залучення до участі у народних святах, що носять музичний, тематичний, зокрема календарно-обрядовий зміст; формування духовності, почуття патріотизму, гідності та культури [1].

Фольклор – джерело знань про дійсність, про людину і засіб формування найважливіших понять про добро і зло, пізнання рідної мови через кращі зразки народнопоетичної творчості. Саме завдяки усному побутуванню традиційний фольклор має значно багатшу палітру зображувальних засобів порівняно з літературою та іншими мистецтвами, пов'язаними зі словом.

До жанрів традиційного дитячого фольклору належать:

- колискові пісні, пестушки, утішки;
- заклички, пов'язані з явищами природи, тваринним і рослинним світом; календарна поезія, обрядові пісні;
- пісні-гри, ігри, жартівливі пісні, небилиці, скоромовки, лічилки, дражнилки, мирилки, загадки;
- народні казки.

Ці жанри повною мірою втілюються в різних видах мистецтв, а саме: літературне, музичне, театральнo-танцювальне [2, с. 20].

Музичне мистецтво – це світ прекрасних, світлих, добрих почуттів, на які у дитячих серцях відгукуються найчарівніші струни доброти, краси, людської гідності, патріотизму. Тому особливо придатним музичним матеріалом для їхнього спілкування з дітьми може стати традиційний дитячий музичний фольклор. Увесь він є ігровим, а, як відомо, гра для дітей – це життя та основа всебічного розвитку дитини.

Серед розмаїття жанрів традиційного дитячого фольклору музичним керівникам, вихователям та батькам для цікавого і змістовного дозвілля з дітьми стануть у пригоді складові гри у гурті: скоромовки, лічилки, заклички, пісні-небилиці, дражнилки, мирилки.

«Ви можете дізнатися про людину більше, якщо пограєте з нею годину, ніж коли поговорите рік» – вважав давньогрецький філософ Платон А. традиційна народна гра надає чимало простору для пізнання навколишнього світу й себе в ньому, для творчості і винахідництва, забезпечуючи цим внутрішню динаміку дитячої субкультури.

Дитячі музичні ігри – це невеликі музично – поетичні твори. У їхній основі лежить розкриття різних життєвих ситуацій засобами рухових елементів. Серед традиційних народних дитячих ігор особливо багато рухливих, пов'язаних зі змаганнями.

Дитячі музичні ігри супроводжують музично – поетичні вставки, які мають своє призначення – попереджують про початок гри, бо про певний її етап, коментують події тощо.

Передирки, дражнили – це вокальні змагання жартівливого змісту. Як і більшість жанрів дитячого музичного фольклору, вони перейшли з обрядового фольклору. Кожна з груп-учасників гри намагається показати себе з найкращого боку.

Пісні – небилиці відіграють свою важливу роль в музично – естетичному вихованні дітей. Ситуації в цих піснях комічні, зумисно відхилені від норм, а тому завжди викликають в дітей веселий настрій та естетичну насолоду [6].

Чи не найпершими дитячими народними іграми були веснянки. Ці стародавні пісні поєднували в собі музику, театр, танець [4, с. 4].

Завдання сучасних педагогів і батьків – повернути дітей у багатобарвний світ гри і фантазії, творчої уяви, зацікавити їх «живим» і захопливим спілкуванням у грі, адже життя сучасних дітей має бути не лише інформаційно-насиченим, а й різносторонньо цікавим [5, с. 27]. Проведення народних ігор під час занять та розваг розвиває у дітей знання про танцювальне, пісенне, театральне мистецтво; формуємо зацікавленість до побуту народу; сприяємо виникненню у дітей позитивних емоцій, гарного настрою та збагачуємо духовно [1, с. 128].

Неоціненна користь використання народних казок сприяє вихованню у дітей морально-етичних принципів, естетичних почуттів, розвиває можливість самовираження через виконання різних ролей. Під час проведення занять (художньої літератури, розвитку мовлення, народознавства, музичних) педагог має зацікавити та викликати бажання до висловлювань вражень від почутих творів мистецтв [1, с. 81]. Засоби і методи, які використовуються на заняттях традиційні, а саме: розповіді вихователя, показ народних іграшок, використання виробів народних майстрів і творів художньої літератури, предметів побуту. Художні твори виявляють у дітей творчість, здатність розвивати пам'ять та логічне мислення [3, с. 280].

Музика, яку містить казка, нескінченно збагачує її, забарвлює в найяскравіші тони. «Казка – це те золото, що блищить вогником у дитячих очах... Де не вистачає слів – говорить музика» – вважав видатний казкар Ганс Крістіан Андерсен. Згадаймо улюблені всіма пісеньки Колобка, Лисички, Кози-Дерези, Котика, Півника. Їхні музичні прочитання вийшли з-під пера видатних композиторів – М. Лисенка, К. Стеценка, Ю. Шевченка. Нерозривний зв'язок професійної композиторської та народної творчості характерний для всіх етапів розвитку музичної культури. Протягом багатьох десятиліть відбувається

процес інтенсивного і всебічного звернення композиторів до фольклору. Це відбивається на змістовно образній спрямованості їхньої творчості, комплексі виражальних засобів [6].

Заслугують на увагу народні пісні, перекладені з дорослого фольклору. Вони улюблені всіма, легкі для дитячого виконання, приємні та мелодійні. Народні пісні, як і весь фольклор загалом, мають велику естетичну, пізнавальну та виховну цінність. В них виявлено соціальні мотиви; зображена природа; вони відзначаються художньою довершеністю, влучністю епітетів і метафор, дотепністю. «Хто спів черпає із джерел народу, вклоняється їм серцем і чолом, – той сам стає від роду і до роду народним невичерпним джерелом» Олександр Богачук.

Отже, безцінна скарбниця матеріальних і духовних цінностей українського народу нагромаджувалася впродовж багатьох століть. Барвіста палітра народного прикладного мистецтва розкривається перед дошкільнятами і дає високий результат при проведенні фольклорних дитячих свят. Тут найбільш повно і яскраво пропагуються серед її учасників народні пісні, ігри, розваги. Застосування саме цього матеріалу у роботі з малюками дає змогу активізувати творчі здібності дітей, вводити в світ музики, щоб відчути і пережити її чуттєво.

Список використаних джерел:

1. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В. Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 144 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / Спецвипуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу» К., 2012. – 63 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академвидав», 2006. – 456 с. (Альма-матер).
4. Щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи «Музичний керівник» / № 4(27), квітень 2013 р. – 64 с.
5. Щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи «Музичний керівник» / № 8(31), серпень 2013 р. – 64 с.
6. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Практикум / Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2003. – 206 с.

Калугіна Ю.В.

аспірант,

Науковий керівник: Ляпунова В.А.

доктор педагогічних наук, доцент,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У наш час усі звикли що поняття «економіка», «фінанси» і «дитина» є далекими одне від одного. Але якщо розглядати економіку як сферу «правильного» використання домашнього господарства за метою, можна в доступній формі пояснити дітям основні елементарні знання з цієї галузі. Так під час освітнього процесу, діти в першу чергу повинні не тільки поповнювати свій словниковий запас базовими термінами, але й формувати первинний економічний досвід в процесі власної діяльності. Вже з молодшого віку діти починають бачити приклад використання фінансів в родині та навколишньому середовищі.

Базовий компонент дошкільної освіти, освітня лінія «Дитина в світі культури», наголошує на тому, що дитина має усвідомлювати, що довколишній предметний світ – рукотворний, створений для задоволення потреб людини та завдяки людській праці, мати елементарні знання про виробництво різних предметів ужитку, технічних приладів та знарядь, засобів пересування та зв'язку; виявляти ціннісне ставлення до результатів людської праці, розуміти її необхідність і мотивацію, зв'язок із життєвими потребами, станом здоров'я, знати про професійну зайнятість батьків, найближчих родичів; багатоманітність професій у різних сферах діяльності людини, називати найпоширеніші; розуміти відмінність між власною діяльністю і виробничою діяльністю дорослої людини; мати уявлення про заощадливе ведення домашнього господарства, вміти ощадливо ставитися до речей, грошей; розрізняти соціальні ролі «покупець», «продавець», поняття «товар», «гроші», «заощадливий», «недбайливий»; використовує різні предмети за призначенням, дбайливо до них ставиться, дотримується умов догляду і зберігання; застосовувати

елементарні економічні поняття; ощадливо ставитися до речей, грошових коштів [1].

Так керуючись наказом МОН України від 22.01.2016 № 46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку» та розуміючи важливість формування у дітей дошкільного віку первинного економічного досвіду, що стане основою економічного виховання особистості у процесі їх подальшої економічної соціалізації, у закладах дошкільної освіти активно впроваджується міжнародна програма соціальної та фінансової освіти «Афлатот» у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Проблема формування економічної компетентності в закладах дошкільної освіти є досить актуальною з недостатньо розробленими теоретичними і практичними аспектами. У наш час навколишній соціум потребує зниження вікових рамок для початку економічного виховання та закладання базових знань для подальшої економічної освіти.

Питанням формування первинних економічних знань дітей дошкільного віку та визначення змісту економічної освіти в дошкільному закладі присвячено праці Л. Галкіної, О. Дибіної, Є. Курак, А. Смоленцевої, Г. Шатової та ін. Зауважимо, що науково обґрунтовані закономірності, зміст, форми та методи формування економічних знань у старших дошкільників найбільш змістовно описано Л. Галкіною. У своєму дослідженні автор розкриває умови, які забезпечують успішне засвоєння елементарних економічних знань, такі як:

- системно-діяльнісний підхід;
- побудова педагогічного процесу на основі спеціально розробленої системи, яка поєднує мету, зміст, форми та методи навчання на засадах взаємодії за типом педагог – дитина – батьки;
- створення економічної предметно-просторової розвивальної середовища;
- технологія навчання дітей елементарним економічним знанням на етапах (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-ігровий).

Найбільш важливим завданням економічної освіти автор підкреслює формування моральних якостей дитини, як-от: працездатність, відповідальність, практичність, доброзичливість, дбайливість, економність, діловитість, поважне ставлення до людей праці [3, с. 31].

У психолого-педагогічній науці різноманітні аспекти проблеми економічного виховання дітей розглядалися у дослідженнях В. Грошева, М. Ібрагімової (вивчення окремих економічних понять побутово-

господарської діяльності); А. Богуш, Н. Гавриш (розробка найоптимальніших форм і методів навчання дошкільників); Р. Жадан, Г. Григоренко (формування економічної грамотності в дітей дошкільного віку, підготовка педагогів дошкільного закладу до економічного виховання дітей).

Як стверджує А. Шатова, мета економічного виховання дошкільників – сформувати їхнє правильне ставлення до того, що зробили та роблять для них дорослі, виховати повагу до людської праці, завдяки якій створено предметний світ, що поліпшує наше життя. Економічне виховання слід розуміти як процес взаємодії дорослого і дитини, спрямований на засвоєння доступних віку елементарних економічних понять, формування моральних почуттів і морально-економічних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності, розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування навичок соціально-економічної поведінки.

С. Іванчук зазначає, що система виховних впливів щодо економічного виховання має бути зорієнтована на сучасні вимоги, актуальний рівень майбутнього (проектованого) розвитку економіки, ураховувати (проектовані або майбутні) потреби особистості в суспільстві [3, с. 31].

Автор наголошує, що економічне виховання дітей дошкільного віку включає три взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти. А саме: когнітивний, моральний, діяльнісний. Перший із них зорієнтовано на забезпечення дітей елементарними економічними знаннями та усвідомлення їхньої цінності. Моральний компонент передбачає формування ціннісних уявлень про працю, природу, родину, внутрішніх мотивів до дії, переконань, розвиток моральних якостей (працелюбність, відповідальність тощо). У свою чергу, діяльнісний компонент економічного виховання базується на набутті досвіду моральної поведінки, дотримання морально-етичних норм та правил, прояв моральних якостей у поведінці [3, с. 31].

Дудник Н.А. розглядає формування економічної компетенції дошкільників як психолого-педагогічну проблему [2]. Вона зазначає, що у дітей дошкільного віку завдяки вивченню основ економіки розвиваються такі уміння та навички: розвивається економічне мислення; краще засвоюються економічні поняття (потреби, природні ресурси, товари тощо); набуваються елементарні навички, що необхідні для існування в сучасному світі; створюються основи для подальшого

глибокого вивчення економіки у школі; формуються мотиви до пізнання економічних знань [2, с. 106]. При цьому автор зазначає, що в таких умовах у дітей дошкільного віку «збагачується дитячий словник, починають розвиватися почуття власної гідності, вміння чесно змагатися і не боятися програвати, прагнення доводити розпочате до кінця, здоровий інтерес до грошей» [2].

Науковець переконує в тому, що завдяки введенню в життя дітей дошкільного віку елементів економічних відомостей, у них закладаються передумови економічного мислення [2, с. 107]. Внаслідок чого, у дітей цього віку починають проявлятися елементи дедуктивного мислення, а також мова виступає у ролі регулятора поведінки та діяльності дітей. У результаті діти старшого дошкільного віку (5-6 років) мають змогу розуміти такі поняття, як «ціна», «гроші», «сімейний бюджет» (при цьому розрізняючи дохід та витрати), та інші, що є основою у формуванні економічної компетентності дошкільнят [2, с. 107].

В цю чергу Курак Е.А. наголошує, що одним з визначних факторів формування економічної компетенції є взаємодія з сім'єю, де проходить економічна соціалізація дитини. Даний процес ґрунтується на наявному сімейному досвіді: «Повсякденний облік сімейних витрат і доходів, правильне використання дорослими кожної копійки, дбайливе ставлення батьків до продуктів харчування та речей демонструють дитині повагу до праці, людей праці; формують дбайливе ставлення до всього, що створено людиною; вчать дитину раціональної організації праці» [4].

Таким чином, проблема свідомого залучення дітей до економічного простору в умовах сучасного розвитку освіти є вкрай важливим напрямком педагогіки. Актуальність і необхідність неї очевидна. І існує необхідність впровадження економічної освіти саме з дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богінч О.Л., Гавриш Н.В., Долинка О.П., Ільченко Т.С., Поніманська Т.О., Піроженко Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Дудник Н.А. Формування економічної компетенції дошкільників як психолого-педагогічна проблема / Н.А. Дудник // 36. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [гол. ред. Мартинюк М.Т.] – Умань : ПП Жовтий О.О., 2014. – Ч. 3. – С. 103–109.

3. Іванчук С.А. Проблема економічного виховання в теорії дошкільної педагогіки / С.А. Іванчук, Н.С. Бонзарєва. // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 30–34.

4. Курак Е.А. Экономическое воспитание дошкольников : примерная программа, перспективное планирование, конспекты занятий / Е.А. Курак. – М. : ТЦ Сфера, 2002. – 80 с.

Нерух Т.О.

магістр;

Тесленко Т.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасні темпи розвитку науки і техніки, збільшення обсягів наукових знань потребують модернізації освітньої сфери. Стає необхідним переглянути зміст, форми, методи та прийоми навчання, оскільки динамічний соціальний прогрес, стан науки та суспільства, збільшення об'єму нової інформації скорочують долю знань, які людина одержує під час навчання, по відношенню до інформації, яка необхідна їй для повноцінної діяльності у мінливому суспільстві. Здобуваючи освіту у закладах вищої освіти майбутні вчителі початкової школи мають усвідомити, що вони закладають фундамент для розвитку творчої, ініціативної, конкурентоспроможної та мобільної особистості демократичного суспільства [4]. Виховати учня з такими якостями може лише вчитель, який сам є творчим, ініціативним, мобільним та спроможним критично мислити.

У статті подається аналіз розвитку критичного мислення відповідно до вимог сьогодення та актуальних потреб Нової української школи. Описані можливості ефективного впровадження у початковій школі за умови якісної підготовки майбутніх вчителів. Подані вимоги до професійної підготовки випускника закладу вищої освіти та сформовано

рівні та критерії готовності майбутніх вчителів. Проаналізовано готовність майбутніх учителів до використання стратегій розвитку критичного мислення у професійній діяльності. Виокремлено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку критичного мислення у навчальній діяльності.

Технологія формування та розвитку критичного мислення – система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей.

Критичне мислення є досить складним процесом творчої переробки інформації, пов'язаної з її усвідомленням, переосмисленням такої діяльності.

Освітня технологія розвитку критичного мислення в процесі навчання дитини – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань [3].

Категорія «критичне мислення» у психолого-педагогічній літературі досліджувалась у роботах як зарубіжних, так і вітчизняних науковців: Дж. Брунера, Л. Виготського, Д. Дьюї, Д. Клустера, А. Кроуфорда, М. Ліпмана, Д. Макінстера, С. Метьюз, Р. Пауля, Ж. Піаже, Л. Халперна та інших.

Останнім часом з'явилося чимало праць українських учених з проблеми формування критичного мислення учнів та студентської молоді. Дослідженню цього питання приділяють значну увагу Т. Воропай, Д. Десятов, О. Марченко, О. Пометун, Л. Терлецька, С. Терно, О. Тягло.

Ця технологія допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших. При запровадженні цієї технології знання засвоюються набагато краще, адже інтерактивні методики розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення.

Критичне мислення – мислення самостійне. Учні повинні мати достатньо свободи, щоб мислити і самостійно вирішувати найскладніші питання. Мислити критично можна в будь-якому віці [1]. Навіть у першокласників накопичено для цього достатньо життєвого досвіду та знань. Навіть малюки здатні думати критично і самостійно. Саме завдяки критичному мисленню традиційний процес пізнання знаходить

індивідуальність і стає свідомим, безперервним та продуктивним. Критичне мислення є важливим засобом зміни ментальності громадян, необхідного під час розвитку демократичного суспільства. Критично мислити учнів навчають під час вивчення предметів природничого, математичного та гуманітарного циклів [2]. Вища освіта з визначеними тенденціями її розвитку ставить нові вимоги до професійної підготовки випускника закладу вищої освіти та його особистісних якостей. У числі найважливіших – глибокі професійні знання і вміння, здатність до їх гнучкого застосування, ініціативність, комунікабельність, творча активність, готовність до безперервного саморозвитку. Професійно орієнтоване навчання передбачає професійну спрямованість не лише змісту навчальних матеріалів, але і діяльності, що містить прийоми й операції, які формують професійні вміння.

Отже, важливим є у процесі профільної підготовки вчителів початкової школи зосередитись на розвитку умінь забезпечувати освітні, виховні та розвивальні потреби школярів, стимулювати їхню самостійну діяльність, спонукати до рефлексії. Вчитель початкової школи повинен знати та уміти застосовувати стратегії формування критичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Вукіна Н.В. Критичне мислення : як цього навчати / Н.В. Вукіна, Н.П. Дементієвська. – Х.: «Основа», 2007. – 108 с.
2. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; [наук. ред., передм. О.І. Пометун]. – К. : Плеяда, 2006. – 220 с.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / За ред. О.І. Пометун. – К.І.А.С.К., 2003. – 192 с.
4. Формування критичного мислення на уроках мови : монографія / В.Ф. Дороз, Л.Я. Романова, О.Б. Ярова, В.А. Нищета, Г.А. Удовиченко; передмова К.О. Баханова [за заг. ред. В.Ф. Дороз]. – К.: «Освіта України», 2008. – 336 с.
5. Ярош Г.О., Седова Н.М. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. – Х.: Основа, 2005. – 240 с.

Павленко Т.М.

магістрант,

Науковий керівник: Тесленко Т.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність проблеми дослідження. Освіта України, на сьогодні, ставить безліч запитань щодо змісту й організації навчання. Оскільки суспільство потребує якісно нових характеристик освітніх систем, направлених на розвиток умінь і навичок самостійної діяльності, необхідних для постійної освіти та самоосвіти, конструктивного мислення, умінь і навичок ефективної взаємодії та комунікації, формування позитивного ставлення до себе й навколишнього світу. Класно-урочна система навчання, на жаль, не спроможна забезпечити реалізацію цих завдань. Натомість особистісно орієнтовані технології, зокрема, проектна, у гармонійному поєднанні з класно-урочною здатна продемонструвати позитивні результати. Цілком закономірно, що проектні технології, заборонені на теренах колишнього Радянського Союзу ще в 1931 р., відроджуються в освітянській практиці України досить повільно, адже саме вони висувають високі вимоги до особистості педагога, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний рівень дитини в процесі навчання. На сучасному етапі розвитку освіти не тільки визначаються тенденції до розвитку освітнього процесу, а й віддається перевага оновленню виховного процесу, який має бути соціальним і особистісним одночасно. Визначною рисою сучасності стає формування професійної педагогічної культури, часткою якої є проектна культура викладача як організатора та ініціатора проектно-технологічної діяльності.

Педагогічне проектування відображено в різних теоретичних моделях і відрізняється різноманітністю підходів до його вивчення, різними понятійними апаратом, аспектами самого проектування. Ряд авторів Є. Алісов, В. Безрукова, В. Бордовська, В. Давидов, О. Заїр-Бек, І. Зязюн,

О. Коберник, В. Монахов, Г. Муравйова, Т. Подобєдова, В. Радіонов, В. Стрельников, Я. Фруктова досліджують педагогічне проектування в загальноосвітньому закладі та проектування й моделювання навчання у вищій школі, підготовку викладачів до педагогічного проектування.

О. Кравець, М. Люшин, Т. Подобєдова, О. Солом'яний, Т. Ткач, А. Ткачук, А. Цимбалару, Т. Шиян розкривають дефініції «проект», «проектування», «проектна діяльність», «педагогічне проектування». За Г. Муравйовою, проектування – це: перетворення природних явищ у штучні предмети і процеси, що задовольняють людські потреби; створення уявлення про об'єкт, що ще не існує; вибір способу дій, підготовчі дії; компонент життєдіяльності людини, що дозволяє їй раціонально будувати своє життя і виконувати різноманітні види необхідної діяльності; ставлення людини до дійсності, прагнення до комфортного існування [2].

Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують впродовж визначеного відрізка часу [1].

Застосування проектної технології вимагає від педагога використання сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Таким чином, суть проектної технології – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань.

Виконання проектів – процес творчий, а самоосвіта в значній мірі наближає студентів до творчості. Отже, проектна діяльність стимулює процес самоосвіти, натомість самоосвіта стимулює творчість.

Формування у майбутніх учителів початкової школи досвіду проектної діяльності здійснюється за двома основними напрямками:

- 1) включення методу проектів у процес вивчення різних дисциплін, передбачених навчальним планом;
- 2) введенням у навчальний план підготовки курсу з технології проектування в початковій школі.

Доцільність останнього зумовлена необхідністю навчити майбутній педагог не лише проектувати, а й здійснювати управління розробкою проектів у школі.

Для ефективного застосування проектних технологій у підготовці майбутніх вчителів початкових класів слід дотримуватися наступних педагогічних умов:

1) значущість в дослідницькому і творчому плані проблеми та її усвідомлення учасниками навчально-виховного процесу (студенти повинні усвідомлювати теоретичну і практичну значущість завдань для їх професійного зростання);

2) професійна спрямованість та реальність виконання запропонованих завдань (проекти мають бути пов'язані з майбутньою професійною діяльністю і мати практичне значення);

3) структуризація змістової частини проекту (чітке планування етапів виконання проекту);

4) самостійність студентів у виконанні проектів (важливо чітко встановити обсяг і зміст самостійної роботи кожного учасника проекту);

5) використання дослідницьких методів;

6) суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників навчально-виховного процесу;

7) ресурсно-диференційований підхід до використання проектних методик, що передбачає урахування можливостей викладача та рівня підготовленості й індивідуальних особливостей студентів;

8) адекватність системи контролю за виконанням проекту відповідно до складності завдань (форми та методи контролю повинні бути методично обгрунтованими).

Основною метою взаємодії викладача і студентів на етапах створення проекту є формування у майбутніх викладачів спрямованості на самостійну продуктивну діяльність, самоосвіту та самовдосконалення, а як наслідок – формування професійної компетентності, активної життєвої позиції, здатності до створення та упровадження інновацій у майбутній професійній діяльності.

Отже, проекти як співтворчість дозволяють сформувати комфортні взаєностосунки в колективі, взаєностосунки між вчителем і учнями, розкрити різноманітні здібності їх учасників і дають можливість бути успішними і в житті, і в професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Матяш Н.В. Подготовка будущих учителей технологии к обучению школьников проектной деятельности / Н.В. Матяш, Н.З. Семенова. – Брянск, 2000. – 256 с.

2. Муравьева Г.Е. Педагогическое проектирование в деятельности школьного учителя : учеб.-метод. пособ. [для начинающих учителей] / Е.В. Куренная, Е.А. Дубова, Г.Е. Муравьева. – Шуя, 2011. – 190 с.

3. Педагогічні технології: наука – практиці / О.І. Кульчицька, С.О. Сисоєва, Я.В. Цехмістер; За ред. С.О. Сисоєвої. – Вип. 1. – К. : ВШОЛ, 2002. – 280 с.

Перхулин С.Р.

студент,

Науковий керівник: Рудницька-Юрійчук І.Р.

асистент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ГЕНДЕРНІ ОРІЄНТИРИ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Важливим аспектом у контексті формування гендерної рівності є впровадження новітніх гендерно-освітніх технологій у дошкільну ланку освіти. На нашу думку такі заходи повинні бути спрямовані підтримку індивідуального розвитку дітей та їх творчого самоздійснення у різних сферах життєдіяльності, що можливо за підтримки національної освітньої системи України.

Багато науковців, педагогів-практиків розглядають проблему використання гендерного підходу у системі сучасного розвитку, формування та соціалізації особистості (А. Богуш, С. Гончаренко, В. Котирло, О. Кононко, В. Кузьменко, Т. Поніманська, О. Сухомлинська, С. Тищенко та ін.).

Перспективи входження України в європейський гуманітарний простір стають причиною підвищення уваги до рівня людського розвитку як передумови розвитку держави. Основоположною, ключовою в індивідуальному розвитку людини є гендерна компетенція, адже розуміння важливості участі в соціально-економічному, культурному, політичному житті, справжня здатність людини збільшити свій вклад у розбудову демократичного суспільства можливе за умови гендерної рівності, рівних прав і можливостей статей у отриманні освіти, вдосконаленні індивідуальних здібностей та умінь.

На нинішній день можна засвідчити недостатню ефективність виконання своїх гендерно-просвітницьких функцій освітньою системою, брак уваги зі сторони педагогічних працівників та психологів, на всіх рівнях освіти. Сучасний педагог кожного дня стає перед вибором гендерної ідентичної – традиційної, орієнтованої на чітке розділення ролей та егалітарної (від франц. – рівність), що спрямована на розвиток особистісних звершень дитини чи дорослого без врахування статевої належності.

Реалізація гендерного підходу у ДНЗ передбачає створення творчо-розвивального середовища, в якому з'єднується впроваджена та соціальна місія егалітарної взаємодії дівчат та хлопчиків через подужання тенденції до дискримінації у між-статевих контактах, розвиток різних біологічно, проте соціально рівноцінних особливостей. Така взаємодія статей розвиває у дітей здатність бачити в «іншій» особистості людину з іншим світоглядом, культурою, почуттями і поважати їх. Досягнення повноцінного розвитку неможливе без розуміння та прийняття принципу андрогінії, як гармонійного прояву традиційних фемінних і маскуліnnих рис, в залежності від ситуації та особистісних здібностей і можливостей дитини. Все згадане є показниками гендерного підходу і становлять зміст егалітарної соціалізації дитини.

Базовий для освітньої галузі Закон України «Про освіту», який опирається на Конституцію України, говорить про забезпечення гендерної рівності. Важливість Закону України «Про дошкільну освіту» в контексті гендерного підходу зумовлена особливостями даного вікового періоду, у якому зароджується основа оптимістичного світобачення; закладаються уявлення дитини про себе як представника певної статі; засвоюються моральні правила і норми, розвивається довільна поведінка, а також створюються сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації [1, с. 14].

Основними завданнями законодавства України про дошкільну освіту є: забезпечення права дитини на доступне і безкоштовне здобуття дошкільної освіти; визначення змісту дошкільної освіти; визначення органів управління дошкільною освітою та їх повноважень; забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку системи дошкільної освіти; визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу тощо (Стаття 2, розділ 1).

Завданнями дошкільної освіти є: розвиток особистості дитини, її творчих здібностей, здобуття нею соціального досвіду; збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини; виховання у дітей любові до України, держави та рідної мови, національних цінностей українського народу, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї; виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту (Стаття 7).

Зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, наголошується, що дошкільна освіта у межах базового компонента здійснюється за Державною базовою програмою та навчально-методичними посібниками, затвердженими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки.

Метою всіх освітніх реформ в Україні відповідно до європейських стандартів якості освіти є формування успішної особистості, відкритої суспільству, здатної до гнучкої поведінки та самостійного прийняття рішень. Слід зазначити, що законодавство, яке регулює сферу освіти, є гендерно-нейтральним, без виокремлення окремо гендерно-визначених категорій.

Згідно всіх чинних нормативних й програмно-методичних документів, у дошкільній освіті проголошено пріоритет компетентнісного підходу, упровадження в практику особистісно орієнтованих педагогічних технологій, досягнення основного освітнього результату – сформованої життєвої компетентності дошкільників, частиною якої є гендерна компетентність.

Мета освіти закладена у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Закону України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, орієнтована на пріоритет особистісної орієнтації в освіті. Стратегія побудови Базового компонента дошкільної освіти в Україні, Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» як нормативно-правової бази відповідає Міжнародній конвенції про права дитини і спрямована на реалізацію положень Закону України «Про освіту», Державних національних програм «Освіта» та «Діти України».

Проведений дослідниками Кінеджі О.М., Говорун Т.В., Міщенко О.О. гендерний аналіз Базового компоненту дошкільної освіти засвідчив, що гендерно-нейтральний виклад мови характерний змістовим лініям «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам». Водночас, виявлені гендерні індикатори як егалітарного, так і стереотипного, статево-диференційованого підходу у трьох змістових ліній «Родина», «Інші люди», «Людство», де присутні дискримінаційні елементи диференційованого, обмежувального підходу до виховання дитини залежно від її статі [2, с. 224-228].

Наразі доцільним буде впровадження гендерної термінології у зміст програмних документів; дотримання гендерної симетрії мови у

програмних документах; відповідно до принципів гендерної рівності та вимог часу доповнення та уточнення потребує низка, виділених дослідниками Кінеджі О.М., Говорун Т.В., Міщенко О.О., положень змістових ліній БКДО [5, с. 43].

У даний момент, як справедливо зазначає О. Кононко, актуальним є формування «педагога-новатора як людини прогресивної, яка добре орієнтується у пріоритетах сучасності, відчуває нові життєві тенденції, може відійти від шаблонів, якій тісно в жорстких рамках приписів і регламентованих вимог» [3, с. 4-7]. Мова йде про якісну підготовку висококваліфікованих вихователів, оскільки саме від них залежить розкриття індивідуальності і талантів кожної дитини, незалежно від її статі. На думку В. Кузьменко, «в індивідуалізованій моделі дошкільної освіти змістове наповнення навчально-виховного процесу має бути варіативним, багаторівневим та багатоскладовим» [4, с. 154].

Гуманістичні концепції сучасної освіти визначають необхідність невинної уваги, турботи, поваги, любові до кожної дитини як індивідуальності, вмінні вихователя бачити в кожному вихованці неповторність і забезпечувати умови для її виховання. Саме тому державні стандарти дошкільної освіти побудовані на таких принципах які забезпечують рівні можливості хлопчиків і дівчат, бо орієнтовані на кожну дитину як на індивідуальність.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (державний освітній стандарт) // Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: наук. метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. С. 203-244.
3. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч. метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 208 с.
4. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : Монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. 354 с.
5. Кікнежді О.М., Говорун Т.В., Міщенко О.О. Гендерне виховання дошкільнят : Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 192 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Василиків І.Б.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

До особливостей організації навчального процесу у вищій школі окремих країн світу (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Іспанія, Нідерланди, Японія) після перебудови вищої освіти у 90-х рр. XX ст. і прийняття Болонської декларації перевага надається **модульній системі навчання** з цілої низки причин, головними з яких є можливість легкої актуалізації та комбінування тематики програм.

Особлива увага в змісті професійно спрямованих дисциплін, що викладаються майбутнім фахівцям у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу, приділяється отриманню базових знань, умінь і навичок з інформаційних технологій, формуванню вмінь розв'язувати на комп'ютері професійні проблеми, пошуку потрібної інформації в мережі Інтернет, застосуванню інформаційних технологій у професійній діяльності [4]. Аналізуючи досвід підготовки фахівців у Великій Британії на основі мультимедійного підходу до професійної освіти (Великий Відкритий університет Великої Британії), слід відмітити широке використання телеконференцій, мережі Інтернет, комп'ютерних програм, телевізійної трансляції та аудіо- й відеозаписів [3]. Отже, динамізм глобальних змін у світі з його яскраво вираженою інформатизацією загострює проблему використання сучасних технологій у комунікативно зорієнтованій підготовці майбутнього вчителя початкових класів нашої держави. Оволодіння студентами основами інформаційних технологій і методикою їх використання забезпечує індивідуальний підхід, що сприяє вираженій мотивації до конструювання нових моделей навчальної діяльності.

Вивчаючи досвід такої зарубіжної країни, як Словаччина, можемо виявити, що у державній програмі освіти для початкових шкіл визначено якими ключовими компетенціями має володіти випускник початкової школи на належному рівні:

- 1) знає та застосовує ефективні методи навчання;
- 2) здатен виражатися у письмовій та усній формі, рідною мовою, державною мовою;
- 3) розуміє найбільш базовий синтаксис англійської мови і зможе його використати;
- 4) використовує математичне мислення для вирішення практичних завдань у повсякденних ситуаціях;
- 5) вміє користуватися вибраними інформаційними та комунікаційними технологіями під час навчання;
- 6) знає ризики, пов'язані з використанням Інтернету та засобів масової інформації;
- 7) отримав основи застосування критичного мислення при роботі з інформацією;
- 8) може самостійно застосовувати придбані природничі та соціальні науки для турботи про себе та інших людей;
- 9) здатен розпізнати проблему в школі та в своєму безпосередній оточенні та виявити причини і може запропонувати рішення її відповідно своїх знань та досвіду;
- 10) порівнює себе з іншими, відкритий до спілкування та співпраці;
- 11) поводить себе культурно, відповідно обставинам та ситуаціям;
- 12) має зв'язок з культурно-історичною спадщиною, народними традиціями та мистецтвом, з яким він зустрічає у своєму житті;
- 13) зможе бути толерантним, намагатися зрозуміти іншого, визнати і поважати його культуру, традиції, спосіб життя; 14) усвідомлює, що має свої права та обов'язки, поважає права інших. Розвитку компетенціям сприяє весь зміст освіти, організаційні форми і методи навчання, стимулююча соціально-емоційна атмосфера школи, різні заходи, що проводяться в школі, але і в позакласний та позанавчальний час.

Спостерігаємо важливе значення формування інформаційної компетентності у Словаччині, тому що їй надано три ключові компетенції у державній програмі освіти Словаччини для початкових шкіл [2]. Державний інститут педагогіки в освітній області математики і праці з інформаціями розробив характеристику навчального предмету «Інформативне виховання», в якому зазначається, що воно займає важливе

місце в освіті, оскільки, як і математика розвиває мислення учнів, здатне аналізувати і синтезувати, узагальнювати, знаходити відповідні стратегії для вирішення проблем і перевірки їх на практиці. Перша початкова школа будує предмет інформатики, і, отже, назва об'єкта адаптовано до інформативного виховання. Місія інформатики /інформативного виховання полягає в тому, щоб учень зрозуміти основні поняття, процедуру і прийоми при роботі з використанням даних та інформаційними потоками в комп'ютерних системах. Вона будує інформаційну культуру, тобто, навчає ефективного використання ресурсів інформаційної цивілізації, дотримуючись правових та етичних принципів використання інформаційних технологій та продуктів. Систематична базова освіта в області інформатики та використання її інструментів забезпечить можливість для продуктивного і повноцінного життя населення Словаччини, а саме в суспільстві інформації та знань. Область комп'ютерних наук переживає надзвичайний розвиток, тому в ІТ необхідно більш інтенсивно зосередити увагу на вивченні основних універсальних термінів, які виходять за межі сучасних технологій. Доступні технології повинні забезпечувати широкий спектр мотивацій та практичних проектів з навчання інформатики комп'ютерної грамотності [1].

Список використаних джерел:

1. Štátny vzdelávací program informatická výchova. – (Vzdelávacia oblasť: Matematika a práca s informáciami). URL: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statnyvzdelavaciprogram/informaticka_vychova_isced1.pdf
2. Štátny vzdelávací program pre 1. Stupeň základnej školy. URL: <http://www.minedu.sk/data/att/7502.pdf>
3. Steiner D. European higher education and the issues of tradition-credit and credibility / D. Steiner // Higher Education in Europe. – 1996. – Vol. XXI (№ 4). P. 65-75.
4. Zeicher R.V. Alternative Paradigms of Teacher Education / R.V. Zeicher // Journal of Teacher Education. – 1983. – № 1. – XXXIV. P. 3-9.

Дейніченко О.В.

PhD аспірант,

Науковий керівник: Круть Ю.Я.

доктор медичних наук, професор,

Запорізький державний медичний університет

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Основною метою професійної освіти є підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до ефективної професійної роботи за фахом, а також формування і розвиток якостей особистості, необхідних їй і суспільству для соціально значимої діяльності.

Якість освіти визначаються результативністю освітньої діяльності університету, кафедри, кожного педагога і студента. Сьогодні педагогічна наука перебуває на новому рівні свого розвитку, що вимагає осмислення закономірностей педагогічного процесу в умовах розвитку новітніх систем взаємодії педагога зі студентом [1, с. 95]. Прикладом таких ефективних педагогічних технологій є використання в навчальному процесі дистанційної моделі навчання. Дистанційне навчання ґрунтується на принципі самостійного навчання і виражається в цілеспрямованому процесі інтерактивної взаємодії викладачів і студентів за допомогою інформаційних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують учнів необхідним обсягом досліджуваного матеріалу. Сучасне дистанційне навчання базується на двосторонньому зв'язку між педагогом і студентом в самих різних формах обміну інформацією – текстові повідомлення, відеолекції, аудіолекції, онлайн-конференції, вебінари. Головний принцип дистанційної освіти – створення умов максимально широкого доступу студентів до засобів освіти і професійної підготовки без залежності від часу і місця навчання [7, с. 21-25]. Дистанційна модель навчання як засіб безконтактної інформаційної взаємодії дозволяє збільшувати швидкість і якість засвоєння навчального матеріалу.

Аналізуючи погляди західних фахівців, в методиці дистанційної освіти можна виділити наступні позитивні і негативні сторони даного методу освітнього процесу:

Дистанційне навчання	
Плюси дистанційної освіти	Мінуси дистанційної освіти
– свобода і гнучкість навчання (студент самостійно розраховує час і тривалість своїх занять);	– жорстка самодисципліна, результат навчання безпосередньо залежить від самостійності, здібностей студента;
– доступність навчання;	– постійний доступ до джерел отримання освітніх матеріалів (електронних підручників, відеоматеріалів і т.д.);
– навчання дисциплін в індивідуальному темпі (встановлюється самим студентом в залежності від його особистих обставин і бажань);	– відсутність практичних занять, необхідних для закріплення теорії і більш якісного засвоєння знань.
– соціальна рівноправність;	
– швидкість спілкування – ефективне здійснення зворотнього зв'язку між викладачем і студентом;	
– технологічність освітнього процесу;	
– творчість – сприятливі умови для творчого самовираження студента в процесі засвоєння знань.	

Дистанційні освітні технології в професійній освіті мають на увазі впровадження нових методів організації професійної освіти у вищих навчальних закладах. Використання таких технологій в навчальному процесі дозволяє підвищити якість і ефективність підготовки фахівців, дає можливість здійснювати диференційований підхід до навчання студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей [6, с. 234-253].

Дистанційна освіта дозволяє здійснювати взаємодію між викладачем і учнем в діалоговому режимі. Така взаємодія полегшує процес обміну інформацією. Поєднання традиційних методів і засобів навчання з дистанційною системою освіти сприяє підвищенню успішності студентів, стимулює розвиток самостійної роботи, розширює стандартні методи навчання.

Список використаних джерел:

1. Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations. Division of Higher Education. – Paris: UNESCO, 2002. – 95 p.
2. Сайт Асоціації дистанційного навчання США / United States Distance Learning Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usdla.org> – Назва з екрану.
3. Сайт Ресурсної мережі дистанційного навчання / Distance Learning Resource Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dlm.org>. – Назва з екрану.
4. Barker, B.O., Frisbie, A.G., & Patrick, K.R. (1989). Broadening the definition of distance education in light of the new telecommunications technologies. The American Journal of Distance Education, # 3(1), pp. 20-29.
5. Barr, R.B., & Tagg, J. (1995). From teaching to learning: A new paradigm for undergraduate education. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ilte.ius.edu/pdf/BarrTagg.pdf> – Назва з екрану.
6. Boyd, G. (1993). A theory of distance education for the cyberspace era. In D.Keegan (Ed.), Theoretical principles of distance education, London: Routledge, pp. 234–253.
7. Delling, R.M. (1987). Towards a theory of distance education. ICDE Bulletin 13, pp. 21-25.

Скворцова Е.В.

магістр,

Новокаховський гуманітарний інститут

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ

Інформаційна епоха потребує змін у суспільстві, відповідно до тих можливостей, що вона надає. У першу чергу зростає попит на креативних і мотивованих кадрів, які прагнуть до самореалізації у відповідності з їх природними здібностями. Сучасна вища школа має надати векторний поштовх для розвитку такої особистості, дотримуючись стандартів сьогодення. Це завдання вирішить не стільки зміст освіти, скільки нові педагогічні технології, створені з

використанням новітніх розробок у сфері філософії, соціології, психодіагностики та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Висновок американського економіста Лестера Туроу, щодо перевероту основ теперішнього суспільства у двадцять першому столітті з боку технології й ідеології стрімко втілюється у життя. «Технологія робить кваліфікації і знання єдиним джерелом стійкої стратегічної переваги» [3, с. 384].

Створення простору суспільної довіри розмежує традиційне середовище спілкування студента, що посилює мотивацію до роботи у групах та індивідуального наукового пошуку. Доступ до найбагатших сучасних інформаційних ресурсів змінює погляд на отримання знань, перетворюючи авторитарного педагога на експерта, а студента на розробника.

На сьогоднішній день статусу освітнього тренду набули особистісно-орієнтовані технології, які Білл Клінтон назвав технологіями XXI століття [4].

Особистісно-орієнтоване навчання відрізняється від традиційної освітньої парадигми своїм суб'єктом, яким виступає сам студент. У свою чергу, провідною діяльністю педагога стає проєкція знань крізь особистість студента, де розробна частина надається студентові, що змінює застарілий шаблон освіти на технології педагогіки співробітництва та відображає гуманістичний напрямок філософії, психології і педагогіки, на якому побудована система освіти в провідних країнах світу.

Найбільш яскравий представник гуманістичної психології Карл Роджерс виділив основні принципи цього напрямку, які є фундаментом особистісно-орієнтованої педагогіки: спочатку ідентифікується суб'єктивний досвід учня, а потім співвідноситься до змісту освіти, що створює умови для чіткого усвідомлення, де, яким чином і з якою метою ці знання можуть бути застосовані.

На порозі професійної глобалізації стає все більш затребуваним універсалізм, який прийшов на заміну класичній вузькій спеціалізації знань. Є.М. Князева [6] зазначає, що на відміну від традиційної освітньої парадигми синергетичний підхід до освіти передбачає актуалізацію навчальної діяльності як нелінійну ситуацію, де учень розкриває себе у процесі співробітництва із самим собою, що гарантує максимальне сприйняття змісту освіти всіма студентами з урахуванням їх особливостей.

Процес сприйняття знань перетворюється у наслідування, що підсилює їх значимість. Студентом рухає бажання створити щось схоже, але з власної точки зору, природно реалізуючи основні методологічні засади навчання: від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики. Рушійною силою навчального процесу стає розробка навчальних матеріалів, що змушує розробника більш концентровано поглибитися у предмет, а мислення тих, хто лише навчається, залишається у рамках навчальної системи.

У процесі експлуатації ІКТ вища школа доповнює і виробляє нові навчальні системи. Протягом півстоліття для потреб освіти у світі розробляються навчальні системи на засадах штучного інтелекту, які є принципово новим напрямком комп'ютеризації навчання. Інтелектуальні навчальні системи конструюють найбільш відповідну до моделі студента програму навчального курсу з можливістю її коригування, підтримують технології адаптивної навігації, інтелектуальний аналіз рішень та розв'язання проблем, що допомагає студенту знайти оптимальний шлях через навчальний матеріал, використовуючи сучасні надбання комп'ютерного середовища [7].

Саме інформаційно-комунікаційні технології розкривають педагогічні і дидактичні функції, реалізуючи закладені в них потенційні можливості. Ефективне використання засобів ІКТ в навчанні потребує переглянути сутність навчання, роль і взаємовідносини викладача і студентів, а також їх матеріальну базу, що перетворює увесь звичний процес на суттєво новий.

Якщо використовувати комп'ютер як інструмент пізнання, відбувається взаємодія між комп'ютером та студентом шляхом розширення можливостей першого відповідно до потреб навчального процесу одночасно з вивченням студентами учбового матеріалу, на відміну від традиційних навчальних комп'ютерів, які тільки контролюють освітній процес. У результаті такої співпраці отримаємо підвищення ефективності навчання та неперервне вдосконалення навчальних інструментів згідно потреб користувачів.

Це дозволяє сформулювати дидактичні вимоги до сучасних інформаційних технологій навчання: забезпечення кожному студенту можливості навчання у відкритих адаптивних системах за індивідуальною програмою, де студент має право не тільки вибирати існуючу модель навчання, а й самому розробляти її.

Відкриті інтелектуальні інформаційно-комунікаційні навчальні технології адаптуються до суб'єктивного досвіду студента, що відповідає завданням особистісно-орієнтованого навчання, використовуючи синергетичний підхід як дидактичний метод, що у сукупності презентує оновлення сучасної освітньої парадигми та актуалізує потребу кардинальної реорганізації усіх ступенів освіти України відповідно до світових вимог і внутрішніх соціокультурних та економічних потреб. Заслугує на увагу також те, що діалоговий режим роботи перетворює студента із об'єкта в суб'єкт навчання – людину, яка зацікавлена у результативному навчанні. Шляхом самоактуалізації забезпечується розвиток інтелектуального потенціалу студента, його особистісної ідентичності. Таким чином, в умовах інтеграції інформаційних технологій в навчальний процес з'являються додаткові можливості розвитку культуротворчих здібностей студентів, що відповідає сучасним вимогам розвитку суспільства та світу.

Список використаних джерел:

1. Кузьминський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка [підруч.]. – Київ, 2008.
2. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380.
3. Лестер Туроу. Будущее капитализма. – Новосибирск, 1999. – С. 384.
4. Phillip C. Schlechty. Schools for the 21-st Century. Leadership Imperatives for Educational Reform. – San Francisco, 1990. – С. 3–8.
5. Guy R. Lefrancois. Psychology for Education. – USA, 1991. – С. 8–160.
6. Князева Е.Н. Пробуждающее образование. Синергетическая парадигма. Синергетика образования. – Москва, 2007. – С. 369-387.
7. Peter Brusilovsky. Adaptive and Intelligent Web-based Educational Systems. – Pittsburgh, 2003. – 156–169.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

**МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 21.02.2020. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 9,07. Тираж 100. Замовлення № 0220-26.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.